Fr: H. [illegible]

1779

Felix Wiedemann

Fr. Symph: Maculewicz.

TRACTATUS THEOLOGICUS

DOGMATICO-HISTORICO-CRITICO-SCHOLASTICUS.

DE

GRATIA SALVATORIS,

JUSTIFICATIONE IMPII, ET MERITO JUSTI.

JUXTA MENTEM

S. THOMÆ ANGELICI

DOCTORIS

PER

R. A. P. S. T. PRÆSENTATUM

ALBERTUM KRECZMAN

Regentem Studij Generalis Grodnensis,

Usibus Scholarum Thomisticarum

ACCOMMODATUS.

VILNÆ

TYPIS S. R. MAJESTATIS PENES ACADEM:

Anno Domini 1779.

Legi Tractatum Theologicum Hiſtorico-Critico-Dogmaticum de Gratia ex probato Rvrndi Patris Magiſtri Caroli Renati Billuart opere redactum in compendium. In quo nihil Fidei aut bonis moribus contrarium offendi; quin potius Syſtemmati, quod vocant Thomiſticum, omnia continenter & accuratè inhærere notavi. Quare prelo dignum cenſeo, ac Profeſſoribus æquè ac Studentibus perutile, ac gratum fore exiſtimo. Datt: Vilnæ ex Colleg: Academico ad Divor: Joannis Baptiſtæ & Evangeliſtæ ædes. Annô Dni 1779. Die 1ma Julii.

JACOBUS ELERT
S. Theologiæ ac SS. Canonum Doctor, Profeſſor Procancellarius Academiæ & Univerſitatis Vilnenſis.

IMPRIMATUR

Datt Vilnæ in Cancellaria Conſiſtoriali Anno Dni 1779. Die 6. Menſis Julii.

PETRUS SAMSON TOCZYŁOWSKI
Primicerius Prælatus Cathedral: & Offic: Gener: Vilnen:
mpp.

DISSERTATIO PRÆAMBULA

De Variis Erroribus Circa Gratiam.

Circa gratiam fuerunt errores extremè oppoſiti. Quidam negarunt gratiam, ut ſalvarent liberum hominis arbitrium; & hi fuerunt Pelagiani & ſemi-Pelagiani; Alii negabant liberum arbitrium, ut adſtruerent gratiam; quales ſunt Lutherani, Calviniſtæ, & Janſeniſtæ.

ARTICULUS I.

De Pelagianiſmo.

Ommunis Theologorum ſenſus eſt, primum Pelagianiſmi parentem eſſe Origenem III. Eccleſiæ ſæculo viventem; unde S. Hyeron. E-

pisct. ad Ctesiphontem vocat Pelagianismum doctrinæ Origenis *ramusculum*. Recensentur etiam inter hujus hæresis Fautores primos, Theodorus Mopsvestenus, & Ruffinus (sive Syrus sive Aquilejensis natione) à quo Pelagius, & Cælestius dicuntur errore imbuti.

§ 1mus.

Synopsis historica Pelagianismi.

PElagius natione Brito sivè Anglus, sivè Scotus aut Hibernus, Monachus eô genere Monachatûs, cujus Professores in propria domo morantur, erat vir ingenii acuti, versuti & facundi, pietatem exteriùs præseferens, sed intus *Liguritor*, cupediosus, & obsoniorum condimentis maximè addictus.

Suæ hæreseos nactus est Pelagius assertores fervidos Cælestium, à quo etiam sectarii ejus Cælestiani sunt appellati, & Julianum Patriâ & Episcopatu Eclanensem, qui Pelagianismi à Zozimo damnati apertè defensionem suscepit. Hi tres fuere præcipui Architecti Pelagianismi.

Suos errores disseminare cæpit Pelagius circa annum 405. per discipulos & mulierculas. Romæ degens edidit tres libros de Trinitate & Commenta-

ria in Epis: Pauli, in quibus non agnoſcit traductionem peccati originalis, niſi imitatione. Scripſit duas Epiſtolas, primam annô 405. in qua videtur conſtituere gratiam in ſolo arbitrio; alteram annô 408. in qua præter liberum arbitrium aliquam gratiam admittit. Gothis Italiam vaſtantibus, ſeceſſit Româ in Siciliam cum ſuo Achate Cæleſtio, ineunte annô 409. annô 411. in Affricam ambo appulerunt, ubi nempe Carthagine anno 412. Cæleſtius cùm apertius negaret peccatum originale, in Synodo ibidem congregata anathemate perculſus, urbe pulſus in Aſiam ſe tranſtulit; Pelagius in Paleſtinam; ubi ſub protectione Joannis Jeroſolim: Epis: audacius errores diſſeminavit.

Anno 415. inſtigantibus duobus Epiſcopis Gallis Lazaro & Erote in Paleſtinam appulſis Synodus Dioſpolitana congregata eſt contra Pelagium, in qua Epiſcopos utendo æquivocationibus decepit. Anno tamen 416. inſtante Oroſio Hiſpano è Paleſtina reduce, cum literis Erotis & Lazari à Synodo Carthaginenſi in Affrica damnatus eſt Pelagius una cum Cæleſtio. Jdem eodem anno præſtitit Synodus Millevitana ſexaginta unius Epiſcoporum. Anno 417. Innocentius I. congregatô Conciliô er-

rorem damnavit, ac Affricana duo Concilia ſua Authoritate firmavit.

His commotus Pelagius ad dolos confugit, ut Zozimum Innocentii Succeſſorem deciperet ſcriptis literis Apologeticis per Cæleſtium; at Zozimus fraude detecta diem dixit Cæleſtio, ut Synodo, quam coegerat, ſe ſiſteret; verùm male ſibi conſcius aufugit à Synodo & examine, non tamen à condemnationis ſententia, quam in utrumquè pronuntiavit Zozimus. Scripſit inſuper Zozimus univerſis Epiſcopis Epiſtolam *Tractatoriam* dictam, in qua Acta omnia adverſus Pelagium approbat, cui omnes Epiſcopi ſubſcripſerunt, exceptis novemdecim, inter quos eminebat Julianus Eclanenſis, qui exemplo in Eccleſia inaudito appellaverunt ad Concilium generale. Hinc factum, ut Pelagiani Româ, Conſtantinopoli, Epheſo, Paleſtinâ & fermè undequaq; expulſi à piis Imperatoribus Honorio, Valentiniano, Theodoſio juniore, Neſtorianis ſe junxerint, cum quibus una damnati fuerunt in Concilio Oecumenico Epheſino anno 431. à quo tempore dilabi cæperunt ac penitus decreſcere.

§ 2dus.

Varii ſtatus hæreſis Pelagianæ.

PAlmaris error Pelagii in hoc ſitus fuit, quod diceret hominem habere à Deo tantum poſſibilitatem, ſeu facultatem boni agendi, à ſeipſo autem ſolo ejus uſum, voluntatem & actionem, ſeu quod idem eſt, poſſe bene agere à Deo, bene actu agere à ſeipſo; ſicquè quod bene viveret magis ſibi, quam Deo debere, quia ex neceſſitate gratiæ ad bene operandum contendebat tolli liberum arbitrium. Alter ejus error primo affinis, quod peccatum originale ſoli Adæ nocuerat, & ad poſteros non tranſiret niſi imitatione, ſicquê quod liberum arbitrium eſſet in illis æquè ſanum, & potens, ac fuerat in Adam innocente: tum quia nè ſi liberum arbitrium ſauciatum agnoviſſet, coactus fuiſſet admittere neceſſitatem gratiæ medicinalis; tùm quia dicebat non poſſe ſtare libertatem ſine æquali facilitate ad bonum & malum; ita ut prætextus ſervandæ libertatis fuerit illi cauſa, cur negaverit neceſſitatem gratiæ, & peccatum originale.

Ab hoc duplici errore nunquam receſſit Pelagius, in aliis autem minus conſtans

ſtans, quandoq; aliquid gratiæ conceſſit, prout neceſſe exiſtimabat ad ſubterfugienda Catholicorum argumenta. Unde plures ſtatus hujus hæreſis diſtingvuntur. Primus ſtatus fuit, in quo Pelagius nullum interioris gratiæ auxilium agnovit, ſed dixit liberum arbitrium ad benè vivendum & mandata ſervanda ſufficere; ſupponendo tamen mandatorum cognitionem ſivè per lumen naturale, ſi ſint naturalia, ſivè per legem & doctrinam exteriorem, quo ad mandata alia. Nam Epiſt: ad Demetriadem anno 413. data totus eſt in demonſtrando hominem per legem & doctrinam inſtructum poſſe obſervare Divina mandata, quam aſſertionem Pelagii Synodus Paleſtina damnavit, quod utrumque contigit circa initium ſerpentis erroris. Hinc

Collig. Non ergò, ut multi volunt, ab hoc primo ſtatu excluſit Pelagius legem & doctrinam, niſi fortè quod non ſtatim ea nomine gratiæ inſigniverit, quod tamen paulò poſt fecit. Secundus ſtatus fuit, in quo Pelagius præter liberum arbitrium, legem & doctrinam exteriorem, admiſit aliquam gratiam interiorem, ſcilicet internas illuminationes, quibus intellectus illuſtratus cognoſceret,

quæ

quæ ipſi ſint agenda, iiſquè ad ea moveretur obiectivè. His internis illuſtrationibus adjunxit exempla Chriſti & remiſſionem peccatorum.

Tertius ſtatus fuit, in quo Pelagius Catholicorum argumentis preſſus videtur admiſiſſe aliquid gratiæ interioris voluntatem afficientis, non quæ ſit abſolutè neceſſaria, ſed utilis tantùm ad bonum opus faciendum, neq; gratuitò collata, ſed naturæ meritis debita.

§ 3tius.

Quid gratiæ tandem admiſerit Pelagius?

PRæmittendum hic breviter, quod infra latius expendetur, gratiam interiorem aliam eſſe habitualem, quâ juſti ſumus, Filii adoptivi Dei, &c. aliam actualem qua movemur ad bonum: & hæc duplex eſt, una pertinens ad intellectum, & eſt interior mentis illuminatio; altera ad voluntatem, & eſt Dei motio, qua voluntas excitatur & inclinatur ad opus pietatis. *Suppono* 1mo: Pelagium non negaſſe concurſum ſimultaneum, hic enim cùm ſit generalis & indifferens & quodam modô naturæ omni agenti debitus, non pertinet ad quæ-

ſtionem

ſtionem de auxiliis; nec de illo negato Concilia & Auguſtinus Pelagium reprehenderunt.

Suppono 2do ut certum Pelagianos admiſiſſe gratias actuales, morales, exteriores, ſcilicet legem, doctrinam, & exempla Chriſti. Quæſtio eſt, utrum *1mo* admiſerint gratiam habitualem. *2do* gratias actuales interiores ex parte intellectûs, *3tio* gratias actuales interiores ex parte voluntatis.

Dico 1mo Pelagiani admiſerunt gratiam habitualem, ſed non quomodo admittenda eſt. Contra Suaren & Tournely.

Prop. 1ma pars: Quamvis Pelagiani non uſurpaverint hanc vocem *Gratia habitualis*, admiſerunt tamen præcipuos characteres & effectus ejusdem: Er: Prob: A: Pelagius in Coment. in cap. 5. Epiſt. ad Rom: agnoſcit *peccata dimitti abundantiâ donationis Spiritus S. ac juſtitiam per baptiſma donari*. Apud S. Aug. lib. de gratia Chriſti cap. 38. Pelagius aſſerit: *Nos inſtaurari per gratiam Chriſti, & in meliorem hominem renaſci*. Et lib. 1. contra Julianum cap. 6. Pelagiani docent: parvulos eſſe baptiſandos, non tantùm ut ſint juſti, Filii Sancti,

hære-

hæredes & cohæredes ac membra Christi, *ſed & Templum & organa Spiritûs S.* Julianus apud eundem S. Aug. lib. 1. operis imperfecti cap. 52. *Hanc gratiam locupletem ſpiritualibus donis credimus, quæ multis opima muneribus, ac reverenda virtutibus pro infirmitatum generibus, & humanorum ſtatuum diverſitatibus, una tam remediorum collatrice quam munerum virtute medicatur;* Atqui efficere homines juſtos, ſanctos, filios Dei adoptivos, hæredes, cohæredes Chriſti, inſtaurare, habere annexa dona, virtutes, remedia &c. ſunt præcipui characteres & effectus gratiæ habitualis ergo. Hinc idem Julianꝰ apud S. Aug. loc. mox citato ait: *Nos igitur* (Pelagii ſectatores) *in tantum gratiam baptiſmatis omnibus utilem ætatibus confitemur, ut cunctos, qui illam non neceſſariam etiam parvulis putant, æterno feriamus anathemate.* Quid clarius?

Colliges ex dictis contra eruditiſſimum Thomaſinum Oratorii JESU Presbyterum, præcipuam concertationem Auguſtinum inter & Pelagianos non fuiſſe de gratia habituali, ſed actuali; *imo.* Gratia, de qua S. Aug. contra Pelagium, eſt neceſſaria ad ſingulos actus pietatis; ut

ut continuò urget S. Doctor; atqui talis non eſt gratia habitualis; cùm ante illam eliciantur actus fidei, ſpei & alii, quibus diſponitur peccator ad gratiam habitualem. *2do.* Gratia ab Auguſtino propugnata, ea eſt, quæ juſtis aliquando non conceditur lib. 2. de peccatorum meritis c. 19. Item in qua perſeverantes à non perſeverantibus diſtingvuntur, lib. de dono perſever. Item qua DEUS corda hominum indeclinabiliter in bonum convertit, & quæ de nolentibus facit volentes; ut paſſim docet, atqui hæc non gratiæ habituali ſed actuali compe. tunt Er.

Dixi *ſed non quomodo admittenda*, quia dicebant illam dari meritis naturæ, & valere tantùm ad ornatum animæ, inſtaurationem naturæ, & ad remiſſionem peccatorum præteritorum, non ad cavenda futura, nec juvare ad vincendas tentationes, & ad operandum ſupernaturaliter, ut legimus apud S. Aug. Hær. 88. & lib. de natura & gratia cap. 34. Unde S. Doctor cap. 30. de gratia Chriſti: *Iſtam quippè gratiam*, inquit, *qua juſtificamur*, (certè habitualis) --- *in Pelagii & Cæleſtii ſcriptis, quæcunquè legere potui, nusquam eos inveni,*

quem-

quemadmodum confitenda eſt, confiteri.

Dico *2do*. Pelagiani in ſecundo ſtatu ſuæ hæreſeos admiſerunt gratias actuales interiores ex parte intellectûs, ſcilicet internas mentis illuſtrationes. Contra Leſſium.

Prob. ex S. Aug. lib. de gratia Chriſti cap. 24. ubi ſic contra Pelagianos concludit. *Legant ergo, Pelagiani, & intelligant, intueantur atq; fateantur non lege & doctrina inſonante forinſecus* (ecce gratiam moralem externam) *ſed interna atquè occulta mirabili ac ineffabili poteſtate operari DEUM in cordibus hominum, non ſolum veras revelationes* (en gratiam moralem internam) *ſed etiam bonas voluntates*, eccè gratiam internam Phyſicam efficientem. Ergo manifeſtum eſt in altero ſtatu Pelagianos tantùm erraſſe circa gratiam bonæ voluntatis efficientem & Phyſicam.

Confirm. S. Aug. eodem lib. cap. 9. & 10. obſervat in verbis Pelagii gratias morales duplicis generis, ſcilicet legem & doctrinam exterius propoſitam, & revelationem ſapientiæ, qualis facta fuit Paulo, quæ indubiè fuit interna, docetq; neutram ſufficere ad adſtruendam veram gratiam Chriſti: Unde infert cap.

12. requiri gratiam non solùm qua facienda novimus, sed etiam qua cognita faciamus.

Dico 3tiò. Pelagiani admittebant gratiam possibilitatis sivè quæ dat posse, in quo autem reponerent eam, an in sola lege & doctrina, sub quibus continentur aliæ gratiæ morales ex parte intellectûs, an in aliquo ampliori adjutorio, incertum est?

Prob. 1ma pars. ex S. Aug. lib. de gratia Christi cap. 3, 4. & 5. & alibi, ubi docet Pelagium hæc tria distinxisse possibilitatem, voluntatem seu volitionem & actum; solam verò possibilitatem adjuvari à DEO, non alia duo.

Idem S. Doctor cap. 47. totam gratiæ controversiam ad hoc unum reducit, ut Pelagius præter auxilium possibilitatis, quod admittebat, admitteret etiam voluntatis & actionis auxilium, sic concludit, si sicut primum ita & secundum admittet Pelagius, *nihil de adjutorio DEI, quantum arbitror, inter nos controversiæ relinquetur.*

Observandum hic 1mo in locis citatis, gratiam possibilitatis, de qua hic est sermo, non esse eandem cum illa, quam Pelagius alibi admittit ad facilius agere,

&

& ut datam meritis nostris; siquidem gratia possibilitatis, quàm hic admittit Pelagius semper adest, antequàm operemur, ideoq; antequàm mereamur, & datur nobis, quia posse nostrum est *invalidum & infirmum*, ut patet ex S. Aug. lib. cit. de gratia Christi cap. 3.

Observandum 2do (& est 2da pars concl.) incertum esse, an istud auxilium possibilitatis in solis gratiis moralibus, quæ intelliguntur per legem & doctrinam, reposuerit, an in aliquo ampliori auxilio afficiente physicè voluntatem? Istud dubium oritur ex verbis S. Aug. lib. de gratia cap. 5 *Quodcunquè legimus, vel audimus Divinæ gratiæ adjutorium confiteri, sivè in lege, & doctrina, sivè ubilibet constituat.* Cap. 14. *Venire posse ad Deum in natura ponit Pelagius, vel etiam, ut modo dicere cœpit in gratia, qualemlibet eam sentiat.* Ex quo manifestum est, non constitisse Augustino, quid intelligeret Pelagius per auxilium possibilitatis. Gravior difficultas, utrùm tandem Pelagiani, in ultimo suæ hæreseos statu admiserint gratiam voluntatis & actionis? Obstare videntur mox dicta ex S. Aug. Svadent è-contra alia ejusdem S. Doctoris testimonia.

monia. Quare ad contrariarum opinionum conciliationem.

Dico *4to*. Probabilius eſt Pelagianos variis Catholicorum argumentis & Eccleſiæ condemnationibus ubiq; agitatos tandem admiſiſſe gratiam operis & voluntatis, quæ facit benè velle & benè operari; ſed falſis ſuis interpretamentis vim ejus evacuaſſe, quod nempè contenderent *1mo*. eam non eſſe abſolutè neceſſariam ad benè volendum & agendum, ſed tantùm ad facilius & perfectius. *2do*. eam non dari gratis, ſed bonæ voluntatis meritis retribui. Unde diverſo ſenſu dici poteſt eos admiſiſſe & non admiſiſſe hanc gratiam.

Concluſio patet ex S. Aug. lib. cit. de gratia cap. 23. fatetur Pelagium tandem admiſiſſe: *magnum adjutorium Divinæ gratiæ, ut cor noſtrum, ubi voluerit ipſe declinet; ſed tam magnum adjutorium* (inquit in ſenſu Pelagii) *tunc meremur, cum ſine illo adjutorio, nonniſi de libertate arbitrii ad Dominum currimus*. *Nota* quod hunc lib. de gratia Chriſti S. Auguſt. ſcripſit anno 418. poſt exortam hæreſim annis circiter 13. Idem habet de Verbis Apoſtoli cap. 12. *Jam verò dicunt, adjutorium eſſe gratiam*

am DEI ad facilius operandum. Clarius testatur lib. de gratia & libero arbitrio cap. 14. scripto sex annis post librum de gratia Christi, ubi tradit Pelagianos admisisse gratiam, quâ lex *impletur*, quâ natura *liberatur*, quâ *peccatum non dominatur*, perquam tandem *benè operamur*, quæ est ipsissima gratia operationis & efficax; quamvis in hoc errarent, quod vellent eam dari meritis bonæ voluntatis, & ad facilius tantùm. Tandem S. Aug. lib. de dono persev. quem anno 429. exaravit errores Pelagianorum ad tria capita reducit cap. 2. quorum nullum negat gratiam operationis & voluntatis. Primi capitis error: gratiam Dei secundum merita dari; 2di capitis error: hominem absquè peccatis vivere posse in hoc corpore; 3tii capitis error: non nasci hominem obnoxium peccato primi hominis.

Igitur ex S. Aug. evidenter habemus Pelagianos ultra gratiam moralem, & gratiam possibilitatis, quæ dat posse, admisisse tandem gratiam, qua Deus cor inclinat, lex impleatur *&c.* hoc est gratiam efficacem voluntatis & actionis. Sed quia volebant eam dari meritô priorum operum bonæ voluntatis, ideoq;

ea

ea priora opera bona fieri ſine illa gratia; item quod ad ſubſequentia opera non eſſet abſolutè neceſſaria, ſed tantùm ut facilius & perfectius fierent; hinc fit, quod continuò repetat Aug. in lib. de gratia Chriſti Pelagianos docere *ſolam poſſibilitatem adjuvari*, intelligendo nempe poſſibilitatem ad iſta priora opera bonæ voluntatis gratiæ meritoria; *non verò voluntatem & actionem*, intelligendo voluntatem & actionem præviam, quæ merebatur gratiam ad opera ſequentia facilius peragenda. Hinc etiam ibidem ſæpè repetit Pelagianos negâſſe neceſſitatem gratiæ Chriſti, quia cùm eam admitterent ad facilius tantùm & perfectius agendum, hoc ipſo neceſſitatem ejus negabant. Et hæc eſt ſolutio objectionis, quam depromunt ex ſæpe lib. laudato de gratia Chriſti, qui volunt Pelagianos nunquam admiſiſſe gratiam voluntatis & actionis.

§ 4tus.
Conſectaria præcedentium.

EX *hucusq; diſputatis colliges 1mo.* Pelagianos in ultimo ſtatu ſuæ hæreſeos ad Semi-Pelagianiſmum declinâſſe, cùm hoc tamen diſcrimine; quod

Semi

Semi-Pelagiani vellent tantùm initium bonæ voluntatis ſeu fidei qualecunq; (quod nolebant donari titulô operis boni) eſſe à nobis, opera verò bona eſſe à gratia Dei intuitu bonæ voluntatis initialis collata. Sed Pelagiani contendebant, etiam bona opera eſſe à nobis, eaquè eſſe meritoria gratiæ, quæ tamen nonniſi ad melius & facilius operandum eſſet utilis, non omninò neceſſaria.

Collig. 2do. tres fuiſſe præcipuè errores, quibus Pelagiani pertinaciter adhæsêre; *primus*, nullum peccatum ab Adamo ad poſteros traduci. Concedebant tamen pueris utiliter conferri baptiſmum, non ut à peccato mundentur, ſed ut gratiâ per eum collatâ hæredes fierent regni cæleſtis. *Secundus* error fuit, gratiam dari ſecundùm merita. *Tertius*, homines benè utendo libero arbitriô, ad tantam perfectionem pervenire, ut omne peccatum etiam collectivè vitare poſſent, nec ad hoc indigerent gratiæ auxiliô.

Ad hos tres errores, à quibus nunquam receſſerunt Pelagiani reducuntur alii minus præcipui, vg concupiſcentiam non eſſe malam, quia juxta illos eſt proprietas naturæ; morbos & miſerias non eſſe peccati originalis pænas; Adamum

etſi non peccaſſet, perinde moriturum fuiſſe, parvulos ſine baptiſmo morientes habere quandam beatitudinem, non tamen cæleſtis Regni; idem de adultis infidelibus, qui legem naturalem ſervâſſent.

Collig, 3tio. Gratiam controverſam inter Aug. & Pelagianos fuiſſe gratiam actualem bonæ voluntatis & actionis, neceſſariam ad ſingulos actus pietatis gratis, non ex naturæ meritis collatam: quia Pelagiani admiſerunt gratiam habitualem, gratiam poſſibilitatis, gratias morales ex parte intellectûs; imo probabilius ſaltem poſt Concilia contra illos coacta gratiam voluntatis & actionis, ſed non gratuitam, nec omnino neceſſariam.

Collig. 4to. Hanc gratiam voluntatis & actionis neceſſariam, quam Aug. propugnavit adverſus Pelagianos, non fuiſſe gratiam indifferentem & exſpectantem conſenſum noſtrum, ut ſit efficax, ſed per ſe & vi ſua talem fuiſſe. *Patet 1mo.* Quia Auguſtinus totus & perpetuus fuit, ut defenderet gratiam, quæ facit, ut faciamus, efficiendo de nolentibus volentes *&c* hujusmodi autem gratia non eſt indifferens, & exſpectans conſenſum noſtrum, ut ſit efficax, cùm

illum

illum efficiat. Ergo per ſe &c *2do* Pelagiani & Semi-Pelagiani recuſabant admittere gratiam, quam defendebat Auguſtinus quia criminabantur per eam tolli libertatem, fatalem induci neceſſitatem &c. atqui hæc contra gratiam indifferentem, oblatam omnibus, & ex con. ſenſu voluntatis efficacem non objeciſſent E. Dixi ſimpliciter *gratiam per ſe efficacem*, ut abſtraherem à modo, quo hæc ejus efficacia explicatur ſivè per motiones morales, ſivè per delectationem, ſivè per actus indeliberatos, ſivè per multiplicationem auxiliorum, ſivè per Dei decretum immediatè, ſivè tandem per motionem fluentem ſeu præmotionem Phyſicam; magis enim intendit Auguſtinus defendere neceſſitatem gratiæ, quæ conſenſum noſtrum non exſpectaret, ſed illum ex omnipotentiſſima Dei voluntate efficeret, quàm hujus efficaciæ modum inquirere.

Cùm ea quæ in his duobus § diximus petantur ex operibus S. Auguſtini adverſus Pelagianos, & hi more Novatorum diverſa temporibus diverſis cenſuerunt, opportunum duxi hic annotare ordinem & tempus, quo S. Doctor opera ſua contra dictos hæreticos edidit. Igitur.

S. Aug. anno 412. ſcripſit contra Pelagianos tres libros de peccatorum meritis & remiſſionibus. Eodem anno lib. de Spiritu & litera.

Anno 415. Librum de natura & gratia.

Anno 417. Sermonem ſecundum de verbis Apoſtoli poſt jam damnatum Pelagianiſmum ab Innocentio I. Eodem anno librum de geſtis Pelagii.

Anno 418 Duas Epiſtolas ad Sixtum Presbyterum, qui poſtea fuit S. Pontifex, quarum præcipua eſt 105. Eodem, librum de gratia Chriſti. Circa id tempus, libros de nuptiis & concupiſcentia.

Anno 420. quatuor libros ad Bonifacium.

Anno 421. Enchiridion ad Laurentium, & ſex libros adverſus Julianum.

Anno 424. librum de gratia & libero arbitrio.

Anno 425. lib. de correptione & gratia.

Anno 428. Opus imperfectum contra Julianum, quo tempore libris retractationum incumbebat. Eodem anno lib. de hæreſibus.

Anno 429. Libros de prædeſtinatione

ne Sanctorum, & de dono perseverantiæ adversus Semi-Pelagianos. Obiit Aug. die 28. Augusti anno 430.

S. Augustino annumerandus S. Hyeronimus, qui primus contra Pelagianos in aciem prodiit, anno 411. contra illos scripsit Epist. ad Marcellinum, quæ est 82. alteram 67. anno 422. ad Ctesiphontem; anno 415. Dialogum inter Atticum & Critobulum; anno 419. Epistolas ad Alibium & Augustinum. Impugnat etiam hanc hæresim in præfationibus ad libros quatuor in Jeremiam.

ARTICULUS II.
De Semi-Pelagianismo

§ 1mus.
Synopsis historica Semi-Pelagianismi.

CUm Florus Monasterii Adrumentini Monachus quatuor circiter annis post scriptam Epistolam 107. ad suum Monasterium detulisset alteram ejusdem S. Aug. Epist. 105. ex ea conturbati sunt nonnulli Monachi, quod crederent ex doctrina Augustini everti liberum arbitrium; qua de causa S. Antistes scripsit librum de gratia & libero arbi-

arbitrio; quô non obſtante, quidam non valentes intelligere concordiam libertatis cum gratia, dixerunt ſecundum doctrinam Auguſtini neminem eſſe corripiendum, ſi præcepta non ſervaret; ſed orandum, ut ſervet; ad quam conſequentiam confutandam ſcripſit Auguſtinus librum de correp. & gratia. Hoc librô delato Maſſiliam ita commoti ſunt quidam ejusdem urbis Presbiteri alioquin conſpicui, ut in apertam hæreſim eruperint. Et hi propriè dicti ſunt Semi-Pelagiani, quia in aliquibus à Pelagio recedentes, in aliquibus ei adhærebant. Admittebant contra Pelagium peccatum originale, & neceſſitatem gratiæ ad opera ſalutis, at eam cum ipſo negabant ad initium ſalutis & ad perſeverantiam. Et circa hæc duo vertebatur tota eorum hæreſis, quæ ad tria capita reduci poteſt.

Primò Docebant, prædeſtinationèm ſivè ad gratiam, ſivè ad gloriam non eſſe gratuitam, ſed Deum æquali affectu omnes homines tam reprobos, quàm prædeſtinatos proſequi, & omnibus æqualiter gratiam & gloriam offerre; ita ut illi gratiam habeant, qui ex ſe illi conſentiunt, & gloriam qui in accepta gra-

tia

tia ex ſe perſeverant. Deum autem ab æterno ad gratiam prædeſtinâſſe, quos prævidit eſſe conſenſuros, & in ea ex ſe perſeveraturos. Et cùm premerentur exemplô parvulorum, quorum aliqui ſine proprio merito prædeſtinantur ad baptismum, & ad regnum; alii ſine proprio demerito ad mortem; reſpondebant: Deum uti præſcientia futurorum conditionatorum, quæ nunc appellatur ſcientia media, & tales prædeſtinare ad vitam vel mortem, quales futuros illos in annis majoribus, ſi ad adultam ætatem conſervarentur, ſcientia Divina præviderit. Ita refert Proſper in Epiſt. ad S. Aug.

2do. Quamvis admitterent neceſſitatem gratiæ ad opera ſalutis, illam tamen denegabant ad initium ſalutis. Illud autem initium reponebant, in quodam credulitatis affectu, in petitione, deſiderio ſalutis, vel etiam in ipſo conſenſu gratiæ oblatæ. Hæc enim non annumerabant inter opera ſalutis, ſicut, inquiebant, deſiderare aut petere medicum, ſe credere medico non ſunt opera ſanitatis.

3tio. Circa perſeverantiam idem docebant, quod circa initium ſalutis, ad eam nempè non requiri gratiam, ſed eſſe

ex

ex nobis. Quia perſeverantiam non reponebant in aliquo actu, quo perſeverare vellet juſtus (hic enim actus eſt perſectæ virtutis, & opus ſalutis, quale illi fieri nolebant ſine adjutorio gratiæ) ſed in eo reponebant, ut quis cooperanti Deo ſuum conſenſum conſtanter præberet. Unde initium ſalutis & perſeverantia juxta Semi-Pelagianos in eo coincidebat, quod cùm primo Deo incipimus conſentire, ſit initium ſalutis, cùm verò in illo conſenſu jam præſtito usq; ad finem vitæ permanemus, ſit perſeverantia.

Authores Semi-Pelagianiſmi fuerunt Caſianus Collator appellatus: Fauſtus Epis Rhegienſis; Genadius Presbyter Maſſilienſis, quos tamen multi ab hæreſi formali vindicant, quia eorum error tunc ab Eccleſia nondum fuit proſcriptus. Quid mirum Fauſtum & Caſſianum, qui cultu Sanctorum in provinciis ſuis decorantur erràſſe, ſi ipſe S. Auguſtinus Eccleſiæ Lumen ante Epiſcopatum fuit in eodem errore, qui tandem factus eſt Semi-Pelagianorum, ut ipſe teſtatur lib. de Prædeſt. SS. cap. 3. ſed ab eo revocatus illo Apoſtoli dictô: *Quid habes. quod non accepiſti? &c.*

§ 2dus

§ 2dus.

An & qualem gratiam Semi-Pelagiani admiſerint ad initium fidei & ſalutis?

QUæſtio hæc intricatiſſima eſt, cùm enim Semi-Pelagiani, ut obſervat S. Proſper cap. 5. contra Collat. ſibi contradicerent, & modò loquerentur ut Catholici, modò ut Pelagiani, imò pleriq; faterentur, nihil ſe invenire, quod placeret, ſed tantum diſplicere Auguſtini modum, quo gratiam explicat, difficile eſt devenire præcisè, quid ſenſerint.

Certum videtur Semi-Pelagianos ad initium fidei admiſiſſe gratias illuſtrantes intellectum, atq; moraliter & objectivè moventes voluntatem, etiam interiores; quia dicebant omnes vocari ad fidem, ut fatètur Proſper Epiſt. ad S. Auguſtinum. Quæſtio remanet, utrùm admiſerint ad initium fidei gratiam prævenientem voluntatem, ipſam intùs afficientem, indifferentem tamen, ſic ut voluntas poſſet illi diſſentire vel conſentire? Janſenius lib. 8. de hær. Pelagiana c. 6. contendit, Semi-Pelagianos veram admiſiſſe gratiam interiorem prævenientem ad initium fidei, ſed indifferentem & ſuspenſam,

penſam, atq; in hoc ſenſu fuiſſe hæreticos, quod vellent voluntatem illi poſſe reſiſtere, vel obtemperare, quæ eſt 4ta ejus propoſitio damnata. Hac damnatione non obſtante plures Theologi Catholici tenent ſententiam quoad primam partem argumentis non contemnendis. Altera ſententia negat generaliter Semi-Pelagianos unquàm admiſiſſe gratiam interiorem prævenientem ad fidei initium. Sic omnes gratiæ efficacis per ſe, impugnatores.

P. Goudin diſtingvit inter Semi-Pelagianos, dicens eos diverſimodè intellexiſſe initium fidei & ſalutis; Quidam illud reponebant in actibus formatis, ſcilicet in ipſo actu fidei, vel petitione gratiæ & ſalutis, quos tamen actus præambulos non reputabant opera ſalutis, ſicut deſiderare medicum &c. non ſunt opera curationis & ſanitatis. Quidam à Pelagio magis recedentes per initium fidei ſeu ſalutis non intelligebant actum formatum fidei, aut aliquem alium bonum præambulum, ſed illud initium ita extenuabant, ut ad qualecunquè initium bonæ voluntatis, hoc eſt, ad conſenſum & acceptationem gratiæ oblatæ tandem reducerent. Nam oblatam opem Medi-

ci

ci acceptare, eſt veluti ſeipſum credere ipſi, quod in rebus Divinis fidei nomine accipi aliquo modô poteſt Ita colligitur ex Hilario & Proſpero in Epiſtolis ad S. Auguſtinum.

Hac diſtinctione poſitâ, notandum, gratiam poſſe conſiderari dupliciter, *1mò:* ut oblatam; *2dò:* ut collatam voluntati. Item gratiam actualem, qualiſcunq; ſit, non poſſe recipi in voluntate, niſi in ea aliquem motum, ſeu affectum cauſet; eſt enim gratia actualis, motio.

Dico 1mò: Probabilius eſt, nullum Semi-Pelagianorum admiſiſſe ad initium fidei neceſſitatem gratiæ prævenientis, indifferentis, reipſâ collatæ voluntati.

Prob. Gratia actualis interior collata voluntati ad initium fidei, quantumvis ſupponatur indifferens & pendula ab arbitrio, repugnat capitali errori Semi-Pelagianorum E. *Prob. Ant.* Capitalis error Semi-Pelagianorum erat, quod initium fidei & ſalutis eſſet ex nobis & non ex Deo; & quod collatio gratiæ ſalutem operantis non præcederet, ſed ſequeretur obedientiam noſtram, juxta illud Fauſti lib. 2, de grat. & lib. arb. cap. 9. *Niſi fuerit obedientiæ præmiſſa devotio, gratiæ vileſcit oblatio;* atqui, ſi admi-

admisissent ad initium fidei, & ante consensum voluntatis, gratiam interiorem qualemcunq; collatam intrinsecè voluntati, jam initium fidei non esset ex nobis, sed ex Deo & gratia, non sequeretur obedientiam nostram, sed obedientia gratiam E. *Prob. Min.* Gratia actualis interior qualiscunq; sit, collata intus voluntati eam movet, & aliquid in ea operatur, scilicet pios motus & affectus; cùm enim sit motio Dei, non est motio moventis sine motione mobilis; atqui illi pii motus & affectus, sunt initia conversionis & salutis, E.

Dico. 2do. Semi-Pelagiani saltem, ii, qui initium fidei reponebant in sola acceptatione seu consensu gratiæ, non in actibus formatis initialibus & præambulis, ad illos actus formatos admiserunt gratiam cooperativam, quæ ut oblata præveniret omnem voluntatis consensum, sequeretur autem ut collata, quatenus nempè à Deo offerebatur, antequàm homo quidquam ex parte sua poneret, ut tamen reipsa cum eo cooperaretur ad illos initiales actus, ejus consensum & determinationem expectabat, non ipsa dabat.

Prob. ex Prospero testante non omnes

mnes Semi-Pelagianos docuiſſe hominem per ſolam facultatem naturalem poſſe *quærere, petere, pulſare,* ſed hanc fuiſſe propriam quorundam ſententiam à Pelagio non recedentium: *Quidam horum à Pelagianis ſemitis non declinant &c.* Ergo alii à Pelagio remotiores etiam ad illos initiales actus gratiam auxiliantem requirunt, ſeu requirebant, gratiam, dico, non quæ voluntatem ad actus hos determinaret; alioquin non fuiſſet ſubdita voluntati, ſed quam voluntas ſibi ſubjiceret, ſicq; exigebant ad initium fidei, gratiam, quæ ut oblata prior eſſet ipſo conſenſu voluntatis, poſterior verò ut collata & intrinſecè recepta. Hinc de illis ait Proſper in Epiſt. ad Aug. *Nec conſiderant ſe gratiam Dei, quam comitem non præviam volunt humanorum meritorum, etiam illis voluntatibus ſubdere, quas ab ea ſecundùm ſuam phantaſiam non negant eſſe præventas.* Ubi vides, Semi-Pelagianos, admittere gratiam ſimul & prævenientem omnes actus & concomitantem omnia merita, & voluntati tamen ſubditam; quæ omnia non poſſunt competere gratiæ, niſi in ſenſu concluſionis, ita ut oblata ſit præveniens, conferenda ſubdita voluntati, adeoq;

eam

eam consequens, cooperans iis tandem, qui ex se ipsis volunt agere illos actus initiales, quibus ulteriorem gratiam ad perfectiores actus merentur.

Obijc: contra 1mam Concl. Illud Aug. de Prædest. Sanct. cap. 1. *Pervenerunt isti Fratres, ut præveniri voluntates hominum Dei gratiâ fateantur, atq; ad nullum opus bonum vel incipiendum vel perficiendum sibi quemq; sufficere posse consentiant:* E. gratiam interiorem prævenientem admiserunt. *Confirmatur:* Non majores vires arrogabant homini lapso ad resurgendum; quàm innocenti ad standum; sed pro statu innocentis admittebant prævenientem gratiam intrinsecè collatam, nempè auxilium sine quo E.

R. ad primum, ex illo quidem apertè probari conclusionem secundam, non verò negari primam, Sensus enim est; quod Semi-Pelagiani admitterent necessitatem gratiæ cooperantis nedum ad actus perfectos, sed etiam ad initiales & præambulos, eamq; gratiam prævenire voluntates nostras, non ut collatam, sed ut oblatam, non quæ voluntatem sibi subjiceret, sed quæ voluntati subjiceretur, cujus nempè expectabat consensum, non

quem

quem dabat. S. enim Aug. loquitur ad ſenſum Proſperi, à quo id audiêrat.

Ad Confirm: Per auxilium *ſine quo*, intelligi gratiam cooperantem, nec neceſſe eſt, ut intelligatur per illud gratia præveniens, niſi ut oblata; alias jam pertineret ad auxilium *quo*.

Obj. contra ſecundam Concl: Semi-Pelagiani initium fidei uti petere, quærere, pulſare ſolis naturæ viribus tribuebant E. ad illos actus gratiæ cooperantis neceſſitatem non agnoſcebant.

R. D. Ant. Quidam Pelagio viciniores &c. *C.* Ant. Omnes *N.* Fatemur eos, qui in his actibus præambulis initium fidei reponebant, adſcripſiſſe illos actus ſolis naturæ viribus ſecluſa gratiâ cooperante; At cùm urgerentur, quidam à Pelagio remotiores concedebant nullum opus bonum Divinæ gratiæ eſſe ſubtrahendum, idquè ſolùm humano arbitrio reſervabant, quod Divinæ gratiæ ex ſe conſentiret vel diſſentiret, vellet vel non vellet obedire; & hi, in hoc conſenſu & obedientia reponebant initium fidei.

Inſt. Semi-Pelagiani minùs gratiæ admittebant ad illos actus initiales, quàm ad perfectos; atqui ad perfectos non admitte-

mittebant nisi cooperantem gratiam; nunquam enim præoperantem propriè admiserunt E.

R. D. Maj. Quidam Pelagio viciniores *C. Maj.* à Pelagio remotiores *N.* Hi enim cùm in iis actibus non reponerent initium fidei, & ad omne opus bonum gratiam requirerent, ad illos actus uti ad perfectiores gratiæ cooperantis necessitatem agnoscebant.

Repones: Plerique Theologi Catholici tùm ad initium fidei, tùm ad cætera pietatis opera non aliam actualem gratiam requirunt, quàm moralem prævenientem & excitantem, & Physicam cooperantem; E. si hæc fuit Semi-Pelagianorum sententia, vel non fuerunt in hoc hæretici, vel illi Theologi cùm istis forent hæretici, quorum neutrum est admittendum.

R. N. Conseq. Quia Theologi memorati admittunt consensum hominis esse â Deo, & voluntates nostras præveniri, non solùm per gratias morales illustrantes intellectum, sed etiam per pios affectus voluntati impressos, sicq; referunt initium salutis ad Deum. Et quamvis ex modo, quo explicant efficaciam gratiæ inferamus, eos aliquod salutis initium

tium Deo ſubtrahere, tamen ex ſua ſententia ſequi negant. Ideo &c. Ex his.

Collig. 1mo: Initium ſalutis aliqui Pelagio proximi reponebant in actibus aliquibus formatis, ut in actu credendi, deſiderandi, petendi; alii convicti, omne opus bonum eſſe à Deo, illud initium reſtringebant ad conſenſum gratiæ, quam Deus cuiquè offerebat actûs boni cooperativam, & ex illo qualicunq; initio, & in eo perſeverantia repetebant diſcretionem electorum à reprobis, & cur uni præ alio daretur gratia & in fine gloria. Ad hanc doctrinam ponebant in Deo ſcientiam futurorum conditionatorum, quæ nunc dicitur ſcientia media.

Collig. 2do. Non errabant Semi-Pelagiani, quod dicerent Deum velle omnium ſalutem, & omnibus gratiam offerre; ita enim tenet major & ſanior pars Theologorum. Item nec quod dicerent, talem eſſe gratiam, cui poſſet reſiſtere vel obtemperare voluntas, ſic enim Catholicè tenendum juxta definitionem Concilii Trid: & decreta Summorum Pontificum. Hæc ergò fuit ultima hujus hæreſis ſtatio; ſic noſtrum eſſe gratiæ conſentire vel diſſentire, ut in iis, qui conſentiunt, conſenſus ille non ſit à gratia,

ſed à nobis; atq; hôc ſensû initium ſalutis ſubtrahebant gratiæ, & reſervabant libero arbitrio.

ARTICULUS III

De Bajaniſmo & Janſeniſmo.

BAjus Belga natus Melini anno 1513. Doctorali laureâ Lovanii inſignitus 1550. ad Concilium Trid. à Philippo II. Hiſpaniarum Regé miſſus anno 1563 multa ſcripſit, in pluribus erroneè. Anno 1567. S. Pius V. Bulla: *Ex omnibus &c.* ſeptuaginta ſex propoſitiones damnavit, tacito nomine Baji; tùm nè indè Bajus exaſperaretur; tùm quia non omnes propoſitiones ſunt Baji, etſi vulgò dicantur Bajanæ. Doctores Lovanienſes obedientiam ſpoponderunt, ac Bajus poſt aliquas inſtantias propoſitiones ejuravit.

Anno 1579. cùm nonnulli has propoſitiones propugnare pergerent, Gregorius XIII. Conſtitutione *Proviſionis noſtræ* Bullam Pianam confirmavit, & denuò propoſitiones damnavit, & Bajus ipſe: *damno,* inquit, *ſecundùm Bullæ intentionem (propoſitiones) & ſicut Bulla damnat.*

mnat. Fertur Cardinalem Toletum ea occasione dixisse, & sæpius iterâsse: *magis humilem Michàële Bajo, ac doctiorem vidi neminem*. Tandem cùm occasione Libri Jansenii, quidam plures propositiones iterum defenderent, quæ erant Bajanæ, Urbanus VIII. Bulla *In eminenti*, anno 1641. confirmavit Pianam, & Gregorianam Constitutionem.

Jansenius anno 1585. apud Batavos nascitur, Ultrajecti & Lovanii studiis ac literis excultus, Parisios profectus Collegii Bajonensis Primarius instituitur. Post duodecim annos Lovanium redux Collegio S. Pulcheriæ præficitur; anno 1617 laureâ doctorali donatur. Anno 1630 Professor Regius instituitur. Ann. 1635 Episcopus Iprensis consecratur; anno 1638. sexta Maji peste extingvitur.

Plura scripsit, inter quæ illud famosum opus, quod intitulavit *Augustinus*, quia gloriabatur se in eo veram & puram Augustini doctrinam attigisse. Huic operi per 20. annos insudavit, eique moriens ultimam manum adhibuit, subjiciens illud judicio Romanæ Ecclesiæ.

A Capellano suo, cui illud legaverat typis furtivis mandatum, statim ac lucem aspexit, prohibitum fuit ab Urbano

VIII. anno 1641. *1mo:* quia contra Pauli V. decretum tractabat de auxiliis gratiæ; *2do:* quia continebat plures propositiones damnatas à Pio V. & Gregorio XIII.

Anno 1649. delatæ sunt ad examen Facultatis Theologicæ septem propositiones, à quibus, duabus ultimis resciffis, remanserunt quinq; famosæ.

Prima: aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus, secundùm præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia.

Secunda: Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquàm resistitur. Tertia ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Quarta: Semi-Pelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem, ad singulos actus etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. Quinta: Semi-Pelagianum est dicere, Christum pro omnibus hominibus omninò, mortuum esse & sanguinem fudisse.

Ab Episcopis Galliæ 85. contradicentibus

tibus 11. anno 1651. propoſitiones Romam miſſæ. Innocentius X. Congregationibus inſtitutis, illas revocat ad examen. In prima Congregatione Summus Pontifex palàm declaravit, ſe nolle ullum præjudicium inferre doctrinæ S. Auguſtini & Thomæ. Poſt celebratas duorum annorum ſpatiô, triginta ſex congregationes, in quibus Janſenii cauſa omni diligentiâ diſcuſſa eſt, Pontifex die 31. Maji anno 1653. edidit Conſtitutionem *Cum occaſione &c.* in qua quinq; propoſitiones ſpeciali cenſurâ condemnat.

Primam declarat *temerariam, impiam, blaſphemam, anathemate damnatam & hæreticam, & uti talem damnat.* Secundam, *ut hæreticam.* Tertiam, item *ut hæreticam.* Quartam, *falsam & hæreticam.* Quintam, *falsam, temerariam, ſcandaloſam; & intellectam eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute ſolum Prædeſtinatorum mortuus ſit, impiam, blaſphemam, contumelioſam, Divinæ pietati derogantem, & hæreticam declarat.* Sic cauſa Janſenii fuit finita, ſed non Janſeniſtarum turbæ, quæ videantur apud Authores. Infra ſubjiciemus ſyſtemata Janſenii.

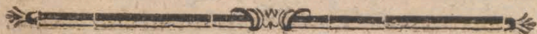
DI-

DISSERTATIO II.

De Variis Naturæ humanæ ſtatibus.

Status, eſt *conditio homini conveniens cum quadam firmitate & immobilitate.* Sumitur hic pro conditione & modo ſtabili, quo ſe habet natura humana in ordine ad ultimum finem. Quintuplex diſtingvitur. Primus ſtatus naturæ puræ. Secundus ſtatus naturæ integræ. Tertius juſtitiæ originalis. Quartus naturæ lapſæ. Quintus naturæ reparatæ.

ARTICULUS I.

Explicantur quinquè ſtatus naturæ humanæ.

STatus *naturæ puræ* importat naturam cum ſuis principiis intrinſecè conſtituentibus, & iis, quæ ex illis ſequuntur. Hinc.

1mo. Homo in natura pura conditus foret ſine peccato, ſine gratia ſanctificante, ſine virtutibus infuſis, ſine auxiliis gratiæ ſupernaturalis, quæ hæc illi non debentur ex ejus principiis.

2do.

2do: Foret obnoxius fami, ſiti cruci-anti, labori, morbis & morti.

3tio. Obnoxius foret ignorantiæ, quia ob phantaſmata intellectûs facile à verò deviare poſſet; & concupiſcentiæ, quia ſæpè appetitus ſenſitivus ferretur in bonum ſenſibile contra dictamen rationis.

4to. Finis ultimus ſeu beatitudo objectiva hominis in hoc ſtatu foret Deus, ut Author naturalis. Beatitudo formalis foret perfecta conjunctio cum ipſo, illum cognoſcendo abſtractivè ſeu per affectus, & conſtanter ei adhærendo per amorem.

5to. Ad obtinendum hunc finem per obſervantiam præceptorum naturalium & victoriam concupiſcentiæ, darentur auxilia ordinis naturalis, ſufficientia omnibus, efficacia quibuſdam.

Status naturæ integræ.

Hic conſiſtit in perfecta ſubjectione corporis ad animam, & appetitûs ſenſitivi ad rationem; proindè importat immunitatem ab ignorantia, concupiſcentia, morte, paſſionibus naturam alterantibus. In ea naturæ integritate creatus fuit Adam, non autem in natura pura ut viſum fuit quibusdam tempore S. Thomæ 1. p. q. 95. a. 1. in 2. diſt. 29. q. 1. In ea, inquam, integritate, quantum ad immortali-

talitatem conſtat Gen. 2. & Sap. 2. Rom. 5. Quantum ad immunitatem à concupiſcentia Gen. 3. Et ideo Apost: vocat concupiſcentiam peccatum, quia de peccato orta eſt, ut definivit Trident.

Donum integritatis ſitum erat in quodam vigore, quo homo corpus & appetitum ſenſitivum, ita ſub Dominio continebat, ut nihil in eis contra voluntatem accideret. Quantum ad defectum ſenectutis, contra quem hic vigor nihil poterat, aderat lignum vitæ, cujus proprius effectus erat, vim vegetativam à ſimili langvore præſervare.

Status juſtitiæ originalis.

Quia ſtatus naturæ integræ & ſtatus juſtitiæ originalis in Adamo fuerunt adunati, ſæpè à Patribus & Theologis confunduntur. Hunc feliciſſimum ſtatum, qui per Antonomaſiam vocatur ſtatus innocentiæ, S. Thomas eleganter deſcribit opuſc. 2. cap. 185, eumq; conſtituit in perfecta ſubjectione rationis ad DEUM, appetitûs ſenſitivi ad rationem, & corporis ad animam, quæ duo ultima ſequebantur ad primum.

Hinc ſequitur *1mo.* Adamum immunem fuiſſe à fame &c. ut ſupra. *2do.* Quod habuerit omnes virtutes infuſas, quia hæ

hæ ſequuntur ad gratiam ſanctificantem. *3tio.* habuiſſe plenitudinem ſcientiæ rerum naturalium & ſupernaturalium, quantùm exigebat dignitas capitis hominum.

Adverte: Gratia primi ſtatus (innocentiæ) dicitur gratia naturæ, non quod naturæ deberetur, ſed quia data eſt naturæ in ejus inſtitutione, & cum natura & ratione naturæ perſonis communicanda, tanquam dos naturæ, ex ſingulari beneficio Creatoris illi collata; eadem ratione dicitur juſtitia originalis, & gratia Creatoris. Gratia verò hujus ſtatus non poteſt dici gratia naturæ, nequè juſtitia originalis, quia primò per ſe perſonam reſpicit ſanandam, & ratione perſonæ naturam; neq; datur & accipitur cum natura, ſed per actus proprios, nempè per fidem, bona opera, & Sacramentorum ſuſceptionem, & vocatur gratia Salvatoris.

Status naturæ lapſæ.

In hoc ſtatu natura humana per peccatum Adæ ſpoliata fuit gratia ſanctificante, virtutibus ei annexis & donô integritatis, & aliis donis, quæ habuit in ſtatu juſtitiæ originalis. Inſuper in naturalibus fuit vulnerata, & quatuor ejus ſunt vulnera nempè ignorantia in intel-

lectu

lectu, malitia in voluntate, concupiſcentia in appetitu concupiſcibili, infirmitas in iraſcibili. Hujus miſeri ſtatus juxta SS. Patres typum habemus Luc. 10. in parabola hominis, qui deſcendens, *ab Jeruſalem in Jericho incidit in latrones. Homo quidam*, Adam ſed genus humanum, *deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho*, exulabat è Paradiſo ſeu loco pacis, in miſerias & defectus hujus mortalitatis; *incidit in latrones*, peccatum ſubjecit hominem poteſtati dæmonum; *qui deſpoliaverunt eum*, per peccatum fuit gratuitis donis ſpoliatus; *plagis impoſitis abierunt*, & vulneratus in naturalibus; *ſemivivô relictô*, quia anima manente immortali, corpus factum eſt mortale; vel quia libertas arbitrii fuit per peccatum imminuta, non omnino autem extincta.

Status naturæ reparatæ.

Hic ſtatus variis nominibus exprimitur in Scriptura Luc. 1. 1. Tim. 2. Joan. 8. *redemptio & liberatio*, ſcilicet à captivitate diaboli & peccati. Ephes. 2. *Reſuſcitatio, viviſicatio*; 2. Petr. 2. *Sanatio*; 2. Cor. 5. *Reconciliatio, & renovatio*. Convenit hic ſtatus cum ſtatu innocentiæ in hoc, quod uterq; tendat ad eundem terminum, nempè beatitudinem

ſuper-

ſupernaturalem, & quod in utroq; principium meriti ſit gratia ſanctificans, eadem quoad ſubſtantiam.

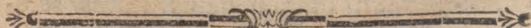
Sed longè pluribus titulis differunt. 1mò: ex parte finis: Finis remotus, *cujus gratia* ſtatus innocentiæ, ſuit manifeſtatio liberalitatis Divinæ; ſtatûs naturæ reparatæ manifeſtatio miſericordiæ. Finis *cujus gratia* proximus ſtatûs innocentis fuit imago Dei Creatoris homini imprimenda; naturæ reparatæ imago Chriſti Redemptoris, inquantum conditio permittit, imprimenda juxta id Rom: *quos prædeſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui*. Finis *cui* innocentiæ erat ipſe homo exornandus & glorificandus; naturæ reparatæ eſt ipſe Chriſtus, ad cujus gloriam omnia hujus ſtatûs referuntur.

Ex parte cauſæ efficientis differunt, quamvis utriusq; Deus ſit cauſa efficiens, diverſo tamen modo; eſt enim cauſa efficiens ſtatûs innocentiæ immediate; ſtatûs autem naturæ reparatæ per Chriſtum, ita ut Chriſtus ſit cauſa moralis reparationis, quam ſua paſſione nobis promeruit & cauſa efficiens Phyſica, principalis quidem ratione Divinitatis, inſtrumentalis ratione humanitatis. Hinc cau-

ſa

ſa gratiæ in ſtatu innocentiæ erat naturæ extrinſeca, in ſtatu reparationis eſt ipſi intrinſeca, nimirum Verbum Caro factum, & proinde fædus DEUM inter & hominem eſt æternum & indiſſolubile ratione unionis hypoſtaticæ; *ſponſabo te mihi in ſempiternum* &c Oſeæ 2.

Circa hos igitur ſtatus occurrunt tres difficultates, magna contentione agitatæ; *Prima*: Utrum ſtatus naturæ puræ ſit poſſibilis? *Secunda:* Utrum homo in ſtatu naturæ lapſæ habeat minores vires ad bonum, quàm habuiſſet in ſtatu puræ? *Tertia*: an homo innocentiæ indiguerit auxilio *quo* ſeu, quod idem eſt, efficaci ad faciendum bonum & perſeverandum in eo? Igitur.

ARTICULUS II.

Utrum ſtatus naturæ puræ fuerit poſſibilis?

HUnc ſtatum nunquàm extitiſſe jam diximus, & S. Aug. totus fuit, ut ejus exiſtentiam in Adamo impugnaret adverſus Pelagianos. Quæſtio igitur eſt de poſſibilitate.

Janſenius Tom. 2. tribus libris contendit eſſe abſolutè impoſſibilem ſtatum na-

turæ

turæ puræ, & juſtitiam originalem cum dono integritatis fuiſſe naturalem in Adamo, non ſolùm hoc ſenſu, quod illi cum natura collata ſit (non tamen ſic quod ſit humanæ naturæ proprietas) ſed hoc ſenſu, quod rationi, æquitati, & ordini providentiæ ita ſit conſentanea, ut homo non potuerit ſine illa creari, abſq; læſione bonitatis, juſtitiæ & ſapientiæ Divinæ, & recti ordinis providentiæ. Janſenio præiverant Lutherus in cap. 3. Gen. Calvinus lib. 2. Inſtit. c. 15. & Bajus. Communis ſententia eſt, ſtatum naturæ eſſe ſimpliciter poſſibilem,

Dico: Fuit ſimpliciter poſſibile Deo creare hominem in ſtatu naturæ puræ, ſcilicet ſine peccato, ſine gratia, ſine dono integritatis, obnoxium morti, ignorantiæ, & concupiſcentiæ. Contra Janſeniſtas; ex parte contra Eſtium & alios quosdam, qui donum integritatis excludentes concupiſcentiam defendunt, pro illo ſtatu.

Prob: Status naturæ puræ explicatus in Concl: nequè ex parte hominis, neq; ex parte Dei repugnat; quidquid dicat Janſenius; Ergo. *Prob. 1ma pars Ant.* Nequè gratia ſanctificans, neq; donum integritatis & immortalitatis ſunt debita

natu-

naturæ humanæ ſecundum ſe ſpectatæ, ſed merè gratuitò collata. *Conſeq. patet.* quia donum gratuitum poteſt concedi vel negari. *Prob Ant.* Gratia propriè dicta eſt ordinis ſupernaturalis, & præſtat effectus ſupernaturales. Pariter donum integritatis & immortalitatis non eſt naturæ debitum; ſiquidem nullum eſt debitum; ut homo eximatur à defectibus naturam conſequentibus, ut patet in potentia peccandi, quæ in Adamo innocente ligata non fuit, etſi Deus eam ligare potuiſſet, ſi voluiſſet; atqui ignorantia, concupiſcentia, paſſibilitas, mortalitas conſequuntur ex principiis humanæ naturæ, ut docet S. Thom. . . cont. gent. cap. 52. & nos diximus ſupra. Unde S. Aug. lib. 4. cont. Julianum cap. 16. loquens de concupiſcentia: *Gratia Dei* inquit, *ibi magna erat, ubi terrenum & animale corpus beſtialem libidinem non habebat.* Ergo. Inſuper homo creatus in puris naturalibus, haberet omnia, quæ ipſi competunt naturaliter. Nam in ordine Phyſico homo conſtituitur corpore & anima rationali cum ſuis proprietatibus & potentiis; In ordine morali exigit habere liberum arbitrium, ſuum finem, & media illi proportionata cogno-

cognoſcere, atq; per ea finem poſſe aſſequi; atqui hæc omnia haberet in ſtatu naturæ puræ. De principiis & libero arbitrio nulla difficultas; de cæteris probatur. Finis proximus hominis in ſtatu naturæ puræ foret bonum honeſtum, finis ultimus Deus ut Author naturæ; media ad illum finem conſequendum actus morales boni per auxilia ordinis naturalis; hæc autem omnia, cùm naturam non tranſcendant, cognoſceret; nec deeſſent illi auxilia præfata, quibus per bonos actus morales hunc ſuum finem ultimum aſſequi poſſet, hoc enim Divinam decet providentiam, & in exemplo ſtatus elevationis &c. patet.

Ex his ſpontè fluit ſecunda pars, ſcilicet ſtatum naturæ puræ non repugnare ex parte Dei. Si enim gratia ſupernaturalis, donum integritatis & immortalitatis non ſunt debita naturæ humanæ, hæc dona Deus illi denegare potuit, abſq; læſione ſuæ juſtiæ, bonitatis & ſapientiæ, ſicut illi denegaret, & de facto Adamo denegavit donum impeccabilitatis. Ergo.

Confirm. Authoritate S. Auguſtini lib. 1. Retract. cap. 9. *Ad miſeriam, inquit, juſtæ damnationis pertinet ignorantia & difficultas ---- quamvis etiam ſi eſſent ho-*

minis

minis primordia naturalia, nec sic culpandus Deus, sed laudandus esset. Et morti proximus libr. de dono persev. cap. 11. *Etiamsi verum esset ignorantiam & difficultatem, sine quibus nullus homo nascitur, primordia, non supplicia esse naturæ, vincerentur tamen Manichæi*, ideft non propterea naturæ Author esset culpandus. Cùm autem alii defectus minus repugnent, à fortiori potuit homo creari cum illis. Augustinum sequitur S. Thomas in 2. d: 31. q. 1. a. 2. Et 4. cont. gent. c. 52.

Obj. 1mo: Homo non potest condi in eo statu, in quo non posset diligere DEUM super omnia amore casto & gratuito; quia absq; tali amore non potest obtineri beatitudo etiam naturalis; atqui in statu naturæ puræ homo non posset diligere *&c.* Ergo.

R. D. Maj. Amore tam naturali quàm supernaturali *C.* in quo non posset *&c.* amore supernaturali, posset autem amore naturali *N. Maj. dist. Min. N. Conseq.* In hoc statu diligeret homo DEUM super omnia amore naturali, ad quem suffecisset virtus naturæ, adjuta auxiliis ordinis naturalis, quæ non deessent pro illo statu, ut jam diximus. Amor enim se-

quitur

quitur cognitionem boni, unde Divina bonitas cognita discursu naturali, ut fons totius esse naturalis, fundat naturalem Dei amorem. Vid. S. Thom. 1. 2. q. 109. a. 3. & 2. 2. q. 26. a. 3. & in cap. 13. 1. Cor. Lect. 4. Vide etiam Gonet. Disp. 6. a. 2. § 1. ubi retundit vanos clamores Jansenistarum.

Dices. Amor castus & gratuitus Dei super omnia est præcipuum opus gratiæ, nec nisi à Deo est, ut dicit S. Aug. lib. 5. cont. Julian. c. 3. Ergo.

R. D. Ant. opus gratiæ naturalis (si est amor naturalis) *C.* gratiæ omnino supernaturalis *N. Ant. Imò* juxta dicta; Amorem naturalem Dei fore etiam à Deo in statu naturæ puræ per auxilia ordinis naturalis. *2do* Augustinum loqui de homine in hoc statu corrupto, qui ut infra dicetur non potest sine gratia Christi efficaciter Deum diligere super omnia.

Instabis Imò: Homo in statu naturæ puræ non posset servare omnia præcepta Dei; Ergò nec ipsum diligere super omnia amore saltem efficaci. *Prob. Ant.* Homo in statu naturæ puræ non haberet majores vires naturales, quàm in hoc statu naturæ lapsæ; in quo naturalia manserunt

ferunt integra; atqui in hoc ftatu naturæ lapfæ non poteft fine auxilio gratiæ fervare omnia DEI præcepta etiam naturalia. Ergo &c.

R. N. Ant. ad prob. D. Maj. Non haberet majores vires entitativè & intrinfecè, quàm in hoc ftatu naturæ lapfæ. *Tranfeat.* Non haberet majores vires, nec minora impedimenta bonæ actionis *N.* Efto igitur, vires naturales entitativè, & quoad fubftantiam non effe imminutas in hoc ftatu naturæ lapfæ; attamen ex peccati corruptione plurima faltem provenerunt impedimenta ad bonum virtutis etiam naturalis, quæ non fuiffent in ftatu naturæ puræ. Undè in præfenti ftatu vires funt minùs habiles ad fervanda præcepta etiam naturalia, propter quod indiget gratiâ Salvatoris feu fanante.

Inftab. 2do. Homo in ftatu naturæ puræ fecundùm nos non haberet partem inferiorem perfectè fubordinatam fuperiori, & pateretur rebellionem adverfus fpiritum; atqui ob illam continuam rebellionem, quæ præceps ruit in peccatum, non poffet fervare omnia mandata. Ergo.

R. D. Min. Non poffet ex folis viribus naturæ fervare *C. Min.* viribus ut adju-

adjutis auxiliô ordinis naturalis concesso à Deo ut Authore naturali *N. Min. & Conseq.* Datô in statu naturæ puræ fore rebellionem carnis, adessent tamen auxilia ad eam vincendam, omnibus quidem sufficientia; præordinatis efficacia. Et licet ista forent specialia & indebita singulis individuis, forent tamen debita naturæ pro aliquibus, nè in vanum naturam condidisset Deus ad finem, quem nullum ejus individuum consequeretur.

Obj. 2do: Homo pro statu naturæ puræ in termino non foret perfectè beatus beatitudine naturali; quia non foret beatus quoad corpus; cùm resurrectio corporum pro illo statu non foret, utpotè supernaturalis. E.

R. Quidam concedunt in hoc statu non fuisse futuram resurrectionem; ideoq; hominem privatum iri aliqua accidentaria beatitudine, sicut Sancti sunt modo beati ante resurrectionem. Alii concedunt resurrectionem corporum, utpotè quæ supernaturalis solùm est quoad modum tantum, non terminum, cùm nec admisceat aliquid gratiæ, nec elevet naturam supra conditionem suam, non repugnaret in statu naturæ. Alii dicunt: quod justus non moreretur, non quod

donô immortalitatis donaretur; ſed quia illum transferret DEUS in locum beatitudinis ad hoc deſtinatum. Hæ omnes ſententiæ ſunt probabiles; ſecunda præ aliis placet.

Petes: 1. In hoc ſtatu an eſſet locus remiſſioni peccatorum?

R. affirm. Sivè per externam condonationem, ſivè per aliquam qualitatem naturalem infuſam, ſivè aliô, quem voluiſſet DEUS modô. Quod ſi pertinaciter contendas remiſſionem peccati non poſſe fieri ſine gratiæ infuſione, nihil aliud probas, quàm quod homo peccando tranſiret à ſtatu naturæ puræ, ad ſtatum naturæ lapſæ, & pœnitendo ad ſtatum naturæ reparatæ, ſicq; ſtatum naturæ puræ non fore ſtabilem, non tamen impoſſibilem. Plura Vid. apud Auth.

Petes 2do: Utrùm homo in ſtatu naturæ lapſæ nondùm reparatæ minores vires habeat ad bonum morale, quàm habuiſſet in ſtatu naturæ puræ? Hæc eſt altera difficultas. Multa hic ſupponuntur, quæ pertinent ad quæſtionem de peccato originali. Ad quæſtionem varii variè reſpondent.

R. Vires naturales hominis ad bonum morale ordinis naturalis, in ſtatu naturæ

lapſæ

lapſæ, nondùm reparatæ, non ſunt imminutæ intrinſecè, & quoad entitatem; probabilius tamen eſſe minus habiles ad bonum morale extrinſecè, & ex appoſitione impedimenti, quod non fuiſſet in natura pura, atq; hoc ſenſu poſſe dici minores, quàm fuiſſent in natura pura. *Utraquè pars deducitur ex variis locis S. Thomæ*, imprimis *hac in parte* q. 85. a. 10. Et in 2. d. 30. q. 1. a. 1. ad 3. & alibi.

Ratio primæ partis: Vires naturales hominis ad bonum morale ordinis naturalis, ſcilicet intellectus, voluntas, & appetitus ſenſitivus ſunt proprietates uniformiter manantes ab eſſentia; conſequenter ſicut eſſentia non admittit plus aut minus, ſic nec vires præſertim intellectus & voluntas, qui cùm ſint ſpirituales, ſunt incorruptibiles.

Secunda pars: Eſt conformior modo loquendi SS. Patrum & Theologorum: qui dicunt per peccatum originale non ſolùm fuiſſe ſpoliatum gratuitis, ſed etiam vulneratum in naturalibus. Adamum peccando ſecundum corpus & animam in deterius fuiſſe mutatum, & liberum arbitrium eſſe viribus attenuatum.

ARTI-

ARTICULUS III.

Utrum tam Adamo quàm Angelis necessaria fuerit gratia per se efficax ad perseverandum?

RES hic nobis est cum Jansenio & Theologis Augustinianis. Hi quamvis in hoc statu admittant necessitatem gratiæ per se efficacis, contendunt tamen ex S. Aug. lib. de Correp. & gratia cap. 10. 11. & 12. eâ Adamum & Angelum non indiguisse ad perseverandum, sed sola gratiâ indifferenti, & versatili, pendente à nutu liberi arbitrii, qualem Molinistæ admittunt pro præsenti statu. Thomistæ propugnant necessitatem gratiæ efficacis pro utroque statu, cum hoc discrimine, quod in primo statu esset gratia sanitatis, in secundo medicinalis, seu ut d: Aug: *illa sit lætior, ista potentior*.

Dico: Juxta S. August. Gratia per se efficax fuit Adamo & Angelis necessaria ad perseverandum. Cùm hic de mente S. Augustini agatur.

Prob. Concl. Ex clarissimis S. Aug. testimoniis. Palmare habetur lib. 12. de Civit. DEI cap. 9. ubi ex professo S.

Præ-

Præsul quærit id, quod nunc agimus, undè nempe processerit bona voluntas Angelorum, quâ aliis cadentibus, illi steterunt: *An Sancti Angeli, quem habent creatorem naturæ, eundem habeant bonæ voluntatis* (illius nempè volitionis, quâ perseveraverunt) *Auctorem per Spiritum S. in eis charitate diffusa?* Quid huic quæstioni respondere possunt adversarii? Utrosquè Angelos bonos & malos habuisse gratiam versatilem, bonos suô consensû fecisse efficacem, malos dissensu inefficacem, eaquè de causa illos stetisse in accepta justitia, hos cecidisse. Non sic S. August: *Si utriquè boni æqualiter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi AMPLIUS adjuti ad eandem beatitudinis plenitudinem, undè se nunquam casuros certissimi fierent, pervenerunt.*

Respondent 1mo: Augustinum per ly *amplius adjuti*, non intelligere adjutorium viæ, quo perseverârunt, & pervenerunt ad beatitudinem, sed de adjutorio Patriæ, loqui quod est vel lumen gloriæ vel certitudo de perpetuitate beatitudinis.

Sed contra: Beatitudo est terminus amplioris adjutorii in phrasi S. Augustini. Ergo beatitudo non est amplius adjutorium. Si dicerem de duobus Romam per-

genti-

gentibus, unum amplius adjutum Romam perveniſſe, alterum in via ſtetiſſe; quis per hoc adjutorium intelligeret adventum in urbem, & nonnè potius equum ſeu rhedam, vel aliud medium, quo alter fuit privatus. *Sed.*

Dicunt S. D. lib. de Correp. & gratia cap. 12. vocat beatitudinem adjutorium. *R.* Aliud eſt dicere beatitudinem adjutorium, quô quis continuò eſt beatus; aliud beatitudinem eſſe adjutorium quo pervenitur ad beatitudinem. Nec obſtat, quod Auguſt. remittat Lectorem ad librum præcedentem, ubi dicit Angelos *certam ſuæ ſempiternæ felicitatis ſcientiam recepiſſe*. Id enim non negamus, ſed negamus hanc ſcientiam eſſe amplius adjutorium, quo adjuti pervenerunt ad beatitudinem, ut hic d: Aug. cùm hanc ſcientiam nonniſi adepta beatitudine acceperint.

Reſpondent 2do: Auguſtinum intellexiſſe *amplius adjutorium* intra lineam auxilii ſufficientis & verſatilis, non autem efficax.

Contra: Aug. intellexit amplius adjutorium, quod eſſet certa cauſa, cur ii præ aliis ad Deum ſe cooverterent & perſeverarent, de hoc enim erat quæſtio; ſed quale-

qualecunq; auxilium verſatile non poteſt eſſe cauſa certa bonæ voluntatis. Inſuper ſequeretur juxa reſp. Angelos perſeverantes ſeipſos feciſſe meliores, quàm à Deo ſint facti, quod eſt contra principium Auguſtini.

Nec dicas cum P. Henno. Auguſtin: hoc dictum retractâſſe in lib. de correp. & gratia. Nam P. Berti ejusdem opinionis, arbitratur P. Henno ita ſentire *nulla ductum ratione,* & merito: *1mo:* quamvis quinquè aut ſex libros priores de Civit. Dei Auguſtinus compoſuerit ante librum de Correp. & gratia, probabilius eſt tamen reliquos poſt ipſum, & ſub vitæ circa annum 429. fuiſſe ſcriptos, ut obſervat coquæus in Præf. ad hos libros, & probat Rivius lib. 3. cap. 13. § 4. *2dò:* Auguſtinus nec in libris Retractationum, nec alibi hujus retractationis meminit.

Tandem placet in medium afferre concluſionem S. Aug. in dicto cap. quæ eſt reſponſio ad quæſtionem propoſitam: *Ad S. Angeli, quem habent* &c. ut ſuprá ſic concludit: *Confitendum eſt igitur cum debita laude Creatoris non ad ſolos ſanctos homines pertinere, verùm etiam de S. Angelis poſſe dici, quod charitas Dei diffuſa*

ſa ſit in eis, per Spiritum S. qui datus eſt eis. Vides DEUM, definiente Auguſtino, bonam voluntatem operatum eſſe in Angelis per effuſionem alicujus novæ charitatis actualis; ſicut operatur in Viris Sanctis. *Subſumo*: atqui gratia per quam DEUS operatur in Viris Sanctis bonam voluntatem non eſt merè ſufficiens & verſatilis, ſed per ſe efficax; non eſt auxilium *ſine quo*, ſed *quo*, ut totis nervis contendit Berti cum Thomiſtis contrà Moliniſtas E.

Adverte hucusq; dicta ſpontè fluere ex illo principio, quod S. Doctor loco citato de Civit. DEI ab initio ſtatuit: *Non potuerunt*, inquit, *facere ſeipſos meliores, quàm eos* (Angelos) *ille* (Creator) *fecerat, quô nemo quidquam melius facit, profectò & bonam voluntatem, quâ meliores eſſent, niſi operante adjutorio Creatoris habere non potuerunt*. Innumera ferè ſunt, quæ hic ex S. Doct. poſſent adferri, quæ videantur in Aut. Pauca addam.

S. Doctor in Enchyridio cap. 106. *Homo*, inquit, *in Paradiſo* ad ſe *occidendum relinquendo juſtitiam idoneus erat per voluntatem, ut autem ab eo teneretur via juſtitiæ, parum erat velle, niſi ille, qui*

eum

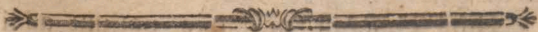
eum fecerat, adjuvaret. Ex quo evidenter ſequitur, Adamum præter originalem juſtitiam & gratiam verſatilem, ſeu auxilium *ſine quo*, quod & ſufficiens dicitur, quod habuit, & quod ſi defuiſſet, *nunquam ſua* culpâ cecidiſſet, indiguiſſe alterô efficaci adjutoriô ad bonum ſeu auxilio *quo*. Videatur S. Aug. Serm. 11. de Verbis Apos. cap. 2. lib. 14. de Civit. Dei cap. 27. Lib. 11. de Gen. ad lit. cap. 4. Tandem lib. 1. Retract. cap. 9. ponit generale exemplum, quod currit etiam pro ſtatu innocentiæ. *Cùm omnia bona, inquit, & magna & media & minima à Deo ſint, ſequitur, quod etiam ex Deo ſit bonus uſus liberi arbitrii, qui in magnis numeratur bonis.*

Huic generali principio poſſunt addi alia, quæ ex illo ſequuntur. Primum ſupra adductum. Secundum eſt huic finitimum: non poſſe hominem homini eſſe meliorem, quàm Deus homini ſit. Ita in Enar. in Pſal. 58. Tertium: neminem habere à ſeipſo in ordine ſuper naturali, de quo in ſemetipſo poſſit gloriari, & quo ab aliis ſe diſcernat, de dono Perſev. cap. 13. quod principium etiam ad Angelos extendit lib. 11. de Civit. Dei cap. 9. atqui in ſyſtemate AA. unus

Ange-

Angelus habet à ſe, quo poſſit gloriari, nempè conſenſum, & bonum uſum arbitrii, quem non habet alter. Forte gratia verſatilis bonum à malo diſcernet? Nequaquam: *Gratia enim, quæ eſt communis bonis & malis non diſcernit bonos à malis*, inquit S. D. de nuptiis & concupis c. 3. & lib. de Predeſt. cap. 5.

Quartum principium: Creatura innocens debebat petere à Deo donum perſeverantiæ, & eâ obtentâ gratias agere. 14. de Civ: Dei cap. 17. Quintum Aug. principium eſt inſcrutabilitas hujus quæſtionis: cur unus gratiæ conſentiat, non alter? de dono Perſev. c. 9. & 12. de ſpir. & lit. c. 33. & alibi.

ARTICULUS IV.

Objectiones ſolvuntur.

AD germanam explicationem doctrinæ S. Aug. & celebris diſtinctionis, adjutorii *quo*, & *ſine quo*, prænotandum quid Auguſtinus intelligat nomine adjutorii *ſine quo*, an ipſam juſtitiam originalem, an aliquod donum ſupernaturale ſuperadditum habituale, non conveniunt Theologi; ſed quidquid ſit, non pertinet ad præſens inſtitutum; cùm

de

de ſolo adjutorio *quo* agatur. Id tantum notandum, illud donum habituale, alias adjutorium *ſine quo* congruè vocari à Theologis auxilium ſufficiens, quia per auxilium ſufficiens redditur homo potens ad operandum bonum ſupernaturale, quô etiam nomine vocantur in natura lapſa quædam gratiæ actuales. Auxilium *quo* ab omnibus intelligitur auxilium actuale efficax. Porrò Thomiſtæ ut oſtendant neceſſitatem auxilii efficacis non fuiſſe ab Auguſtino negatam pro ſtatu innocentiæ lib. de Correp. & gratia.

Obſervant: Non omne auxilium efficax eſſe ejusdem conditionis & virtutis: Aliud eſt movens tantùm & applicans potentiam ad agendum; Aliud non ſolùm movens & applicans, ſed ſanans & roborans. Primum dicunt neceſſarium fuiſſe Adamo & Angelis ratione dependentiæ à Deo in agendo, non ſecundum; quia eorum natura cùm eſſet ſana & integra, non egebat auxiliô medicinali & ſanativô, quali nunc indiget natura noſtra infirma & vulnerata, cui proinde neceſſarium eſt auxilium movens & applicans, quod ſimul eſt ſanans & roborans. Auguſtinum verò cùm à ſtatu naturæ innocentis excludit auxilium *quo* & efficax,

cax, loqui de auxilio ſanante & roborante, non de adjuvante ſimpliciter & applicante, quod aperte colligunt ex ejus verbis cap. 11. ubi ait; *Ille* Adam, *non opus habebat eo adjutoriô, quod implorant iſti* (Sancti in hac vita) *cùm dicunt: Video aliam legem in membris meis* &c. ---- *Ille verò nulla tali rixâ à ſeipſo adversùs ſeipſum tentatus atquè turbatus in illo beatitudinis loco ſua ſecum pace fruebatur.* Alterum dicendi modum adducit Author ex P. Antonio Goudin, qui cum priore coincidit,

Obj. Amò: S. Auguſt. cap. 10. 11. 12. de Correp. & gratia pluries dicit: datum eſſe Adamo adjutorium perſeverantiæ; non quô fieret ut perſeveraret, ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeverare non poſſet; juſtis autem prædeſtinatis in hoc ſtatu dari adjutorium, quô perſeverant. E.

R. Id à nemine negari. Indubium enim eſt Adamo non fuiſſe conceſſum adjutorium quo perſeveraret, alioquin perſeveráſſet, ſed nihil pro Adverſariis; non enim quærimus, an Adam habuerit iſtud adjutorium, ſed an illô indiguerit.

Inſtant Amò: S. Auguſtini eſt dictum gratiam Adami fuiſſe minorem ſed lætiorem,

orem, gratiam Christi esse tristiorem, sed fortiorem.

Responderi potest S. D. loqui de gratia perseverantiæ, quæ de facto concessa fuit Adamo, non de illa qua indigebat. Sed dato Augustinum contulisse gratiam Christi, cum gratia Adami, non quam habuit, sed quam habuisset, si perseverâsset, & qua illi opus erat ad perseverandum, non sequitur gratiam Adami fuisse versatilem & non efficacem; quia inter gratias efficaces sunt aliæ aliis potentiores, eæ scilicet, quæ ad plures, nobiliores & difficiliores effectus edendos ordinantur. Quis enim dubitat gratiam, quæ prostravit Saulum furentem fuisse potentiorem, quàm quæ convertit latronem in cruce sua crimina expiantem. Porrò gratia Christi ordinatur ad plures & difficiliores effectus, nempè ad sananda vulnera naturæ, ad vincendam rebellem concupiscentiam &c. quàm gratia Adami, in quo erat natura sana, ideò hæc minor sed lætior, ista tristior sed potentior.

Instant. 2do: S. Aug. totis tribus capitibus præfatis asserit: *Tale fuisse adjutorium datum, quod desereret cùm vellet, & in quo permaneret, si vellet --- Deum suam gratiam dimisisse libero Adami arbitrio*

bitrio --- perſeverare in ejus fuiſſe arbitrio relictum &c. atqui hæc apertè ſignificant gratiam verſatilem. E.

R. N. Min. Ex duplici ratione 1mo. quia Auguſtinus ſimiles loquendi formas uſurpat loquens, de gratia hujus ſtatûs, ex quibus tamen colligi non poteſt, hujus ſtatûs gratiam agnoviſſe verſatilem, & excluſiſſe efficacem. Sic lib. ad ſimplicianum: *Si Eſau voluiſſet cucurriſſet.* Sic lib. 12. de Civit. Dei cap. 6. *Si eadem tentatione ambo tententur, & unus ei cedat, alter idem quod fuerat perſeveret, quid aliud apparet, niſi unum voluiſſe, alterum noluiſſe à caſtitate deficere.* Hoc modo loquendi ſolùm oſtendit cauſam immediatam boni operis, & perſeverantiæ, ſcilicet liberum conſenſum arbitrii, ſalvo ſemper jure primæ Cauſæ, à qua cauſa ſecunda habet, ut velit & faciat, ut ipſemet Auguſt. apertè declarat lib. 1. Retrac. cap. 10. ubi cum Pelagiani ſimilibus loquendi formulis à ſe uſurpatis vg. *hominas poſſe benè agere, ſi vellent,* abuterentur, monet ſe hos dixiſſe abſq; præjudicio gratiæ, quâ Deus operatur in hominibus: *Verum eſt enim omnino omnes homines hoc poſſe, ſi velint, ſed præparatur voluntas à Domino.* 2do:

Id

Id etsi facta paritas non probaret, evincerent formales textus & principia in probatione allata.

Instant 3tio: S. Aug. dicit: *Angelos Sanctos cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium alios stetisse;* atqui mali Angeli ceciderunt per liberum arbitrium sine novo gratiæ beneficio; Ergo si per idem liberum arbitrium steterunt boni, steterunt sine novo gratiæ beneficio.

R. D. Maj. S. Angeli steterunt per idem liberum arbitrium, per quod mali ceciderunt, per idem identitate virium ex donis habitualibus quoad actum primum *C.* Quia omnes Angeli tam boni quam mali in sua creatione fuerunt gratiâ sanctificante & virtutibus infusis donati. Per idem identitate adjutorii actualis, & quoad actum secundum *N. Maj.* Invictè enim probavimus ex S. Aug: Angelos beatos ampliùs fuisse adjutos. Insuper ad Min: certum est Angelos bonos stetisse per gratiam saltem (in gratiam AA.) sufficientem, malos non cecidisse per gratiam. Sicut ergo August: dicens *per liberum arbitrium*, non excludit juxta AA. sufficientem, ita juxta nos, non excludit efficacem.

Obj. 2do. S. Aug: in fine cap: 12. ponit casum, quo Adam perseverare voluisset, & dicit in eo casu non defuturum illi fuisse adjutorium Dei *sine quo* perseverare non posset, defuturum tamen fuisse, quô Deus operaretur ut vellet; E, apertè censet Adamum non indiguisse auxilio *quo*, seu efficaci ad perseverandum.

R. 1mo. Hanc interpretationem textûs directè contradicere Apostolo dicenti Deum operari in nobis *velle & perficere.* *2do D. Consequens*: Ergo Augustinus censet Adamum non indiguisse auxiliô *quo* seu efficaci sanante & roborante *C.* simpliciter movente & applicante *N. Vel quod idem est.* Non indiguisse auxiliô speciali secundum providentiam extra ordinariam movente ad aliquid excedens vires *C.* auxiliô communi ex providentia ordinaria collato secundum conditionem virium. *N.* De primo enim totis illis capitibus unicè loquitur & quærit Augustinus: Utrùm scilicet necessarium fuerit Adamo auxilium, *quod implorant Sancti in hac vita &c.* Utrum autem fuerit Adamo necessarium alterum commune auxilium secundum consvetam providentiam & conditionem virium simpliciter movens & applicans, non quidem hic as-

serit

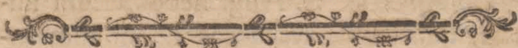
ſerit Auguſtinus, ſed ſupponit & alibi docet, ut vidimus.

Collig: 1mò. S. Aug: neceſſitatem auxilii, quô creata voluntas ad bonum indeclinabiliter inclinatur, repetit non solùm ex infirmitate naturæ lapſæ, verum etiàm ex dependentia creaturæ à Deo. Ex utroque capite neceſſarium eſt illud auxilium creaturæ rationali in ſtatu naturæ lapſæ, ex ſecundo, in ſtatu innocentiæ.

Collig: 2dò. Nos diſtingvere inter adjutoria utriuſq; ſtatûs, non ſolum ratione titulorum, quod natura innocens unico titulô indigeret auxiliô efficaci ob ſubordinationem & dependentiam ſcilicet; natura verò lapſa duplici titulô, illô nempè & præterea titulô infirmitatis, ut putant AA. ſed diſtingvimus ipſa adjutoria ratione ſui, quatenus unum eſt ſpecialius & potentius alterô. Hinc.

Collig: 3tiò. Quod non omnis gratia eſt sanativa ex ſe, quia eſt ex ſe efficax, ſed ad hoc requiritur fortior & ſpecialior virtus. Unde gratia primi ſtatus fuiſſet per ſe efficax reſpectu naturæ ſanæ, non verò reſpectu naturæ infirmæ, niſi virtute ſuperaddita. *Plura vide apud Auth: tum hic tum de ſcientia media, Antonium Gaudin*

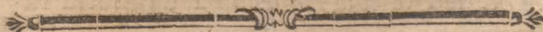
din Tract: de gratia q, 2. art: 5. & fusius Tract: de Prædest: q. 2. a. 4.

DISSERTATIO II.

De necessitate gratiæ.

Cùm Author Capitulorum, quæ ad tempus, quo celebrabantur Congregationes de Auxiliis sub Clemente VIII. & Paulo V. Pontificibus, Cælestino Papæ adscribebantur cap: 12. definiat: *Gratiæ operi & dignationi nihil penitùs esse detrahendum*, meritò hic de gratiæ necessitate tractandum. Sed in memoriam reducenda, quæ ab initio contra Pelagianos & Semi-Pelagianos sunt disputata. Igitur.

ARTICULUS I.

Quid intelligitur gratiæ nomine?

1mo. GEnerali nomine gratiæ ea omnia comprehenduntur, quæ ex mera DEI benignitate, non ex meritis nostris nobis sunt concessa, sic ipsum vivere, velle nostrum &c. gratiæ dicuntur. Hæc & similia etsi dicantur gra-

gratiæ, non tamen poſſunt dici auxilia gratiæ, quia auxilium ſupponit eum, qui adjuvatur, & ejuſdem potentias, quas adjuvat. Hinc.

2dò. Gratia propriè Scripruræ & Eccleſiæ ſensû accipitur pro dono gratuito ſivè habituali ſivè actuali naturæ ſuperaddito. Utraq; ad duplicem ordinem ſpectat, naturalem nempè & ſupernaturalem. Naturalis gratia, quæ movet ad bonum intra ſphæram naturalium, ut cùm Deus alicui infundat lumen ſcientiæ naturalis, aut moveat ſpecialiter ad rerum naturalium cognitionem. Supernaturalis, quæ vel habitû, vel motione adjuvat ad ea, quæ excedunt vires naturæ, ut dùm Deus infundit alicui habitum ſidei vel charitatis, aut movet ad alterutrius actum.

3tiò. Verùm quia gratia propriè elevat naturam, gratia præcisè ſiſtens in bono naturali, minùs propriè dicitur gratia. Unde in rigore dicitur gratia vel habitus ſupernaturalis infuſus, ut gratia ſanctificans, & virtutes infuſæ; vel motio ſupernaturalis, quâ nos movet Deus ut primus Motor in ordine gratiæ ad actus ſupernaturales; vel etiam eſt Dei operatio, quâ res naturales dirigit ad ſalutem noſtram.

4tò.

4tò. Gratia ſumpta pro motione ſupernaturali eſt duplex, moralis & phyſica. Moralis fit per oſtenſionem boni, quandoquè adjuncta infuſione luminis ad illud percipiendum, & pertinet ad cauſam finalem. Phyſica fit per influxum effectivè & intrinſecè reducentem potentiam ad actum, proinde pertinet ad cauſam efficientem. DEUM utroq; modo movere voluntates docet S. Thom: 1. p. q. 105. a. 5. & alibi.

5tò. Motio phyſica quandoq; eſt mera applicatio potentiæ & virtutis præexiſtentis, ut cum DEUS movet voluntatem juſti ad actus vg charitatis. Quandoq; licet ſit applicatio potentiæ, non eſt tamen applicatio virtutis; quia non præexiſtit, ſed eam ſecum adfert per modum tranſeuntis, ut dùm DEUS voluntatem peccatoris movet ad actum attritionis vel contritionis.

6tò. Motio illa phyſica, quæ eſt mera applicatio potentiæ & virtutis præexiſtentis duplex eſt; una generalis, quâ DEUS ut primus & univerſalis Motor applicat potentias ſecundum exigentiam & modum earum ad actus ſibi proportionatos. Altera eſt ſpecialis, qua quandoq; mentem hominis applicat ad cogitanda vel

vole-

volenda, quæ licet non excedant ejus vires, tamen ſecundùm conſvetum curſum & ſubiecti diſpoſitionem, homo ea non cogitaret nec vellet, & hoc tam in naturalibus, quàm in ſupernaturalibus, ut dum hominem juſtum ſubitò movet ſine prævia diſpoſitione ad aliquid ſupernaturalè cogitandum aut volendum, qua motione ſic movetur homo, ut non ſe moveat, ſicut dùm movetur ad primam volitionem finis. Hæc autem motio ſpecialis poteſt dici propriiſſimè auxilium gratiæ.

7mò. De altera motione generali, quâ Deus ut primus Motor univerſalis in ordine naturæ & gratiæ applicat potentiam & virtutem præexiſtentem ſecundùm ejus exigentiam, & conſvetum rerum curſum, ad actus ipſi proportionatos, primo aſpectu non videtur pertinere propriè ad auxilium ſpeciale gratiæ, quia non datur gratuitò ſed ex connaturali quadam exigentia; ſicut enim ſuppoſita collatione virtutis naturalis illi debetur motio, ſeu concurſus generalis ipſam præmovens ad actum proprium, vg igni ad comburendum, ita; quod ſine miraculo non poſſit illi denegari; ſic quamvis juſto data ſit gratis virtus elevans ad bonum ſupernaturale, ea tamen ſuppoſita debetur quodam

dam modo juxta leges communis providentiæ, motio generalis illam applicans ad actus ipsi proportionatos. Attamen illa motio generalis si consideretur respectivè ad naturam secundùm se, dicenda est motio generalis, & non auxilium speciale. Sed si ista motio consideretur respectivè ad hominem, cui datur, præ alio; tunc respectu hujus hominis potest & debet dici speciale auxilium gràtiæ; quia quamvis natura non totaliter corrupta, exigat quandoq; moveri in bonum, non tamen hic homo præ altero exigit, ut hic & nunc potiùs, quàm alter moveatur in bonum. Unde quód moveatur in bonum, à quo alter deficit, & à quo ipse deficere poterat, est ex auxliio speciali gratiæ, idest gratis collato. Hanc doctrinam tradit S. Thom: q. 24. de Verit: a. 14. Hicquè quàm maximè præ oculis habenda est ad enodandas difficultates alioquin intricatissimas hic tractandas; utpote quæ tollit æquivocationes & ambiguitates, ob quas multi deluduntur.

ARTI-

ARTICULUS II.

Utrum homo lapſus veritates ſupernaturales ſeu quæ ſunt ſidei, poſſit abſquè ſpeciali gratia cognoſcere & amplecti?

NIhil omninò gratiæ eſſe ſubtrahendum innuimus ſupra. Hoc namquè principium omnes admittunt, ſed diverſimodè explicant. Pelagiani dicebant Deum eſſe Authorem omnis boni operis, quatenus dedit facultatem benè agendi. Semi-Pelagiani omnia opera bona in Deum referebant, ſed aliquod initium bonæ voluntatis & perſeverantiæ libero arbitrio reſervabant. Molina initium & progreſſum boni operis Deo ſimultaneè concurrenti tribuit, ſed partialiter, noſtrumquè conſenſum minus ad Deum referre videtur. Janſeniſtæ & Theologi Auguſtiniani totum bonum opus etiam bonum uſum gratiæ in hoc præſenti ſtatu Deo tribuunt; at in ſtatu innocentiæ bonum uſum gratiæ libero arbitrio referunt. Unde Thomiſtæ Duce S. Doctore 1. p. q. 103. a. 3. & in hac q. a. 1. & ſeq; & alibi, ſic illud principium explicant, quod Deus non ſolum dedit homini

ni & conſervat virtutes benè agendi, ſed etiam eas movet & applicat ad agendum. His enim duobus continetur, quidquid eſt entis & boni in opere. Igitur.

Dico: Homo non poteſt credere veritates naturales ex motivo ſupernaturali Divinæ revelationis ſine gratia interna eaquè ſpeciali tam ex parte intellectûs quàm voluntatis. *Recollige dicta Differt: 1. §. 3.* Concl: eſt *1mo* contra Pelagium, qui in primis ſtatibus ſuæ hæreſeos requirebat ſolum ad aſſenſum fidei revelationem externam. *2dò.* Contra quoſdam Theologos, qui dicunt hominem lapſum poſſe aſſentiri aſſenſu naturali veritatibus revelatis & ſupernaturalibus, ex motivo Divinæ revelationis, & cûm edoctus fuerit requiri fidem ſeu aſſenſum ſupernaturalem, poſſe illum optare & petere, ſicq; faciendo viribus naturæ, quod in ſe eſt, ſe ad ſupernaturalia diſponere, eaq; infallibiliter conſequi, non quidem merito illarum actionum naturalium, ſed ex pacto inter Deum & Chriſtum inito, quo *facienti ex viribus naturæ quod in ſe eſt gratia ſemper datur.* Hujus pacti intelligentia infra patebit, ubi ex profeſſo de eo agemus.

Prob: 1mo ex Scrip: Math: 11. Nemo

novit

novit Filium, nisi Pater, neq; Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare. Cap: 16. *Caro & sanguis non revelavit tibi.* (Divinitatem Christi) *sed Pater meus.* Idem habetur Ephes: 2. Et ne quis dicat hæc accipienda de revelatione externa. Apost: ad Ephes: 1. orat, ut *Deus det illis Spiritum sapientiæ, & revelationis in agnitione ejus; illuminatos oculos cordis eorum, ut sciant, quæ sit spes vocationis ejus.* Act: 16. *Deus aperuit cor Lydiæ attendere his, quæ à Paulo dicebantur.* Simile habetur 1. Thess: 1. 1. Cor: 3. Rom: 11. atqui, dare spiritum intelligentiæ, illuminare oculos cordis, aperire cor, Evangelium nuntiare non sermone tantùm, sed in virtute & Spiritu S. &c. quæ his textibus continentur, proculdubio, non solùm externam revelationem, sed gratiam internam dicunt. Unde concil: Arausicanum 2 Can: 5. *Si quis augmentum, ita etiàm initium fidei, ipsumq; credulitatis affectum - - - non per gratiæ donum, idest per inspirationem Spiritus S. corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius probatur.* Idem habetur Can: 6. & Trid: Sess: 6. can: 3.

Prob:

Prob: ex S. Aug: Gratiæ vindice, qui ante Epiſcopatum aliter ſenſerat cap: 3. de Prædeſt: S. ſe retractat, maximè convictus hoc Apoſtoli teſtimoniô: *Quis te diſcernit? Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? Quo præcipuè teſtimoniô,* inquit, *etiam ipſe convictus ſum, cùm ſimiliter errarem, putans fidem, quâ in Deum credimus, non eſſe donum Dei, ſed in nobis eſſe à nobis.*

Suffragatur ratio: Actus fidei, quo aſſenſum præbemus veritatibus ſupernaturalibus ex motivo Divinæ revelationis, eſt ſupernaturalis. E. intellectus non poteſt illum elicere niſi adjutus ſupernaturali auxiliô. *Ant: prob:* Objectum hujus actus eſt ſupernaturale; atqui objectum ſupernaturale qua tale non poteſt attingi niſi ab actu ſupernaturali. *Maj: patet:* Objectum *quod* nempe veritas revelata eſt in ſe quid ſupernaturale, ſimiliter objectum *quo*, nempè Divina revelatio.

Prob: ſecunda pars, ſcilicet gratiam ſupernaturalem ex parte voluntatis requiri: quia ad hoc requiritur pia voluntatis motio, quæ efficaciter moveat ad aſſenſum potentiam intellectivam; atqui voluntas non poteſt ſine auxilio ſupernaturali movere

vere efficaciter ad actum ſupernaturalem, qualis eſt aſſenſus veritatibus fidei ex motivo Divinæ revelationis. Ergo.

Prob: Maj. In hoc differunt veritates naturales à ſupernaturalibus, quòd naturales poſſint vel ex ſeipſis, vel ratione medii eſſe evidentes, ſicq; convincunt intellectum, & aſſenſum extorquent; at veritates ſupernaturales neq; ex ſeipſis, neq; ratione revelationis ſunt evidentes, proindè non convincunt intellectum, nec aſſenſum obtinent, niſi ad hunc ſpecialiter à Deo moveatur, juxta illud Joan: 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me traxerit eum:* Ergo.

Obj: 1mo. Sola ratio naturalis ſufficit ad ea firmiter credenda, quæ per naturale lumen fide digna cenſentur; atqui ſolo lumine naturali poſſumus convinci myſteria fidei eſſe fide digna, dum nempe ſufficientibus argumentis & evidentiâ ſignorum, eorum credibilitas oſtenditur E.

R. D. Maj. Ad credenda fide innixa evidentiæ ſignorum ſoli C. Hæc enim fides eſt humana. Fide innixa motivo ſupernaturali Divinæ revelationis, qualem aſſerunt Theologi, contra quos diſputamus. *N.* Hæc enim eſt fides Divina & ſupernaturalis, ad quam proindè requiritur auxilium ſupernaturale. *In-*

Instab: Imò. Dæmones credunt Jacobi 2. credunt autem ſine gratia; atqui credunt ex motivo revelationis E.

R. N. Min: Sed credunt coacti evidentiâ ſignorum, non ſupernaturali.

Instab: 2dò. Juxta S. Aug: de dono perſev: c. 14. Ineſt infidelibus quædam naturalis credendi facultas, ſi eis fides congruè proponatur: reddens enim rationem, cur Tyrii credidiſſent, ſi Chriſti mira ſigna vidiſſent, non aſſignat auxilium ſupernaturale sed lumen naturale: *Apparet,* inquit, *habere quoſdam in ipſo ingenio, divinum naturaliter munus intelligentiæ, quô moveatur ad fidem, ſi congrua ſuis mentibus, vel audiant verba vel ſigna conſpiciant* E.

R. D. Ant. Et hæc congruitas ſufficit *N.* ſecus *C. Ant.* Auguſtinus his verbis nihil aliud ſignificat, quàm quòd quædam ſigna magis congruant quibuſdam, quàm aliis, quod nemo negat, ut patet ex Evangelio & Act: Apoſt: ex multis eadem ſigna videntibus, verba ſalutis audientibus alii crediderunt, alii in infidelitate permanſerunt. Auguſtinus non dicit id ſufficere, ut quis fidem amplectatur, imò expreſſe negat ſubjungens: *Audiunt enim hæc & faciunt, quibus datum eſt. Non autem faciunt, ſivè audiant, ſivè non audiant,*

audiant, quibus datum non eſt. Undè lib: 10. Confes: cap: 6. d. *niſi Deus altius miſereatur, omnia forinſecùs teſtimonia ſurdis loquuntur.* Diſpoſitio ergo ad credendum non eſt naturæ facultas, ſed gratia cordis & aures ſpirituales juxta illud Proph: *Dabo eis cor cognoſcendi me, & aures audientes.*

Inſtab: 3tiò. Actus fidei poteſt fieri ob malum finem vg. ob vanam gloriam, ut d. S. Aug: lib: de cathechiſandis rudibus cap: 27. atqui ad talem actum fidei non requiritur gratia ſupernaturalis E.

Reſpondent, quidam hanc fidem eſſe humanam. Attamen ſi ſupponatur actum elici ex motivo Divinæ revelationis, & ſimul referri ad vanam gloriam, erit ex parte ſupernaturalis. *R.* Hunc actum fidei, ex parte, qua eſt ſupernaturalis & in eſſe phyſico eſſe à gratia ſpeciali; non quatenus eſt malus, & in eſſe morali; explicatur hoc exemplo conſecrantis ob vanam gloriam, ubi actio conſecrativa in eſſe phyſico eſt bona ex auxilio ſpeciali, non ut relata in malum finem.

Obj: 2dò. Id, ad quod tenetur homo, debet eſſe in ejus poteſtate; atqui infidelis, cui proponitur Evangelium ſufficienter, tenetur credere E.

R. D.

R, D. Maj. Id, ad quod homo tenetur, debet eſſe in ejus poteſtate cum Divino auxilio *C.* ſecluſo Div:no auxiliò *N. Ad multa enim tenetur homo,* inquit S Th: 2. 2. q. 2. a. 5. ad 1. *quæ non poteſt ſine gratia reparante, ſicut ad diligendum Deum & proximum; ſimiliter ad credendum articulis fidei, ſed tamen hoc poteſt cum auxilio gratiæ,* quod nulli deeſt ſine ſua culpa. Ex his.

Collig: Homo lapſus ſuppoſita prædicatione ſeu revelatione externa, poteſt cum ſolo prævio concurſu generali, ſupra explicato art: 1. ſine ſpeciali gratiæ ſuperaddita cognoſcere & amplecti veritates ſupernaturales aſſensû imperfectô, ex alio motivo humano. *Prima pars patet ex Rom: 10. Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo audient ſine prædicante?* Inſuper ſupernaturale, cùm nullam habeat connexionem cum naturæ operibus, non cadit ſub ſensus, nec per ſe, nec per aliud. E. præmittenda revelatio externa.

Patet etiam 2da pars. Quia verum ſupernaturale prout ſubeſt motivo humano & naturali, licet entitativè ſit ſupernaturale, in ratione tamen objecti formaliter non eſt ſupernaturale, quia objectum in ratione objecti formaliter conſtituitur

per

per motivum, ſubquo attingitur; Ergo ſuppoſita revelatione externa poteſt ex motivo humano propriis viribus credi. Id clarè patet in hæreticis, qui fide humana credunt quædam myſteria fidei, non ex motivo ſupernaturali Divinæ revelationis, alias omnia crederent, & haberent fidem ſupernaturalem, hæc enim cum unius myſterii diſſenſu ſtare non poteſt, ſed vel ex proprio judicio, vel quia ſibi hanc fidem honorificam aut utilem exiſtimant.

Petes. Utrum homo lapſus poſſit abſquè gratia cognoſcere veritates naturales?

Nota. Hic non quæritur de veritatibus naturalibus, quæ pro hoc ſtatu captum noſtrum ſuperant, vel quia ſunt ſenſibus imperviæ, vel quia ſunt purè ſpirituales, purè ſubſtantiæ, ut Angeli, vel quia non habent connexionem cum principiis naturaliter notis, ut ſunt cogitationes cordium, futura contingentia.

R. 1mò. Homo lapſus ſine gratia ſpeciali naturæ ſuperaddita, ſed cum ſolo concurſu generali prævio, qui tamen aliquô ſenſû debet dici ſpecialis & gratuitus, poteſt cognoſcere quaſdam veritates naturales. S. Th. hic q. 109. a. 10. *Ratio 1mæ partis*. Quia intellectus noſter pro

F hoc

hoc ſtatu habet vim veri cognoſcitivam, ſcilicet lumen, quod licet ſit per peccatum aliquo modô obſcuratum, non eſt tamen penitus extinctum. E. poteſt ex ſe aliquam veritatem cognoſcere. *Ratio 2dæ partis:* quia omnes motus reducuntur in primum movens ſimpliciter, quod eſt DEUS. *Ratio 3tiæ partis.* Cùm homo in cognoſcendo ſit defectibilis, quòd ille potius moveatur ad verum, quàm alter, qui ab eo deficit, & à quo ipſe deficere poterat; id ipſi non debetur, ſed eſt ex ſpeciali providentia, & hoc ſenſu poteſt dici motio ſpecialis & gratia ſpecialis. Vide art: præc.

R. 2do. Homo lapſus abſq; gratia ſpeciali ſuperaddita non poteſt potentia ſaltem morali cognoſcere ſivè collectivè ſivè diviſivè omnes veritates naturales, tam ſpeculativas, quàm ſpeculativò practicas, multominùs practicè-practicas.

Dixi. *potentia ſaltem morali.* Duplex enim diſtingvitur potentia, phyſica ſcilicet, quæ habet ex ſe debitam proportionem cum objecto, abſtrahendo ab impedimentis illud attingendi Et moralis, quæ præter debitam cum objecto proportionem, nullis impedimentis irretitur, aut retardatur, nè in actum exeat. Dixi *ſpeculativo-*

lativo-practicas, quæ quamvis ſpectent praxim, ad actum tamen non movent, ut ſunt principia generalia Syndereſeos; & axiomata moralia; bonum faciendum, Deus eſt colendus &c. Dixi *practicè-practicas*, quæ movent in particulari ad actum, ut parentes hic & nunc ſunt honorandi.

Ratio primæ partis. Intellectus humanus eſt per peccatum læſus & infirmus; cognoſcere autem omnes veritates naturales collectivè eſt opus intellectûs sani & integri, cùm ſit actus excellentiſſimus. E. Vid: S. Thom: 4. cont: gent: cap: 52. & hic art: 2. ad 3. *Ratio 2dæ partis*. Voluntas, quia eſt vulnerata, non poteſt abſq; gratia ſpeciali, quodcunq; opus bonum morale facere, ut infra dicetur. E. ſimiliter intellectus vulneratus non poteſt abſq; ſpeciali gratia quodcunquè verum cognoſcere.

Collig: Gratiam, quam neceſſariam dicimus ad omnium veritatum naturalium cognitionem eſſe entitativè naturalem, quia cognitio, ad quam datur, eſt entitativè naturalis; eſſe autem ſupernaturalem quoad modum, quia datur ex ſpeciali benevolentia, ſupra curſum communem providentiæ, vireſque naturæ. De veritati-

bus practice-practicis infra, cùm enim has veritates ſemper ſequatur actus bonus, eadem eſt ratio de illis ac de operetione boni.

ARTICULUS III.

Utrum homo lapſus poſſit facere vel vellè aliquod bonum abſquè gratia?

BOnum ſupernaturale non poſſe fieri abſq; auxilio ſupernaturali. tum ex 1ma Diſſert: & art: præc: tum ex terminis patet. Hoc ipſô enim, quod ſupernaturale eſt, naturæ vires ſuperat, conſequenter indiget auxiliô ſuperadditô viribus naturæ. Quæſtio itaque eſt de bono morali ordinis naturalis, circa quem triplex difficultas examinanda; prima, an ſine gratia ſanctificante & charitate poſſit fieri aliquod bonum opus morale? Secunda, an ſine fide? 3tia an ſine gratia ſpeciali?

Dico. Poteſt fieri in hoc ſtatu bonum opus morale ſine gratia ſanctificante; proinde non omnia peccatorum opera ſunt peccata; Similiter homo ſine gratia fidei poteſt aliquod opus bonum moraliter facere; unde non omnia infidelium opera ſunt

ſunt peccata. Utraq; pars eſt definita.

Prob: 1ma pars; 1mo. Ex Concil: Conſtantienſi Seſſ: 15 adverſus Vicleffum & Hus iſte articulus damnatur: *Ex principiis fidei eſt per ſe notum, quod quidquid homo in peccato mortali fecerit peccat mortaliter.* Hoc ipſum Concil: Triden: contra Luth: & Calv: Seſſ: 6. can: 7. & can: 8. & Seſſ: 14, can: 4. & can: 5. definit: A Summis Pontificibus S. Pio V. Gregorio XIII. Urbano VIII. & Clemente XI. quorum tres primi damnârunt propoſitiones in Bajo: *omne, quod agit peccator, aut ſervus peccati, eſt peccatum.* Eſt 35. *In omnibus actibus ſuis peccator ſervit dominanti cupiditati.* Eſt 40. Clemens ſimiles aſſertiones damnavit in Queſnello, à num: 44. ad 59. *Concluſionem firmat Authoritas etiam S. Thomæ* præſertim q. 2. de malo a 5. ubi ad 2. decretoriè reſolvit: *eſſe ſimpliciter falſum quod omnis actus, qui eſt ex voluntate non informata charitate ſit demeritorius &c.* hoc probat duplici argumento primum: Conſulendum eſt peccatoribus, ut bonum agant; imò ipſa Scriptura hortatur peccatores ad converſionem & bona opera Ezech: 18. Dan: 4. &c. atqui Scriptura non hortatur ad peccatum, nec quiſpiam conſilio ad pec-

catum

catum eſt inducendus. *Secundum*: Opera, quæ diſponunt ad juſtificationem non ſunt peccata; per hæc enim homo magis removetur à juſtificatione; atqui in adultis peccatoribus gratiam ſanctificantem præcedunt opera, quæ ipſos ad juſtificationem diſponunt, ut actus fidei, ſpei, timoris, doloris &c. quos recenſet Trid: Seſſ: 6. cap: 6. Hæc autem opera ſunt bona non ſolum bonitate morali, ſed etiam ſupernaturali; tùm quia ſunt diſpoſitiones ad gratiam ſanctificantem; tùm quia eliciuntur à principio ſupernaturali, puta habitu fidei, ſpei, vel actuali auxilio gratiæ: ergo. Secunda pars eſt contra Janſenium, & Bajum, cujus propoſitio 25. *Omnia infidelium opera ſunt peccata & Philoſophorum virtutes ſunt vitia*, eſt damnata à Summis Pontif: Et patet ex principiis jam poſitis. Nam Scriptura hortatur infideles ad bona opera. Sic Daniel. cap: 4. alloquens Nabuchodonoſor: *Conſilium meum placeat tibi, & peccata tua elemoſynis redime*. Item Scriptura quædam infidelium facta laudat, & ea à Deo fuiſſe muneribus ditata. Sic Exodi 1. laudat benignitatem obſtetricum Ægyptiarum, quæ noluerunt pueros hebræorum interficere: *Deus eis benè fecit*. Joſue 2. & 6.

hoſpi-

hoſpitalitas Rahab laudatur & compenſatur. Item Ezech: 29. Accedit authoritas S. Auguſtini, in qua errorem ſuum fundare conantur Janſeniſtæ, hic enim Epiſt: 130. laudat temperantiam Polemonis, quam gratiæ Dei adſcribit; ſi autem eſſet peccatum &c. Similiter lib: 4. cont: Julian. cap: 3. ex quo AA. argumenta ſumunt, agnoſcit in infidelibus quasdam veras virtutes, ut volebat Julianus, ſed contendit, eas eſſe à Deo, & non à ſolo arbitrio: *Ex quo colligitur, etiam ipſa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipſorum eſſe, ſed illius, qui benè utitur malis E.*

Si dicas: Actiones infidelium non eſſe quidem malas ex defectu, ſed defectu relationis in Deum. *R.* Opus ex objecto bonum, quod propter intrinſecam bonitatem eligitur, ſufficienter referri in Deum, ut non ſit peccatum. Propter opus nempè tale vg. quod infidelis ex naturali pietate honorat parentes &c. non meretur pænam, nec fit deterior, quod contingere foret neceſſe, ſi opus eſſet peccaminoſum.

Obj; 1mò. Contra 1mam partem: Prov: 15. dicitur: *Victimæ impiorum abominabiles Domino.* Math: 7. *Non poteſt arbor mala bonos fructus facere E.* *R.*

R. Victimas impiorum esse abominabiles Domino, non præcisè quia offeruntur, sed quia offeruntur ex malo fine, qualia erant sacrificia judæorum, qui contemptis præceptis legis, & cultu interno, totam suam religionem reponebant in ritibus externis, quos ex vana gloria scrupulosè observabant. Ad 2dum: Peccatorem non esse arborem malam ex omni parte; bonum enim rationis non est in eo totaliter extinctum. Item potest retinere fidem & spem, ex quibus principiis potest agere, & tunc non agit ut arbor mala, sed ut bona.

Igitur D. Ant: Arbor mala qua mala est, & agit ex malitia non potest bonos fructus facere *C.* agens non quà mala &c. *N.*

Obj. 2dò. Cont: 2dam partem. S. Aug: lib: 3. contra Julianum toto cap: 8. apertè docet & probat 1mo nullum opus sine fide esse bonum. 2do. Omnia opera infidelium esse peccata, & Philosophorum virtutes esse vitia E.

R. ad primum. Sensus August: est, quod nullum opus sine fide est completè bonum, & conducens ad vitam æternam. Quô sensû intelligimus S. Scripturam dum Ezech: 2. præcepta antiquæ legis dicun-

dicuntur *non bona;* non quod essent mala, sed quia non erant perfecta, nec hominem ad perfectionem legis Evangelicæ perducebant, juxta illud ad Hæbr: 7. *Nihil ad perfectum adduxit lex.*

Ad secundum: Omnia infidelium opera ab Augustino dici peccata: *Amo:* quatenus sunt infidelium ut talium, seu ut fiunt ob pravum finem. Ita S. Thom: 2. 2. q. 23. a. 7. ad 1. S. Aug: explicat. Ita etiam Estius in Augustini doctrina versatissimus in 2. dist: 41. §. 2. qui addit ab Aug: dictum omnia infidelium opera esse peccata sumendo *omnia* prout significat, quod ut plurimùm & sæpè accidit, quô sensû dicitur Gen: 5. *Cuncta cogitatio cordis intenta est ad malum omni tempore,* idest pro majori & maxima parte. Certum enim est, quod cogitatio Noe non erat intenta ad malum.

Attamen quia ipse Augustinus agnoscebat infideles aliquando agere ex bono, censet nihilominus hæc eorum opera esse peccata, sumendo peccatum latô sensû, juxta quem omne id dicitur peccatum, quod á fine deficit, & cui deest plenitudo suæ perfectionis, quia opera bona infidelibus non proderant ad vitam æternam. Julianus prædicabat esse veras virtutes,

iis

iis constitutos fuisse perfectè justos, iis effugere æternam damnationem (vid: Differt: 1. §. 4.) non valere tamen ad regnum consequendum. Hinc Augustinus in his arguit ipsum falsitatis. *1mò*; negat, quæ tantopere Julianus laudabat, in antiquis Romanis fuisse vera bona opera & veras virtutes, quia plerumq; ex pravo finè agebant, & sic falsum esse eos abundâsse virtutibus. *2dò* ostendit absurdum esse veram perfectamq; justitiam constitui fine fide per dilectionem operante. *3tiò*. quod si iis virtutibus constituerentur infideles, simpliciter & perfectè justi, non solum valerent ad fugiendam damnationem æternam, sed etiàm ad acquirendum Regnum cæleste; sicquè Julianum sibi contradicere.

Instab: 1mò. Homo in omni actu agit propter suum ultimum finem; atqui finis hominis infidelis est malus; est enim aversus à Deo, & conversus ad bonum commutabile, ut ad ultimum finem. E. infidelis in omni actu suo agit ob pravum finem.

R. 1mò. Argumentum multum probare, quia probat omnia opera peccatoris esse peccata, utpotè aversi à Deo, quod negat Jansenius.

2dò.

2dò D. Maj. Agit propter ultimum finem in communi, qui eſt beatitudo ut ſic *C. Maj:* determinatum ad aliquod particulare, quod ſit verum vel apparens bonum *N. D. Min:* Finis ultimus hominis infidelis in communi eſt malus *N.* ut determinatus ad aliquod apparens bonum *C. Min: N. Conſeq;*

Inſtab: 2dò: Nullum eſt opus bonum, ſi non referatur ad DEUM propter ſe dilectum; atqui id fieri non poteſt ſine fide. E.

R. D. Maj: Si non referatur ad DEUM relatione actuali vel virtuali explicita *N. Maj.* relatione virtuali implicite *C.* Ad hanc autem non requiritur fides, ſed ſufficit, quod opus ſit ex objecto honeſtum, nulla prava circumſtantiâ vitiatum, & quod operans agit illud motus honeſtate, ſic enim refertur implicite in DEUM, illius honeſtatis Authorem, finem & conſummatorem.

Inſtab: 3tio. ex illo 1. ad Tit: 1. *Coinquinatis autem & infidelibùs nihil eſt mundum, ſed coinquinatæ ſunt eorum mens & conſcientia.* E.

R. 1mò. Multum probare, quia & peccator coinquinatus eſt. *2dò.* Non hic agi de actionibus in textu, ſed de rebus. Arguit enim Apoſtolus judæorum ſuperſtitio-

tionem, qui putabant esse immundum ex se, aliquod genus ciborum, à quo si abstinerent, peccarent ex superstitione; si uterentur, peccarent ex conscientia erronea, & sic nihil erat ipsis mundum, sed utrimq; peccabant.

Petes. Utrum homo lapsus possit facere aliquod bonum morale sine speciali gratia actuali?

Suppono: Nullum bonum supernaturale conducens ad salutem posse fieri sine gratia supernaturali medicinali, quæ datur per Christum ut patet ex terminis. Quæstio ergo est de bono morali ordinis naturalis.

R. Homo lapsus cum solo concursu generali (prævio) sine aliquo alio superaddito auxilio potest facere aliquod opus bonum morale naturalis ordinis; iste tamen concursus generalis debet & potest dici aliquo modo speciale auxilium gratiæ, ut 1. 2. & hoc 3. art: hujus Dissert: dictum est. Dixi *prævio* hoc est determinante & efficiente, ut homo potius bonum, quàm malum faciat, & quidem hic homo præ alio, ut distingvatur sensus Thomistarum à sensu Molinistarum, qui docent sufficere generalem concursum indifferentem, quem voluntas suô nutû determinet ad bonum. *Ra-*

Ratio 1mæ partis. Natura humana per peccatum non eſt totaliter corrupta, ut ſcilicet toto bonô naturæ privetur. Ergo poteſt per virtutem relictam ſub concurſu Dei generali aliquod bonum opus morale facile facere; ſicut homo infirmus poteſt per ſeipſum aliquem motum habere, ſed non poteſt perfectè moveri, niſi ſanetur.

Ratio & explicatio ſecundæ partis. Auxilium gratiæ ſpecialis latius ſumptæ ſecundùm quod ſcilicet habet locum in bonis operibus ordinis naturalis duo importat, ſicut gratia in ordine ſupernaturali; *1mum* quod gratis detur & non ex debito, alioquin non eſſet gratia; *2dum*: quod non detur omnibus, ſed aliquibus ex ſpeciali benevolentia. Generalis Dei motio conſideratùr *1mo*: reſpectivè ad naturam ſecundùm ſe, *2do:* reſpectivè ad hoc vel illud individuum. Conſiderata reſpectivè ad naturam non debet dici auxilium ſpeciale; conſiderata verò reſpectivè ad individuum, cui præ altero datur, debet dici auxilum ſpeciale & gratuitum, ut art: 1. dixi.

Inde habemus verè dictum eſſe à Conciliis & Patribus præſertim Auguſtino, quæcunq; bona fiunt, ſivè ab infidelibus

ſivè

ſivè à fidelibus, ſivè à peccatoribus ſivè à juſtis tam magna, quàm parva, tam ſupernaturalia, quàm naturalia, eſſe dona Dei, atq; ejus auxiliô ſpeciali & gratuito referenda; conſequenter neceſſitatem orationis & gratiarum actionis in his omnibus habere locum, & de omnibus verè poſſe dici: *Quid habes, quod non accepiſti?*

Petes: Quomodo hæc propoſitio: *liberum hominis arbitrium ſine gratia & adjutorio Dei nonniſi ad peccandum valet*, damnata ſit in Bajo: & hæc: *nemo habet de ſuo niſi peccatum & mendacium* ſit aſſerta à Concil: Arauſicano Can: 22. cùm videatur utriuſq: idem ſenſus.

R. Nego. Eundem eſſe ſenſum. Magis latè patet propoſitio Concilii quàm Baji. Senſus igitur propoſitionis Concilii eſt, neminem habere de ſuo. ſic nimirum, ut nullatenus acceperit à Deo, ne quidem primo motore, niſi peccatum & mendacium, quod eſt verum; illud enim dicitur habere de ſuo, quod ei ſic proprium eſt, ac à ſe habet, ut nullo modo habeat à Deo. Et ideo titulus canonis laudati eſt: *De his, quæ hominum ſunt propria.* Propoſitio autem Baji minus latè patet, maximè in ſenſu Baji, non ſolùm quia nomine gratiæ ſimpliciter & propriè dictæ intelligi-

ligitur gratia ſupernaturalis data per Chriſtum; ſed maximè quia Bajus per gratiam intelligebat gratiam ſanctificantem, & charitatem. Contendebat enim omnia opera ſine gratia ſanctificante & charitate facta eſſe peccata. Senſus ergo Bajanæ propoſitionis eſt: liberum arbitrium ſine gratia propriè dicta, imo ſine gratia ſanctificante & charitate nonniſi ad peccandum valet, quod falſum eſſe demonſtravimus.

ARTICULUS IV.

Utrum homo poſſit diligere Deum ſuper omnia ex ſolis naturalibus ſine gratia?

SUppono ante omnia cum S. Thoma hic a. 3. ad 1. & 2. 2. q. 26. a. 3. & in Caput 13. 1. Cor: lect: 4. & alibi contra Bajum & Janſenium diſtinctionem duplicis amoris naturalis ſcilicet & ſupernaturalis. Quæſtio hic de amore Dei naturali; nam ad amorem Dei ſupernaturalem requiri auxilium gratiæ ſupernaturalis nemo dubitat. Quæſtio eſt de amore Dei naturali deliberato, perfecto & efficaci. Porro amor efficax duplex eſt, amor efficax affectivè tantùm, eſt ſimplex

actus

actus voluntatis, quô homo se & omnia refert in DEUM, ut finem ultimum, cum proposito illi per omnia placendi, & removendi omnia, quæ ipsi displicent, quod est DEUM super omnia appretiativè amare; & amor efficax effectivè non est actus singularis, sed est executio dicti propositi, seu actualis observantia mandatorum naturalium; si omnium, dicitur effectivus simpliciter; si aliquorum tantùm, dicitur effectivus secundùm quid.

De inefficaci amore hic non est quæstio, cùm enim bonum naturæ non sit penitus extinctum, tali amore diligere DEUM potest homo lapsus cum solo concursu generali, qui tamen sit specialis respectu individui.

Amor efficax effectivè saltem simpliciter, sine speciali gratiæ auxilio esse non potest, quia complectitur totius legis observantiam, ad quam requiritur specialis gratia, ut infra patebit. Finaliter itaq; nunc est quæstio de amore DEI ut Authoris naturæ efficaci affectivè, hoc est, de illo simplici actu voluntatis, quô DEUM distinctè cognitum amat appretiativè super omnia.

Dico. Homo lapsus non potest solis naturæ viribus sine gratia reparante di-

ligere

ligere Deum ſuper omnia dilectione affectivè efficaci.

Prob: ex S. Auguſt: Epiſt: 107. *Liberum*, inquit *arbitrium ad diligendum Deum, primi peccati granditate perdidimus.*, Sermone 15. de Verbis Apoſt: *Deus non amatur niſi de Deo*, & pluries alibi. Eſt expreſſa mens S. Thomæ hic q. 109. a. 30. *Homo in ſtatu naturæ integræ non indigebat dono gratiæ ſuperadditæ naturalibus donis ad diligendum Deum naturaliter ſuper omnia, licet auxiliô Dei ad hoc eum moventis indigeret, ſed in ſtatu naturæ corruptæ indiget homo etiam ad hoc auxiliô gratiæ naturam ſanantis.* Rationem dat, quia potentia infirma, corrupta & curvata in bonum proprium, contrarium Divino non poteſt exercere erga Deum actum præſtantiſſimum potentiæ ſanæ, niſi ſanetur; porro voluntas hominis lapſi eſt talis, & amare Deum ſuper omnia amore efficaci affectivè eſt actus præſtantiſſimus potentiæ ſanæ, continet enim virtualiter totius legis naturalis impletionem. Hinc Concil: II. Arauſic: canone 25. ſic definit contra Pelag: *Credere debemus, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus poſtea diligere Deum,*

ſicut oportuit, aut operari propter Deum, quod bonum eſt, poſſit, niſi eum gratia miſericordiæ prævenerit. Nec te moveat clauſula *ſicut opportuit.* Quia *1mò*: qui caſto & ſincero amore diligit DEUM ut Authorem naturæ ſuper omnia, eum diligit, ſicut opportet in eo ordine. Hæc ergo clauſula excludit à viribus naturæ amorem DEI affectivè efficacem, & relinquit illis aliquos actus inefficaces, ut in prænot: dictum, quibus non amatur DEUS, ſicut opportet. *2dò* quia Concilium repetit impotentiam amandi DEUM ſine gratia non ex ſupernaturalitate actus, ſed ex infirmitate naturæ per peccatum. Ergo loquitur etiàm de amore naturali, quia impotentia ex ſupernaturalitate actûs jam erat ante peccatum. *3tio.* Concil: Trid: Seſſ. 6. can: 3. explicans hanc particulam. *Sicut opportet,* ſubdit: *ut juſtificationis gratia conferatur. Si quis, definit, ſine prævenientis S. Spiritus operatione, atq; ejus adjutorio hominem credere, ſperare, diligere aut pœnitere, poſſe ſicut opportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur; anathema ſit.* Atqui fieri non poteſt, ut diligenti DEUM ſuper omnia ut Authorem naturæ juſtificationis gratia non conferatur; alioquin quo iret iſte homo, ſi in hoc ſtatu dile-

dilectionis moreretur? Non in vitam æternam, quæ non datur nisi justificatis per gratiam; Non in damnationem æternam; quis enim credet Deum diligentes se ex toto corde & super omnia æternis addicere suppliciis? Vel ergo fingenda cum Pelagianis beatitudo naturalis media inter regnum cæleste & damnationem, quod reprobatum est ab Ecclesia. Vel admittendum, sic diligenti Deum ex toto corde conferri gratiam justificationis, proindeq; diligere Deum prout opportet. Insuper ex principiis Molinæ, quocum res nobis est; facienti quod in se est ex viribus naturæ, Deus non denegat gratiam; ille autem faceret, quod in se est, & quidem adjutus gratia reparante. Ergo consequeretur gratiam, justificationis.

Obj: *Imò*. S. Thom: in 2. d. 33. q. 2. a. 4. ad 5. agnoscit in pueris sine baptismo decedentibus, aliquem Dei amorem. Item in dæmonibus 1. p. q. 60. a. 5 ad 5. atqui hic amor non est à gratia reparante. E.

R. S. Thom: loqui de amore innato, aut elicito necessario, quô quis se amando, necessario amat id, à quo dependet in esse & conservari, non de amore libero & amicabili. Aut si loquatur de amore libero in infantibus, intelligendus de amore

imperfecto, scilicet de quadam complacentia circa Deum, ut principium boni naturalis.

Dices. Intellectus hominis lapsi potest propriis viribus apprehendere, & judicare Deum ut summum bonum, & supra omnia amabilem; atqui amor sequitur judicium. E. potest naturaliter amare Deum super omnia.

R. 1mò. D. Maj: Judicare judicio speculativo & in communi *C.* judicio practico & movente ad actum *N.* Amor autem sequitur judicium practicum, undè illud Poetæ *meliora probo, deteriora sequor.* *2dò, N. Conseq;* Quia homo magis est vulneratus in voluntate, per quam peccatur, quàm in intellectu.

Instab: Potest homo lapsus naturalibus viribus sic amare aliquod bonum particulare puta castitatem, patriam, amicum, ut etiàm vitam fundat pro ipso: Ergo à fortiori summum bonum.

R. 1mò: Si pure virtutis particularis motivo se gesserit, & non motivo famæ & gloriæ, tribuendum est speciali Dei auxilio; unde Aug: bona gentilium opera inter dona Dei reputat. *R. 2dò. N.* Cons: Quia plus est Deum amare super omnia quàm diligere honestatem alicujus virtu-

tis

tis ſupra vitam; ad primum enim requiritur, quod homo non unam virtutem, ſed omnes ſuper omnia ſenſibilia diligat, & quod habeat appetitum rectum ex omni parte, & circa omne appetibile; at quod quis ſit ita affectus erga unam virtutem, ut vitam fundat pro ea, non ſequitur, quod ita ſit bene affectus circa omnes.

Oppones: Gratia illa, quam requirimus in homine lapſo ad diligendum Deum ſuper omnia, an eſt naturalis vel ſupernaturalis? Non naturalis, alias non eſſet ſanativa & gratia Chriſti: non ſupernaturalis, quia alias non eſſet dilectio Dei ut Authoris naturæ.

R. Per ſe, & attenta ratione objecti directi eſſe naturalis ordinis, quia dilectio Dei ut Authoris naturæ eſt entitativè naturalis, ſicut ipſum objectum; ſed per accidens ratione elevationis ad ordinem ſupernaturalem eſt ſupernaturalis. *Imò:* quia ut loquitur S. Thom: hic debet eſſe gratia reparans & ſanans corruptionem peccati, ſcilicet averſionem à Deo; non poteſt ſanare averſionem à Deo ut Authore naturali; quin ſimul ſanet averſionem á Deo ut Authore ſupernaturali; ad converſionem autem ad Deum ut Autho-

rem

rem ſupernaturalem requiritur gratia ſupernaturalis juxta illud Rom: 7. *Quis me liberabit? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum.* 2dò, Amor Dei ut Authoris naturalis ſuper omnia importat voluntatem implendi totam legem naturalem; lex naturalis præcipit obedire cuivis ſuperiori præcipienti; & Deus ut Author ſupernaturalis præcipit quædam ſupernaturalia; Ergo amor Dei ut Authoris naturalis indirectè includit voluntatem adimplendi præcepta ſupernaturalia, ut non diſpliceat Deo, ut Authori naturali; atqui ad hujusmodi voluntatem requiritur gratia ſupernaturalis, Ergo.

Ex hac ultima ratione videtur ſequi, quod homo etiàm juſtificatus indigeat gratia ſupernaturali ad diligendum Deum ut Authorem naturæ. Nec tamen indè inferas omnem Dei amorem eſſe ſupernaturalem, nullum purè naturalem, quia gratia ſupernaturalis, quam requirimus ad amorem Dei ut Authoris naturæ, non ſe habet ut principium elicitivum illius, ſed ut removens ejus impedimenta, & quæ diſplicerent Deo ut Authori naturæ, ſicq; non impedit, quin ſit actus merè naturalis, cujus nempe principium elicitivum & objectum directum & primarium ſunt quid naturale. AR-

ARTICULUS V.

Utrùm homo lapſus poſſit ſine gratia ſpeciali omnia legis naturalis præcepta implere?

QUidam dicunt, hanc quæſtionem procedere abſtrahendo à præcepto dilectionis, de qua mox dictum. Pro intelligentia.

Nota. Præcepta legis poſſe dupliciter impleri, ſcilicet quantùm ad ſubſtantiam, & quantùm ad modum. Quoad ſubſtantiam: quando actus, qui præceptus eſt, totus quidem fit, non tamen êo modô, quô intendit legislator, ſicut qui elemoſynam facit, non ex charitate &c. ſed aliquo alio fine vel malo, vel impertinente ad hoc opus. Quoad modum, quando actus fit ex charitate & fructuosè ad ſalutem.

Suppono. Nullum præceptum ſivè naturale ſivè ſupernaturale poſſe impleri quoad modum, ut fiat ex charitate & meritoriè ad vitam æternam ſine gratia ſupernaturali, quia iſte modus eſt ſupernaturalis, actusq; præceptorum etiam naturalium elevat ad ordinem ſupernaturalem. Nec præceptum ſupernaturale etiam quoad ſubſtantiam in quovis ſtatu poteſt imple-

impleri ſine gratia ſupernaturali, ut patet ex terminis. Porrò in omni ſtatu ad obſervantiam alicujus præcepti opus eſt auxilio generali Dei moventis, quia nullum eſt in homine bonum, quod non ſit à Deo movente.

Supereſt quæſtio: utrum præter hanc generalem motionem requiratur in hoc ſtatu aliqua alia gratia ſuperaddita ad impletionem totius legis naturalis?

Dico. Homo lapsus non poteſt ſine gratia ſanante adimplere totam legem naturalem.

Prob: Concil: Milevitanum can: 5. & Cæleſtinus Papa Epiſt: ad Episcopos Galliæ cap: 10. damnant Pelagianos, quia dicebant, quod ſi gratia non daretur, non quidem facile, ſed tamen abſolutè poſſèmus ſine illa ſervare Divina mandata. Concil: Arauſicanum II. can: 25. definit: quod per peccatum primi hominis ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, *ut nullus poſtea - - operari propter Deum, quod bonum eſt, poſſit; niſi gratia eum Divinæ miſericordiæ prævenerit.* S. Aug: Serm: 5. in Pſalmum 118. *Mandatis ejus rectis atq; arduis, humana non contemperaretur infirmitas, niſi præveniens ejus adjuvaret charitas.* Serm: 148. de temp: cap:

5.

5. *Hæc decem præcepta nemo implet viribus ſuis, niſi adjutus gratiâ Dei*, & alibi ſæpius. Unde lib: de Hæreſibus hæreſi 88. loquens de Pelagianis: *Hi Dei gratiæ, tantùm inimici ſunt, ut ſine hac credant hominem poſſe facere omnia Divina mandata.*

Reſp: AA. Hæc debere intelligi de præceptis ſupernaturalibus, vel de obſervatione naturalium quoad modum ſupernaturalem & fructuoſum ad vitam æternam.

Contra 1mò. Pelagiani non negabant gratiam requiri pro impletione præceptorum ſupernaturalium, aut naturalium quoadmodum ſupernaturalem; cùm id implicet in terminis. Quin imo fatebantur bona opera facta ſine gratia eſſe ſterilia ad regnum cælorum. *2dò.* Concilia & Patres repetunt in potentiam adimplendi mandata ſine gratia ex infirmitate naturæ per peccatum vulneratæ; impotentia autem petita ex ſupernaturalitate ſivè præcepti ſivè modi, eſt independens à peccato.

Obj: 1mò. Apoſt: Rom: 2. d. Præcepta naturæ adimpleri abſq; gratia: *gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt.* Ergo.

R. Juxta S. Auguſtinum & S. Thomam hæc verba intelliguntur de gentilibus

bus converſis ad fidem & operantibus ex gratia.

Dices. Atqui Apoſtoli dictum non poteſt intelligi de operantibus ex gratia. *Prob: Subſ:* To *naturaliter* ab Apoſtolo uſurpatum excludit gratiam.

R. D. Ant: To *naturaliter*, prout idem ſonat ac ex viribus naturæ *C.* prout opponitur legi Moſaicæ, ita, ut ſenſus ſit, gentes, quæ legem ſcriptam non habent, ea, quæ legis ſunt faciunt naturaliter, ideſt ſine lege Moyſis, & cum ſola Chriſti gratia *N*.

Inſtab: S. Chryſoſtomus Hom: 5. in Epiſt: ad Rom: interpretatur de gentibus infidelibus, & dicit eſſe admiratione dignos, quod nec lege ipſis opus fuerit, & tamen omnia, quæ legis erant, præſtiterint. Ergo.

R. 1mò. N. S. Chryſoſtomum loqui de infidelibus gentilibus. Præmittit enim in eadem homilia, quod *Apoſtolus inttelligat Græcos non Idololatras, ſed Deum colentes &c:* poſtea nominat Melchiſedech, Job, Ninivitas, Cornelium; at hi fuerunt fideles. *2dò.* gratis dato: ſenſus eſt, quod quædam legis opera faciant propriis viribus, ſed non omnia,

Oppones. Obſervatio totius legis natu-

ralis

ralis non ſuperat naturæ vires, dicitur enim lex naturalis, quæ eſt proportionata viribus naturæ. Ergo.

R. D. Ant: Non ſuperat vires naturæ ſanæ *C.* naturæ infirmæ & corruptæ *N. Ant:*

Obj: 2dò. Deut: 30. legitur: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodiè non eſt ſupra te, nec procul poſitum,*

R. Senſus eſt horum verborum, quod Dei mandatum non ſit ſupra te quantùm ad cognitionem, quia manifeſtabatur per legem Moyſi. Patet ex contextu. Si contendas id eſſe intelligendum quoad executionem, ſenſus erit: Mandatum non eſt ſupra te mediante gratiâ, quæ nulli deeſt. Unde ſupra dicitur: *Circumcidet Dominus Deus cor tuum - : ut diligas Dominum Deum tuum,* En gratiæ promiſſionem. Ex quo. - -

Collig: 1mò. Ad obſervanda mandata naturalia gratiam neceſſariam eſſe contra Pelagianos. *2dò.* Contra Janſenium: Per gratiam, quæ nulli denegatur, omnia mandata & ſingula obſervatu poſſibilia eſſe. *3tiò.* Contra Lutherum & Calvinum dari homini à Deo gratiam ad ſervanda mandata, proinde Chriſtus fideles non exemit ab obſervatione legis ſed obſervanti-

am

am faciliorem reddidit per abundantiam gratiæ. *4tò.* Hanc gratiam requisitam in homine lapso ad observantiam totius legis ratione objecti esse naturalem; per accidens & ratione elevationis ad altiorem statum supernaturalem, ut dict: art: præc: in Oppon: *5tò.* Ad diu & semper servandam legem totam, non sufficit secundùm providentiam ordinariam gratia actualis, sed requiritur habitualis, quia ad hoc necesse est, quod homo sit firmiter dispositus circa omnia præcepta, qualis non est, nisi sit firmiter benè dispositus circa finem scilicet Deúm, quod præstat gratia habitualis. Potest tamen Deus absolutè per continuas gratias actuales firmare voluntatem hominis circa observantiam omnium præceptorum, quam tamen observantiam præsertim dilectionis Dei super omnia comitatur gratia sanctificans. *6tò.* Etiam homini justo habenti gratiam habitualem videtur necessaria gratia actualis specialis, ad diu & semper servandam legem; quia licet gratia habitualis sanet mentem tollendo aversionem à Deo, detquè posse per virtutes infusas, non tamen rebellionem appetitûs sensitivi ad rationem sivè contra rationem, ex qua exurgit maxima difficultas pro observatione

totius

totius legis, ad quam ſuperandam neceſſaria eſt gratia actualis ſpecialis.

ARTICULUS VI.

Utrùm homo juſtus poſſit ſine ſpeciali privilegio vitare omnia peccata venialia?

Dico: Homo juſtus cum ordinariis gratiæ auxiliis ſinè ſpeciali privilegio poteſt vitare ſingula, peccata venialia non tamen diu omnia.

Prima pars eſt certa: quia ſi homo non poſſet vitare ſingula peccata venialia ſine ſpeciali privilegio, quod nec datur, nec offertur, iſta peccata non haberent rationem voluntarii, nec peccati; aut homo obligaretur ad impoſſibile, quod dici non poteſt. Ergo.

Prob: 2da pars, ex Scriptura 3. Reg: 8. *Non eſt homo, qui non peccet* Eccl: 7. *Non eſt homo juſtus in terra: - - & non peccet.* Jacobi 3. *In multis offendimus omnes* & alibi. Concilium Milevit: can: 7. *Quicunque dixerit in oratione Dominica ideo dicere Sanctos:* dimitte nobis debita noſtra, *ut non pro ſeipſis hoc dicant - - - ſed pro aliis qui ſunt in populo peccatores - - - Anathema ſit.* Ubi perſtringitur evaſio Pela-

Pelagianorum, qui dicebant justos se profiteri peccatores, non rei veritate, sed causâ humilitatis, aut quia sunt pars populi, qui est in peccato. Trid: Sess: 6. can: 23. *Si quis hominem semel justificatum dixerit - - - posse in tota vita peccata omnia etiam venialia vitare, nisi ex speciali privilegio, quemadmodùm de B. Virgine tenet Ecclesia, anathema sit.* Augustinus totus est in asserenda hac veritate contra Pelagianos præsertim lib: 2. de peccatorum meritis, & lib: de natura & gratia, ubi cap: 36. dicit: *Excepta S. Virgine MARIA de qua propter honorem Domini, nullam prorsùs cùm de peccatis agitur haberi volo quæstionem - - - Si omnes illos Sanctos & Sanctas, cùm hic viverent, congregare possemus, & interrogare, utrùm essent sine peccato? Quid fuisse responsuros putamus - - - Nonne una voce clamassent? Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est.*

Suffragatur ratio. Quamvis gratia sanctificans sanet hominem quantùm ad mentem, remanet tamen corruptio appetitûs sensitivi: unde exurgunt frequentissimi motus contra rationem; atqui ratio licet possit reprimere singulos (ex quo habent rationem voluntarii) non potest tamen

men reprimere omnes, quia dum uni resistere nititur, sæpissimè alius insurgit, nec ratio potest esse semper pervigil ad hujusmodi motus vitandos & coercendos. Ergo.

Obj: Imò. Si homo non possit omnia peccata venialia vitare sine speciali privilegio, quod Deus non est paratus dare; Ergo ad aliquod committendum necessitatur. E. illud committendo non peccat. Nemo enim peccat in eo, quod vitare non potest, ut ait S. Aug: lib: 3. de libero arb: cap: 18.

R. D. Sequel: E. ad aliquod peccatum veniale committendum vagè & indeterminatè necessitatur *C.* Ad aliquod particulare & determinatum *N.* Ut enim homini imputetur peccatum, sufficit quod possit quodlibet determinatè secundum se, & prout se offert hic & nunc vitare, licet ad aliquod vagè & indeterminatè necessitetur; seu licet non omnia collective possit vitare. Sic Christus dixit, necessè est, ut veniant scandala, sed quia hæc necessitas est vaga, nec quemquam determinate afficit, meritò culpatur, qui scandalum præbet.

Instab: Imò. Deus præcipit vitare omnia peccata venialia, E. homo potest omnia vitare. *R.*

R. D. A. Præcipit præcepto indiſtincto á præceptis ſingulorum *Concedo*. Præcepto diſtincto *N*. Cùm enim omnia ſimul non occurrant, nec omnia vitentur, niſi vitando ſingula, fruſtra adhiberetur præceptum vitandi omnia diſtinctum á præcepto vitandi ſingula.

Inſtab: 2dò. Oramus, *ut ad nullum declinemus peccatum*. Ergo poſſumus vitare omnia.

R. N. Conſeq; Sic enim oramus, quia nullum eſt determinatè, quod non poſſumus vitare. Undè petimus omnia vitare, inquantùm eſt poſſibile.

Inſtab: 3tiò. Omnia peccata venialia etiàm collectivè ſumpta, quæ juſtus committit, liberè committit; Ergo poteſt omnia collectivè vitare.

R. D. Ant. Libere committit committendo libere ſeorſim *C*. committendo collectionem omnium independenter â ſingulis, *N. Ant:* Illa enim collectio eſt chymera.

Ob: 2dò. Joan: 3. legitur: *Omnis, quî natus ex Deo peccatum non facit - - - & non poteſt peccare*. E poſſibile eſt *&c*.

R. Senſum eſſe juſtum non peccare, nec poſſe peccare venialiter, quatenùs agit ut juſtus, ſeu ex gratia, qua juſtus eſt.

Vel

Vel ſecundum Aug: lib: 2. de peccat: mer: cap: 7. & 8. intelligenda eſt ſententia Apoſtoli de illo, qui natus eſt ex Deo nativitate ſeu regeneratione conſummata & perfecta in Patria. Ex his.

Collig: Soli B. Virgini privilegium immunitatis ab omni peccato veniali conceſſum, ut docet Trid: & S. Aug:

Petes. Utrum homo lapſus poſſit ſine gratia vitare omnia peccata mortalia, & vincere omnes tentationes?

R. Homo lapſus, & in peccato mortali exiſtens, ſine ſpeciali Dei gratia ſuperaddita non poteſt diu vitare omnia peccata mortalia contra legem naturalem, & omnes tentationes vincere. Sequitur ex præc: art: Quia homo lapſus non poteſt ſine gratia obſervare omnia præcepta; E nec vitare omnia mortalia; peccatum enim nihil eſt aliud, quàm transgreſſio præcepti.

ARTICULUS VII.

Utrùm homo ſe poſſit præparare ad gratiam ſine gratia?

CIrca præſentem quæſtionem duplex fuit error, nempè Pelagianorum &

Semi-Pelagianorum. Pelagiani negantes peccatum originale dicebant: hominem propriis viribûs poſſe bona opera facere, quibus promereretur primam gratiam; ſicquè gratiam dari ſecundùm merita, quem errorem ipſe Pelagius ne damnaretur in Concilio Diopolitano damnavit verbotenus, reipſa illudens Patribus. Semi-Pelagiani admittentes pèccatum originale, & per illud attenuatas eſſe vires naturæ, fatebantur hominem non poſſe ſine gratia opera bona facere, attamen contendebant vires naturæ non ita eſſe profligatas, quin poſſet propriis viribus aliquod boni operis initium efficere, ſcilicet petendo, deſiderando, quærendo, aut quovis alio modô, quô non quidem gratiam mereretur, ſed ad illam ſe diſponeret, Deo illud initium tanquam occaſionem arripiente conferendi nobis gratiam, nè eſſet perſonarum acceptor, ſi uni præ altero ſine ulla ratione, ex parte illius gratiam conferret. Uterq; error ab Eccleſia eſt damnatus.

His non obſtantibus non defuerunt quidam Catholici, qui dicebant hominem poſſe ſine gratia præparare ſe ad gratiam; ſic Ludovicus Molina in Concordia Diſp: 10. ubi docet benè utenti facultate natu-

rali,

rali, Deum nunquam denegare gratiam, non quidem ex merito operis naturalis, ſed ex pacto inter Deum & Chriſtum inito, ut facienti quod in ſe eſt ex viribus naturæ, infallibiliter detur gratia. Quæſtio eſt de neceſſitate gratiæ actualis ad ſe præparandum ad gratiam ſivè actualem, ſivè habitualem.

Dico. Homo lapſus nihil prorsùs facere poteſt, quod ipſum quôvis modô diſponat ad gratiam ſivè actualem ſivè habitualem, niſi auxiliô gratiæ actualis præveniatur.

Prob: Ex Scrip: 1mo: Nam Prov: 8. d. *præparatur voluntas à Domino*, quod paſſim urget Aug: contra Pelagianos. Joan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* Si autem homo ſeipſum præparare poſſet, ait S. Thomas, non opporteret, quod ab alio traheretur; jam enim ex ſe venire contenderet. Joan: 15. *Sine me nihil pòteſtis facere.* Ergo nec ad gratiam ſe præparare. *Si ſine illo nihil* poſſumus facere, inquit Auguſt: lib: 2 ad Bonific: c: 9. *profectò nec* incipere nec proficere Apoſtolo interroganti Rom: 11. *Quis prior dedit illi & retribuetur ei?* Poſſet homo reſpondere, ſecundum oppoſitam ſententiam: ego

prior dedi illi conatum, & dispositionem meam quæ est ex me, & non ex illo. Item interroganti 1. Cor: 4. *Quis te discernit?* posset respondere, dispositio & conatus meus. *2dò.* ex Conciliis: Arausic: 11. can: 3. can: 4. can: 5. Concil: Trident: Sess:6. cap: 5. Quæ hanc veritatem manifestè tradiderunt.

3tiò, S. August: passim urget contra Pelagianos & Semi-Pelagianos principia sequentia. Primum in negotio salutis dignationi gratiæ nihil penitus esse subtrahendum; subtraheretur autem aliquid, si dispositio ad gratiam non esset ex gratia. Secundum: Ecclesiam orare non tantùm ut volentes & conantes adjuvet, sed etiam ut ex nolentibus volentes fiant. Tertium minimam præparationem ad gratiam esse bonam cogitationem, quam homo habere non potest sine gratia præveniente juxta illud 2. Cor: 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis &c.* Augustino accedit S. Thom: Quodl: 1. a. 7. o. Super cap: 10. ad Rom: Lect: 3. Lib: 3. cont: gent; cap: 149. hic q. 109. a. 6. ex professo. Infra q. 112. a. 3. Ubi plus quam decem rationibus probat Conclus: in locis assignatis. Plura dicentur, post solutas objectiones, ubi explica-

plicabimus axioma Theol: *Facienti &c.*

Obj: Imò. Zachar: 1. dicitur: *Convertimini ad me, ait Dominus, & ego convertar ad vos.* Luc: 11. *Petite, & accipietis, quærite & invenietis* Ergo.

R. His & aliis Scripturæ locis liberum arbitrium, noſtramquè liberam gratiæ cooperationem commendari, ſed gratiæ prævenientis neceſſitatem non excludi. Reſponſio eſt Auguſt: lib: de gratia & lib: arbitrio cap: 5. & Concil: Trid: Seſſ: 6. cap: 5.

Inſtabis Imò. Ex illo Prov: 16. *Hominis eſt præpare animam, & Domini gubernare lingvam.* Et infra: *cor hominis diſponit viam ſuam; ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus;* atqui non poteſt intelligi niſi de præparatione animæ & cordis per ſolum hominem ſine gratia alioquin non ſubſiſteret antitheſis, quam facit Scriptura; ſi quidem gubernare lingvam, & dirigere greſſus (quod dicitur eſſe Domini) ſit etiàm hominis gratiâ adjuti. Ergo,

R. N. Min: Quamvis homo nonniſi per gratiam præparet cor & animam, ſubſiſtit nihilominus antitheſis, quia licet in locutione & executione interveniat actio hominis, ut tamen ad exitum in anima & corde perveniat præmeditatum,

ſolius

solius est Domini dirigere verba & opera, quasi dixisset Scriptura: non sufficit meditari quid dicturus aut facturus es, nisi Deus dirigat lingvam & opus, ut benè succedat. Et hòc est, quod vulgò dicitur: *homo proponit, Deus disponit.*

Instab: 2dò. In Scriptura plures referuntur, qui per bonum opus naturale pervenerunt ad gratiam; sic obstetrices Ægyptiæ per naturalem commiserationem erga pueros hebræorum; Rahab meretrix recipiendo exploratores Jsraelitas; Zacheus recipiendo Christum in domum suam; Latro in cruce dicens: *Domine memento mei*; Cornelius per orationes & eleemosinas, antequàm in Christum crederet; Paulus 1. Timot: 1. quià ignorans peccaverat. Sic videmus plures converti ex aliquo motivo naturali vg. morbo, amici morte &c.

R. Et illa bona naturalia & has occasiones, & ista motiva esse insufficientia, nisi Deus cor interius per gratiam suam disponat, sicq; non excludere necessitatem gratiæ interioris: *Nisi Deus altius misereatur* ait Aug: *Cœlum & terra surdis loquuntur.* Hinc Concil: Arausic: II. can: 25. *manifestissimè credendum est, quod illius latronis, quem Dominus ad paradisi patriam revoca-*

revocavit, & Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachei, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides, non fuit de natura, sed Divinæ largitatis donum. Plus difficultatis habet textus Apost: *R.* His verbis: *Misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate;* ignorantiam adferri non ad extenuationem peccati, & ad movendum Deum hac ratione, ut misericordiam faciat; sed tanquam rationem objecti maximè covenientis circa quod Deus exerceat suam misericordiam. Nam objectum seu materia misericordiæ est miseria; unde quantò major est miseria, tanto magis est objectum conveniens misericordiæ, & tanto magis nata eam commovere. Sensus igitur Apostoli est. Ideo misericordiam consecutus sum, quia magna erat mea miseria, hæc nimirùm; quòd tanta mala facerem per ignorantiam & incredulitatem ad instar ægroti, qui per in saniam medicum cædit. Ita S. August: Serm: 8. 9. & 10. de verbis Apost: His ergo Pauli verbis non designatur ratio meriti aut dispositionis in eo, provocans Deum ad misericordiam & gratiam illi præstandam, sed tantùm magnitudo miseriæ significatur velut objectum conveniens

niens maximè Divinæ miſericordiæ; quæ miſeria quia peccati erat (nam & ignorantia & incredulitas erat in eo peccatum) non poterat ſecundùm rationem meriti aut diſpoſitionis miſericordiam DEI provocare, ſed iram.

Obj: 2dò. S. Cyrillus Jeroſol: Chryſoſtomus, Clemens Alexand: & alii videntur docere, gratiam non prævenire voluntates noſtras, ſed eas expectare. Ergo.

R. 1mò. Illos plerumq; loqui de gratia habituali, aut de augmento gratiæ actualis ad perfectiora opera, non de prima gratia, per quam habetur initium bonæ voluntatis. Undè cùm dicunt DEUM voluntatem noſtram exſpectare, intelligunt voluntatem non nudam, ſed adjutam gratiâ. *2dò.* Dum negant voluntatem eſſe poſteriorem gratiâ, ſeu dùm negant gratiam antecedere voluntatem, intelligunt de antecedentia neceſſitate, qualem Manichæi, contra quos agunt, docebant. Sic S. Thom: interpretatur Damaſcenum 1. p. q, 23. a. 1. ad 1. *3tiò.* Variis aliis in locis docent dogma Catholicum. Chryſoſt: Hom: de Adam. Hom: 12. in 1. Cor: & alibi. Clemens Alexand: lib: 2. Strom: p. 273. lib: 5. p. 396. Cyrillus Cathecheſi 5. & 6.

Petes

Petes 1mò. Quis eſt ſenſus vulgati axiomatis: *Facienti, quòd in ſe eſt, Deus non denegat gratiam.*

R. 1mò. Senſus non eſt, quod operi moraliter bono ſolis naturæ viribus elicito, debeatur gratia tanquàm merito ſivè de condigno, ſivè de congruo. Hoc enim hucusq; impugnatum, & à Conciliis damnatum eſt.

R. 2dò. Non eſt ſenſus, quod facienti, quod in ſe eſt ex viribus naturalibus, Deus non denegat gratiam, ex pacto inito inter Deum & Chriſtum; ut bene utenti, facultate naturali Deus infallibiliter conferat gratiam, ut finxit Molina. Si quidem ſtante hoc ſyſtemate, opus bonum morale foret diſpoſitio ad gratiam, ſi non ex ſe, ſaltem ex lege ſtatuta, proinde haberet aliquam proportionem & jus ad auxilia gratiæ. Quod dici non poteſt *1mò*: quia juxta S. Auguſt: inſcrutabile eſt Dei judicium, cur unum trahat, alterum non trahat. At ſuppoſitô dictô pactô, id non foret inſcrutabile, ſed ratio facilè redderetur, nempè quia ipſe facit, quod in ſe eſt ex propriis viribus. *2dò*: Suppoſita hac lege ſive pactô; gratia non foret gratia, quia daretur ex operibus, quod eſt contra Apoſtolum. *3tiò.* In hac hypo-

theſi

thesi homo haberet aliquid, in quo se discerneret, & in quo gloriaretur, quòd rursus contra Apost: *4tò.* Hoc pactum nullum habet fundamentum in Scriptura, Conciliis & Patribus, ergo est fictitium.

Pater Valentia in Congragatione habita coram Clem: VIII. Ultima Septemb: anno 1602. hoc pactum probare voluit ex S. Augustino lib: 19. de Civit: Dei cap: 13. sed non cessit ei benè.

R. 3tiò. Non est sensus, tandem quod facienti, quod ex se est, ex viribus naturæ negativè, hoc est non ponenti obicem gratiæ, Deus infallibiliter conferat gratiam. Quia vel hoc dicitur de non ponente obicem ex omni parte, observando nempe totam legem, & vitando omnia peccata, hoc non potest fieri sine gratia; vel de non ponente obicem ex aliqua parte tantùm, servando aliquod præceptum, vitando aliquod peccatum; at secundùm S. August: & experientiam videmus quosdam servare plura præcepta; & plura vitare peccata, quibus tamen denegatur gratia; cum perditissimis nullam legem curantibus, & in omnia flagitia prorumpentibus aliquando concedatur.

Restat ergò præfatum axioma non posse aliter intelligi, quàm intelligit S. Thomas,

mas, nempè *facienti quod in ſe eſt ex gratia, Deum gratiam ulteriorem non denegare.* Quovis enim alio modô intelligas, vel opus naturale erit meritum de condigno aut de congruo; vel erit Deo motivum aut regula, aut occaſio, aut conditio, ad cujus poſitionem Deus moveatur ad conferendam gratiam, ſicquè erit aliquo modô diſpoſitio ad illam; quod impugnatum manet.

Petes 2dò. Quomodo illud contra Pelagianos definitum: *gratia non datur ſecundùm merita.*

R. Sic intelligi, ut gratia ſivè actualis ſivè habitualis cujuscunq; boni operis ad ſalutem pertinentis, non detur propter ullum meritum ſivè de condigno, ſivè de congruo, quod ex viribus noſtris ſine gratia Divina habeamus. Loquendo autem de meritis noſtris, quæ ſunt ex gratia; dicendum aliquam gratiam ſecundum merita dari. Juſtis enim ſecundùm meritum ſtrictè ſumptum datur augmentum gratiæ & gloriæ. Item omnis gratia poſt primam actualem, datur ſecundùm meritum noſtrum ſaltem de congruo. Non tamen ſic data deſinit eſſe gratia, quia in ſua radice eſt ſemper gratuita. Hinc notandum dictum S. Aug: *Deum ſua dona coronarona-*

ronare, dùm merita noſtra coronat.

Petes 3tiò. Utrùm homo poſſit reſurgere à peccato ſine gratia?

R. negative. Sequitur ex dictis, & eſt definitum in Concil: Araus: II. can: 14. *Nullus miſer de quantacunquè miſeria liberatur, niſi qui Dei miſericordiâ prævenitur.* Hæc aſſertio eſt ita aperta & certa, ut ipſe Pelagius, alioquin gratiæ hoſtis infenſiſſimus eam non negaverit, etſi in hoc erraverit, quod voluerit hanc gratiam noſtris meritis dari.

Ratio ex illo ad Gallat: 2. quod ſi data eſt lex, quæ poteſt juſtificare. *Ergo Chriſtus mortuus eſt gratis*, ideſt ſine causa. Pari ratione ſi homo habet naturam, per quam poteſt juſtificari, Chriſtus gratis, id eſt, ſine cauſa, mortuus eſt. Rursùs: Reſurgere à peccato, non eſt tantùm ceſſare ab actu peccandi, ut volunt Sectarii; ſed eſt hominem reparari quoad ea, quæ peccando amiſerat, conſequenter liberari à malis, quæ per peccatum incurrit; atqui homo non poteſt ſine gratia liberari à malis, quæ per peccatum incurrit: E.

Prob: Min: Incurrit homo triplex detrimentum ſivè malum peccando, ſcilicet maculam, corruptionem naturalis boni, & reatum pœnæ; maculam incurrit, quatenus

nus privatur decore gratiæ; & hoc non poteſt reperari niſi per ipſam gratiam; bonum rationis corrumpitur, inquantùm natura hominis deordinatur, voluntate e-jus non ſubjectâ Deo; hoc enim ſublatô ordine, conſequens eſt, ut tota natura hominis peccantis inordinata maneat. Iſte autem ſubjectionis ordo reparari non poteſt, niſi Deus voluntatem hominis ad ſe trahat. Tandem reatus pænæ eſt, per quam homo peccando mortaliter, meretur æternam damnationem; hic autem reatus remitti non poteſt niſi à Deo, in quem eſt offenſa commiſſa, & qui eſt hominum Judex. Ergo. Notandum eſſe aliquam imperfectam reſurrectionem & vivificationem peccatoris, ad quam licet non requiratur gratia habitualis, requiritur tamen actualis, ſcilicet qua Deum diligere incipit metû ſalubri perculſus, & ad ejus reconciliationem aſpirat, de qua reſurrectione imperfecta poteſt intelligi illud cap: 5. ad Ephes: *Surge, qui dormis, & exurge à mortuis & illuminabit te Chriſtus.* Unde jurè damnata eſt propoſitio 64. in Bajo hanc diſtinctionem commentitiam dicente.

ARTI-

ARTICULUS VIII.

Utrùm homo in gratia conſtitutus indigeat ſpeciali auxiliô gratiæ ad finaliter perſeverandum?

NOn hic quæſtio movetur de perſeverantia ſumpta pro virtute & habitu inclinante ad eligendum & proponendum perſervare neque pro propoſito perſeverandi, ſed de ipſo actuali exercitio perſeverantiæ in bono uſq; ad finem vitæ. Perſeverantia ſic ſumpta poteſt accipi dupliciter, *1mò:* pro diuturna continuatione in gratia & bonis operibus uſquè ad finem vitæ, ut plerumq; contingit in adultis. *2dò.* pro conjunctione gratiæ cum morte ſine diuturna continuatione, ut contigit in pueris poſt baptiſmum morientibus, aut etiam in adultis, poſt adeptam juſtificationem decedentibus.

Dico: Ad perſeverantiam finalem ſivè brevem ſivè diuturnam requiritur ſpeciale auxilium.

Prob: Authoritat: S. Auguſt: qui toto libro de dono perſeverantiæ hanc veritatem adverſus Semi-Pelagianos defendit. Juxta eundem. S. D. ibid: cap: 2. Omnes

juſti,

jufti, dum in oratione Dominica petunt: *Adveniat regnum tuum*, petunt perfeverantiam finalem, fivè diuturnam fivè breviffimam, quæ conjungat gratiam cum morte, quam nempe conjunctionem fequatur affecutio regni cæleftis: *Cur autem* inquit S. D. *perfeverantia ifta pofcitur à Deo, fi non datur à Deo? Nonnè ifta irriforia petitio eft, cùm id ab eo petitur, quod fcitur ipfum non dare, fed ipfô non donante in hominis effe poteftate.*

Confirmatur. Authoritate Conciliorum: Araufıcanum II. can: 10. diftingvit perfeverantiam fumptam pro affecutione finis, & fumptam pro diuturna continuatione in bono, & ad utramq; requirit auxilium fpeciale, quod femper eft implorandum à Sanctis. Similiter docet Trid: Seff: 6. can: 16. & cap: 17. ubi perfeverantiam *magnum Dei donum vocat.* Suffragatur ratio ex S. Thoma: Conjunctio gratiæ cum morte eft proprius effectus fpecialis providentiæ, nempè prædeftinationis; folis enim prædeftinatis convenit in gratia mori; Ergo habetur per fpeciale auxilium.

Petes: In quo confiftit iftud fpeciale auxilium? Suppono: donum perfeverantiæ non folùm includere auxilium fufficiens, quô homo poteft perfeverare; fed etiàm efficax,

efficax, quo defactò perſeveret, ut docet S. Aug: de dono perſev: cap: 6. *De illa perſeverantia loquimur, qua perſeveratur uſq; in finem, quæ ſi data eſt, perſeveratum eſt uſq; in finem; ſi autem non eſt perſeveratum uſq; in finem, non eſt data.* Idem habet lib: de Correp: & grat: c. 12.

R. Hoc auxilium non ſiſtere in aliquo indiviſibili, nec omnibus dari eodem modô, ſed plura includere & intrinſeca & extrinſeca. Cùm enim perſeverantiæ donum formaliter conſiſtat, in conjunctione gratiæ cum fine vitæ, ex efficaci gloriæ intentione imperata; illam Deus ſingulari providentiâ variis modis procurat, quibusdam accelerando mortem, ne cadant; aliis prorogando vitam ut reſipiſcant; aliis ſubtrahendo pericula & tentationes, aut eas temperando, quæ omnia ſunt auxilia extrinſeca; aliis in periculis & tentationibus conſtitutis vires augendo, ut vincant, & immobiliter ſtent in bono uſq; in finem; & hæc pertinent ad auxilia intrinſeca.

Obj: 1mò. Perſeverantia eſt conjunctio gratiæ cum morte; atqui homo juſtus poteſt cum auxiliis communibus gratiæ annexis se aliquamdiu conſervare in bono, ſaltem ſi illo brevi intervallo nulla aut levis tentatio occurrat; & interim poteſt mors contin-

contingere ex caufis naturalibus; hæc enim non eft Dei donum, fed pæna peccati; Ergo fine gratia fpeciali poteft homo juftus perfeverare finaliter.

R. D. Maj: Perfeverantia (finalis) eft conjunctio gratiæ cum morte, cafualis & per accidens contingens *N.* Conjunctio per fe volita ex efficaci gloriæ intentione *C.* Nemo enim dicet hominis prædeftinationem & falutem effe cafualem & fortuitam. Admittenda ergo eft aliqua caufa per fe hujus conjunctionis, quæ caufa alia non eft, quàm intentio Dei efficax conferendi prædeftinato gloriam, & inde manans auxilium efficax ad conjungendam gratiam cum morte. Unde D. Min: Mors confiderata fecundùm rationem communem hominibus & brutis, eft ex caufis naturalibus, nec eft donum Dei *C.* confiderata ut conditio requifita ad habendum ftatum immobilem in gratia *N.* Sub ifta enim ratione providetur à Deo per fingularem curam, jaxta illud. Sap: 4. *Raptus eft ne malitia mutaret intellectum,*

Inftab: Imò. Juftus habet virtutem perfeverantiæ infufam, ficut alias virtutes infufas, gratiæ annexas. Ergo cum illa perfeverare poteft.

R. D. Confeq; Ergo cum illa perfeve-

rare poteſt potentiâ antecedente *C.* potentiâ conſequente *N.* Alioquin omnes juſti perſeverarent, & qui non perſeverarent, non haberent virtutem perſeverantiæ; & quisquis non ageret, non haberet virtutem agendi, quæ vera non ſunt. Hic autem non eſt quæſtio, an ad poſſe perſeverare requiratur auxilium ſpeciale, ſed ad perſerverandum actualiter, ut notavimus ex S. Aug:

Subſum es: Atqui habenti virtutem perſeverantiæ, debetur ſecundum providentiam auxilium ad perſeverandum actu. Ergo.

Prob: Unicuiq; formæ debetur auxilium ad ejus operationem.

R. Ad prob: D. Ant: Ad ejus operationem ſecundum conditionem ſubjecti, in quo eſt, *C.* Præter conditionem ſubjecti, *N.* Eſt autem virtus perſeverantiæ in ſubjecto vertibili & defectibili; Unde quod non permittatur deficere, eſt ex auxilio ſpeciali.

Inſtab 2dò. Habenti gtatiam debetur gloria: Ergo à fortiore debetur auxilium pro continuatione gratiæ cum gloria.

R. N. Conſeq; Quia quamvis homini habenti gratiam debeatur gloria, quamdiu manet in gratia, non tamen debetur ut invariabiliter conſervetur in gratia uſq; ad

mor-

mortem, quia eſt naturæ variabilis & defectibilis.

Obj: 2dò. Deus ſemel juſtificatum non deſerit, niſi prius ab eo deſeratur, ut definit Trid: Seſſ: 6. cap: 11. atqui ſi neceſſe foret ſpeciale auxilium juſto ad perſeverandum, quod Deus pluribus juſtis denegat, deſereret illum, priuſquàm ab eo deſereretur. Ergo.

R. 1mò. Juxta illos, qui hanc deſertionem intelligunt per ſubtractionem gratiæ habitualis, Deum illam non ſubtrahere, niſi priuſquam homo ipſum offendat mortaliter, ſicq; non deſerere juſtum; niſi ab eo deſeratur. *2dò.* Juxta illos, qui hanc deſertionem intelligunt per ſubtractionem gratiæ actualis, etiam Deum non deſerere juſtum, priuſquam ab eo deſeratur, quia non ſubtrahitur efficax gratia niſi homo gratiis ſufficientibus, quæ dant poſſe, priùs ſua culpâ deſit, juxta illud Trid: Seſſ: 6. cap: 13. ubi agit de dono perſeverantiæ. *Deus, niſi ipſi illius gratiæ defuerint, ſicut cœpit opus bonum, ita perficit operans velle & perficere.* Sed ſi quæris, quarè non dat omnibus juſtis gratiam efficacem? *R,* ex dictis, quia homo variabilis & defectibilis eſt, & Deus unumquemquè movet ſecundum modum ſuum. Si ulterius quæ-

ras, quare dat isti, denegat illi? *R.* cum S. Aug: de dono persev: c. 9. *inscrutabilia esse judicia ejus.* Et Tract: in Joan: *Noli velle judicare, si non vis errare.*

Petes 1mò. Utrum Angelis & primo homini in statu innocentiæ necessarium fuerit auxilium speciale ad perseverandum?

R. Affirm: Id probat principium S. Thomæ 2. 2. q. 137. a. 4. 3. cont: gent cap: 155. Quia liberum arbitrium in statu innocentiæ erat variabile & defectibile; Ergo ut permaneret in bono, ad aliud invariabile & indefectibile debebat reduci, nempè ad voluntatem Dei auxiliantem. Non erat quidem in Adamo & Angelis infirmitas sananda, sed instabilitas tegenda & firmanda. Nulla erat agendi difficultas, sed magna cadendi facilitas, ut eventus probavit.

Petes 2dò. Utrum donum perseverantiæ finalis sit idem ac donum confirmationis in gratia?

R. negative. Quia donum confirmationis in gratia dat non posse peccare sivè mortaliter, sivè venialiter, secundùm modum, quô datur. At donum perseverantiæ finalis remanente potentia peccandi dat tantùm non peccare mortaliter usque mor-

tem, hoc est quod habens donum perseverantiæ non est moriturus in peccati mortalis statu, sed ex speciali Dei gratia pænitentiam de eo aget. Unde donum perseverantiæ est commune omnibus prædestinatis, non autem donum confirmationis in gratia.

DISSERTATIO IV.

De essentia gratiæ.

Quæstio præcipuè erit de gratia habituali & sanctificante, quæ per antonomasiam appellatur gratia, per quam scilicet constituimur Filii Dei, & hæredes regni, & ad quam reducitur gratia actualis, sicut dispositio ad formam, & motus ad terminum, quæ pro inde non constituit speciem distinctam ab habituali gratia.

ARTICULUS I.

Utrum gratia sit donum animæ intrinsecum?

NEgant Lutherani & Calvinistæ, qui dicunt hominem peccatorem etiam in peccatis perseverantem esse Deo gratum

gratum & amicum denominatione extrinſeca, nempè per imputationem juſtitiæ Chriſti, cujus intuitû Deus ipſum diligit; ejus peccata diſſimulat, eumquè habet Filium & hæredem; modo tamen per fidem internam, veluti per conditionem firmiter credat, & confidat Deum per merita Chriſti, peccata etiamſi, ad finem vitæ continuata, condonaturum. En clavim patentiſſimam omnibus flagitiis viam aperientem. Contra quos.

Dico. Gratia habitualis gratum faciens eſt Dei donum animæ intrinſecum. Eſt de fide definita in Conc: Trid: Seſſ: 6. can: 11. *Si quis dixerit homines juſtificari, vel ſola imputatione juſtitiæ Chriſti, vel ſola remiſſione peccatorum, excluſa gratia & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum S. diffundatur, atq; illis inhæreat; aut etiam gratiam, qua juſtificamur, eſſe tantùm favorem Dei, anathema ſit.* Hanc veritatem paſſim clamat Scriptura; Ezech: 36. *Effundam ſuper vos aquam mundam - - - Dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri.* Petr: 1. *Maxima & pretioſa promiſſa nobis donavit, ut per hæc efficiamini conſortes Divinæ naturæ.* Rom: 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum*

S.

S. qui datus eſt nobis. 1. ad Tim: 4. *Noli negligere gratiam, quæ eſt in te.* 2 Cor: 5. *Signavit nos & dedit pignus ſpiritus in cordibus noſtris.* Joan: 4. *Qui biberit ex hac aqua, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Joan: 1. cap: 3. *Omnis, qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit, quoniam ſemen ipſius in eo manet &c.* hujusmodi; atqui ſemen inſitum, pignus commiſſum, ſigillum impreſſum, fons aquæ è corde ſcaturiens importat aliquid animæ intrinſecum. Hinc S. Aug: lib: 1. de peccatorum meritis, cap: 9. *Deus dat ſui Spiritus occultiſſimam fidelibus gratiam, quam latenter infundit & parvulis:* Ergo.

Suffragatur ratio. Theologica ſumpta ex S. Thom: hic q. 110. a. 1. Gratia eſt, quâ Deo grati ſumus, & ab ipſo diligimur; non enim per gratiam quodvis beneficium gratis datum intelligimus; ſed quô homo eſt Deo gratus, acceptus ac ab eo dilectus, ſeu eſt ipſa Divina dilectio ex parte Dei, & terminus illius ex parte hominis; atqui hujuſmodi gratia non dicit ſolum amorem Dei extrinſecum; ſed importat aliquid in anima intrinſecum. Ergo. - - *Prob: Min:* Amor humanus & Divinus, in hoc conveniunt, quod reſpiciunt bonum; ſed in hoc differunt, quod amor hu-

manus ſit ſterilis, & affectivus tantùm, non efficiat bonum, quod diligit, ſed ſupponit; at vero amor Dei cùm ſit efficaciſſimus, nequè ſolùm affectivus, ſed & effectivus, (eſt enim cauſa totius bonitatis creaturæ, quæ à ſe bonum habere non poteſt) bonum non ſupponit, ſed efficit: Ergo fieri non poteſt, ut hominem Deus diligat, & gratum habeat, quin ipſum bonum efficiat, ſecundum modum, quô eum diligit; ita ut ſi ipſum diligat in ordine naturali, faciat ipſum bonum naturaliter, conferendo ipſi dona naturalia, eſſe, vivere &c. Si in ordine ſupernaturali, faciat ipſum bonum ſupernaturaliter, conferendo ipſi bonum ſupernaturale, quô ipſi gratus & amicus in ordine ad finem ſupernaturalem, exiſtat.

Obj: Isaiæ 43. legitur: *Ex quo honorabilis factus es, & glorioſus in oculis meis, ego dilexi te.* Ergo dilectio Dei non ſupponit bonitatem in homine.

R. Cum S. Thom: in cap: 43. Isaiæ *N.* Conſeq; Quia tò *ex quo* non ſignificat cauſam aut prioritatem, ſed concomitantiam tantùm & effectum dilectionis Dei; ita ut ſenſus ſit, ex quo feci & reputavi te honorabilem &c.

Inſtab: 1mo. Deus diligit omnes crea-

turas;

turas; atqui nemo dixerit hac dilectione Deum in ipsis producere aliquid supernaturale Ergo. Maj: patet ex illo Sap: 11. *Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti.*

R. D. Maj: Diligit dilectione merè naturali *C.* supernaturali, (exceptis excipiendis.) *N. Maj:* Deus namq; per naturalem dilectionem communicat creaturis bona naturalia. Dixi *exceptis excipiendis*, quia ultra dilectionem naturalem, quâ prosequitur omnem creaturam, creaturæ rationali vi dilectionis supernaturalis communicat bona supernaturalia, inter quæ ut donum principale est gratia habitualis.

Instab: 2do. Deus diligit prædestinatos; atqui tamen non semper ponit in eis aliquid supernaturale, scilicet dùm sunt in peccato. Ergo.

R. Nego Deum diligere amore efficaci prædestinatum, dùm est in peccato.

Repones: Esto amor Dei sit efficax: inde sequitur tantùm, quod in homine causet aliquod auxilium supernaturale, non omninò gratiam habitualem.

R. N. Sequelam. Hic enim est quæstio de amore Dei non qualicunquè, sed perfecto, quô vult homini beatitudinem supernaturalem, tanquam filio & hæredi,

ex

ex quo amore debet caufari talis gratia, per quam participet Divinam naturam, cui debetur beatitudo ut hæreditas. Ex his.

Collig: DEUM creaturam rationalem in via exiftentem triplici dilectione profequi: *1mò*: naturali, per quam communicat ei bona naturalia; *2dò*, fupernaturali imperfectâ, qua ei communicat dona quædam fupernaturalia, ut fidem, fpem, & auxilia tranfeuntia, quæ poffunt ftare cum peccato, & odio DEI; *3tiò*: perfectè fupernaturali, quâ fimpliciter & perfectè diligit hominem in ordine ad æternam beatitudinem, & per eam ipfi communicat gratiam habitualem, quâ fit DEO gratus & amicus, particeps Divinæ naturæ, & hæres regni cæleftis.

Petes 1mò. Utrum gratia DEI fit qualitas animæ?

Nota: Loquimur de gratia habituali, nàm gratiam actualem, cùm detur per modum tranfeuntis non effe qualitatem, nifi forte incompletam, habentem fe per modum paffionis, & motûs certum eft.

R. Gratia fanctificans eft quædam animæ qualitas, feu donum permanens in anima.

Patet ex Scriptura fuperius adducta, ubi

ubi gratia dicitur ſemen, pignus, ſigillum, fons, hæc enim ſignificant donum permanens. Hinc Trid: loco cit: cap: 16. *Juſtitia*, inquit, *noſtra dicitur, quia per eam nobis inhærentem juſtificamur.* Hanc doctrinam, quam Trid: hic definit de fide, Concil: gen: Viennenſe jam elegerat ut probabiliorem, Clement: de Fide.

Petes 2dò. Utrùm ſit de fide gratiam ſanctificantem eſſe rigorosè qualitatem ſeu habitum?

R. negativè, Ita tamen eſſe, eſt tenendum. *Prima pars patet:* quia Concilia Viennenſe & Trid: conſultò abſtinuerunt à vocibus *qualitatis & habitûs*, nè quæſtionem de nomine tantùm controverſam definirent. Unde videtur, quod ille fidei ſatisfaceret, qui teneret gratiam ſanctificantem eſſe donum habituale internum, diſtinctum ab actu, animæ permanenter inhærens. *Secunda pars inde conſtat:* quod gratia ſanctificans eſt permanens; eſt difficilè mobilis, quantùm eſt ex ſe & principiis ſuis, nempe innixa influxui Divino, & ex ſe importans inclinationem contrariam peccato, quod ejus eſt deſtructivum; licet per accidens ratione ſtatûs poſſit facile perdi; & tandem hominem de ſe indifferentem ad bonum & malum, diſpo-

nit,

nit, ut ſe benè habeat circa Divina. Ex his *Collig:* quod gratia proximè ordinatur ad tribuendum eſſe ſupernaturale, & mediatè per virtutes infuſas ad operandum ſupernaturaliter.

ARTICULUS II.

Utrùm gratia ſanctificans ſit formalis & phyſica participatio naturæ Divinæ?

GRatiam eſſe aliquam Divinæ naturæ participationem nullus negat propter expreſſa Scripturæ & Patrum teſtimonia, ſed quæ & quomodo ſit intelligenda controvertitur. Quidam dicunt eſſe tantùm moralem conſiſtentem in rectitudine voluntatis & imitatione ſanctitatis & juſtitiæ Dei, in ſuis operibus, eo ſenſu, quo qui imitantur fidem & ſectantur veſtigia Abrahæ, dicuntur filii ejus, qui imitantur malitiam diaboli, dicuntur ejus filii; quamvis phyſicè non ſint ex iis nati. Alii & comunius dicunt eſſe participationem phyſicam, ſed non ſic intelligenda eſt participatio phyſica, quaſi per gratiam natura Divina quoad eſſentiam comunicetur homini, ſicut in humanis natura parentis communicatur filio, hoc enim modô

modô solùm communicatur natura Divina ad intra Divinis Personis, sed intelligenda est per similitudinis participationem, seu per donum aliquod à natura Divina distinctum, eam analogice & imperfectè imitans & exprimens.

Dico: Gratia sanctificans est formalis & physica participatio divinæ naturæ. S. Thom: hic q. 110. a. 3. & 4. & q. 112. a. 1.

Prob: Ex illo celebri & expresso testimonio Principis Apostolorum: Epist: 2. c. 1. *Per ipsum* (Christum) *maxima & pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini Divinæ consortes naturæ.* Item Scriptura passim testatur justos per gratiam ex Deo generari, nasci, renasci, & filios fieri Dei. Jacobi 1. *Voluntariè genuit nos verbô veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus.* Joan: 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri --- qui ex Deo nati sunt.* Joan: 3. *Nisi quis renatus fuerit &c.* & alia: atqui per generationem & nativitatem natura communicatur, isquè solus filius dicendus est, qui Patris naturam refert. Ergo. Suffragatur ratio. Sic gratia participat naturam divinam; sicut alia dona participant Divina attributa; atqui alia dona participant propriè & physicè

ſicè divina attibuta; ſic charitas propriè participat divinum amorem; lumen gloriæ, divinum lumen; gloria Sanctorum ipſam DEI gloriam & beatudinem, Joan: 17. *Ego claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis.* Inſuper: Effectus gratiæ ſanctificantis, ut eſt participatio divinæ naturæ, ſunt virtutes ſupernaturales, quæ ad illam ſequuntur ut proprietates, & finis eſt viſio beatifica; atqui hæ virtutes & viſio ſunt quid reale & phyſicum; Ergo & gratia erit realis participatio Divinæ naturæ.

Obj: Imò. Ex S. Scriptura adducta non colligitur gratiam eſſe participationem phyſicam divinæ naturæ, quia poteſt intelligi de participatione morali. Ergo.

R. N: Argumentum cum prob: Nam verba, quibus DEUS dona ſua commendat, non ſunt exaggerativa, nequè hyperbolica, quaſi plus exprimant, quàm reipſa ſint, ſed potius ſunt infra magnitudinem donorum; non enim DEUS eſt ut homo, ſed DEI dona ac promiſſa verborum expreſſionem ſuperant, juxta illud Apoſtoli 1. Cor: 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.* Adde juxta regulam S. Auguſt: Scripturam pro-

prió

priô & obviô sensû esse intelligendam, ubi nullum occurrit inconveniens; atqui nullum est iuconveniens, quod gratia sit physica & propria participatio Divinæ naturæ. Ergo.

Dices: Res inanimatæ dicuntur generari à Deo, ut Job: 38. *Quis est pluviæ Pater, aut quis genuit stellas roris;* atqui tamen non participant naturam Dei; Ergo cum dicimur nasci, generari à Deo, hoc moraliter intelligendum.

R. Scripturam phrasi poeticâ, quæ frequens est in libro Job ibi ponere Patrem pro Auctore, & sumere generationem latô & impropriô sensû, pro quacunquè productione.

Repones: Scriptura eos, qui benè vivunt, & faciunt Dei voluntatem, vocat filios Dei, ut Math: 5. Luc: 6. & Math: 12. Christus vocat fratres suos, qui faciunt Patris suis voluntatem; atqui his significatur solùm morale consortium cum Deo, nosq; effici ejus filios & Fratres Christi moraliter seu imitatione morum: Ergo ex testimoniis allatis non evincitur participatio propria & physica naturæ Divinæ, sed moralis tantùm.

R. Equidem nos etiam morali quodam modô efficimur filii Dei per imitationem

morum;

morum: at illa non excludit alteram, quâ etiam ſumus per gratiam filii Dei, naturam divinam phyſicè participando, ſed ſupponit. Deus enim primò infundit gratiam, quâ divinam naturam phyſicè participamus, & ipſi grati & ejus filii efficimur; deindè homo per proprios actus gratiâ informatos, fit etiam filius Dei ſensû morali, mores imitando; ut exemplo patet in humanis. Et hoc innuunt verba Chriſti Math: c. 5. *ut ſitis filii Patris veſtri;* ſupponunt enim jam aliunde eſſe Patrem, quàm ex dilectione inimicorum.

Repones 2dò, Per gratiam efficimur duntaxat filii Dei adoptivi; atqui in humanis adoptio non communicat naturam, ſed tantùm jus ad hæreditatem. Ergo ſimiliter iu divinis.

R, N. Conſeq; Diſparitas eſt 1mò. quod in humanis adoptio ſupponat in adoptato eandem ſpecie naturam, quæ eſt in adoptante, ſecùs in divinis. *2dò.* quia amor, quo adoptans fertur in adoptatum in humanis eſt ſterilis & affectivus tantùm, non effectivus & efficax phyſicè, unde nihil phyſicum in eo producere poteſt, ſed tantùm quid morale & civile, nempè jus ad hæreditatem; amor autem, quô Deus per gratiam adoptat hominem, eſt effe-

ctivus

ctivus & efficax, & in eo efficit bonum, quod diligat, ſcilicet participationem divinæ ſuæ naturæ.

Obj: 2dò. Natura divina non eſt participabilis à creatura. Ergo.

R: D. Ant: Non eſt participabilis per eſſentiam creaturæ *C.* accidentaliter per donum creatum, quod divinam naturam analogicè imitetur & exprimat *N.*

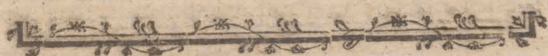
Petes 1mò. Utrùm gratia ſanctificans diſtingvatur à charitate?

R. Probabilius affirm: Quia Scriptura, Concilia, & Patres diverſis nominibus gratiam & charitatem appellant, & de illis, ut duabus rebus loquuntur: ſic 2. Cor: 13. *Gratia Domini noſtri JESU Chriſti & charitas Dei.* Trid; Seſſ: 6. cap: 7. Can: 11. definit hominem non juſtificari *excluſa gratiâ & charitate.* Et in hoc ſensu mentem Concilii intellexit Catechiſmus parte 2. de baptiſmo, ubi cùm cap: 38. dixit hominis animam in baptiſmo divina gratiâ repleri, eamquè deſcripſit, cap: 39. immediate ſubjungit: *Huic additur nobiliſſimus omnium virtutum comitatus, quæ in animam cum gratia infunduntur.* S. Aug: de dono perſev: c. 16. *Gratia prævenit charitatem.*

Petes 2dò. Utrùm gratia ſit in eſſentia

animæ, tanquàm ſubjecto, an in aliqua potentia?

R. Gratia eſt in eſſentia animæ ut in ſubjecto. Ratio, quia per gratiam regeneramur in filios Dei; atqui generatio prius terminatur ad eſſentiam, quàm ad potentias. Ergo.

DISSERTATIO V.

De diviſione gratiæ.

Hanc materiam S. Thomas egregiè tractat q, 111. Igitur.

ARTICULUS I.

Quæ ſunt gratiæ diviſiones.

GRatia in communi Theologicè ſumpta, prout de ea hic agimus; *eſt donum ſupernaturale gratis à Deo conceſſum creaturæ rationali intuitû meritorum Chriſti, in ordine ad ſalutem æternam.* Dicitur *donum*, quod eſt genus, *ſupernaturale*, ut diſtingvatur à donis naturalibus, quæ latô ſensû gratiæ dicuntur. Non tamen inde excluditur certa diſpoſitio rerum

rum naturalium ex ſingulari providentia in ordine ad ſalutem, hæc namq; eſt ſupernaturalis ex parte finis & principii. Dicitur: *gratis conceſſum*, ideſt, nullo modô debitum, alioquin non foret gratia, ut d. Apoſt: Dicitur: *creaturæ rationali intuitu &c.* per primas particulas deſignatur ſubjectum ſeu cauſa materialis; per ſecundas cauſa efficiens, per ſubſequentes, cauſa meritoria; per ultimas, cauſa finalis.

Gratia ſic deſcripta dividitur in *externam* & *internam;* externa eſt, quæ hominem ſolùm extrinſecè afficit & movet, ut ſunt lex divina, prædicatio Evangelii, miracula, exempla Chriſti & Sanctorum, occaſiones benè agendi ex providentia ſupernaturali præparatæ, occaſiones peccandi eadem providentiâ remotæ, verbô: omnis effectus providentiæ ſupernaturalis ad ſalutem noſtram ordinatus: Hanc gratiam eleganter ex parte deſcribit S. Aug: Hom: 23. inducens Deum ſic loquentem: *Regebam te mihi; ſervabam te mihi. Ut adulterium non committeres, ſvaſor defuit; ut ſvaſor deeſſet, ego feci. Locus & tempus defuit; ut deeſſet, ego feci. Agnoſce ergò gratiam.* Ad hanc ſpeciem reduci poteſt amor, quô nos Deus dilexit ab æterno in ordine ad beatitudinem, &

dicitur gratia increata, ex qua in tempore effluunt omnes gratiæ creatæ. Gratia interna eſt, quæ hominem intrinſecè afficit, ſivè inhærendo, ut gratia habitualis & virtutes infuſæ, ſivè interiùs movendo, ut ſunt gratiæ actuales, intellectûs & voluntatis.

Gratia interna dividitur *2mò* in gratiam gratis datam, & gratiam gratum facientem; non quod gratia gratum faciens non ſit gratis data, ſed quia cùm primum membrum careat proprio nomine, illi ut ignobiliori tribuitur nomen generis. Gratia gratis data eſt, quæ per ſe primò ordinatur ad ſalutem aliorum, eſtquè *donum Dei gratis collatum ad procurandam aliorum ſalutem*, juxta illud 1. Cor: 12. *datur unicuiquè manifeſtatio ſpiritûs ad utilitatem*, nempè aliorum. Gratiæ gratis datæ numerantur novem ſpecies 1. Cor: 12. Sermo ſapientiæ, ſermo ſcientiæ, fides, gratia ſanitatum, operatio virtutum, prophetiæ donum, diſcretio ſpirituum, genera lingvarum, interpretatio ſermonum. Gratia gratum faciens eſt, quæ per ſe primò ordinatur ad ſalutem recipientis, & eſt *donum gratuitum, quò homo juſtus & acceptus Deo conſtituitur*. Dixi de utraquè *per ſe primò*, quia gratia gratis data poteſt conducere

ſecun-

ſecundariô ad ſalutem recipientis, ſi benè, id eſt, ex charitate Dei eâ utatur; & gratia gratum faciens poteſt etiàm ſecundariò conducere ad ſalutem aliorum, per exempla virtutum.

2dò. Gratia gratum faciens dividitur in actualem & habitualem: Habitualis eſt duplex, una formaliter ſanctificans, & eſt gratia habitualis reſidens in anima, ſcilicet *formalis & phyſica participatio Divinæ naturæ;* Altera ſanctificans completè, & ſunt virtutes infuſæ. Gratia actualis, quæ concurrit efficienter ad juſtificationem; quatenus Deus per eam movet ad vitam piè inſtituendam, & ad opera ſalutaria facienda, quibus vel diſponimur ad gratiam habitualem, vel eam conſervamus, vel ejus augmentum meremur. Vid: ſup: a. 1. Diſſert: 4.

3tiò. Gratia actualis dividitur in operantem & cooperantem S. Thom: ſic diviſionem explicat: operatio alicujus effectûs non attribuitur mobili, ſed moventi. In illo ergo effectu, in quo eſt mota mens noſtra & non movens, ſolus autem Deus movens, operatio Deo tribuitur & ſecundùm hoc dicitur gratia operans, *operatur velle* ad Philip: 2. In illo autem effectu, in quo mens noſtra & movet & movetur,

operatio non solùm tribuitur Deo, sed etiam animæ, & secundùm hoc dicitur gratia cooperans. Igitur gratia operans est, qua *aliquid Deus in nobis sine nobis operatur* vg, velle. Cooperans, qua *aliquid in nobis unà nobiscum operatur*. Cor: 15. *non ego, sed gratia Dei mecum*. Hæc dicta spectant gratiam actualem. Observat autem S. Thom: hanc divisionem etiam pertinere ad gratiam habitualem, ratione diversorum officiorum; ut enim exercet rationem causæ formalis sanando & justificando, dicitur gratia operans; ut autem est principium radicale actûs meritorii in genere causæ efficientis, mediantibus virtutibus infusis, dicitur gratia cooperans.

4tò. Dividitur gratia in prævenientem, & subsequentem: *Misericordia ejus præveniet me*. Psal: 58. *Misericordia ejus subsequetur me*. Psal: 21. Hanc divisionem exponit S. Thom: per ordinem ad effectus priores & posteriores. Sunt enim quinquè effectus gratiæ in nobis, quorum primus est, ut anima sanetur; secundus, ut bonum velit, tertius, ut bonum, quod vult, efficaciter operetur; quartus, ut in bono perseveret; quintus, ut ad gloriam perveniat. Igitur gratia prout in nobis

causat

causat primum effectum, vocatur præveniens respectu secundi effectûs, & prout causat secundum, vocatur subsequens respectu primi, & præveniens respectu tertii, & sic de cæteris.

Aliò modô ex eodem S. D. potest intelligi præveniens & subsequens respectivè ad hominem, quem movet; ita, ut dicatur gratia præveniens, quæ facit, ut homo benè velit, subsequens; quæ facit, ut homo exequatur bonum, quod volebat: *Nolentem prævenit, ut velit*, inquit Aug: in Enchyr: cap: 32. *Volentem subsequitur, ne frustra velit.*

Nota tamen, omnem gratiam in hoc sensu esse prævenientem, quod Deus in omni bona volitione, & omni opere bono prius prioritate causalitatis operetur, quàm nostra voluntas. Quidquid enim boni volumus, ipse facit, ut velimus, & quidquid boni facimus, ipse facit, ut faciamus, ut continuò docet S. August: Undè nunquàm potest dici gratia subsequens in hoc sensu, quasi sequatur opera nostra naturæ, ut conatus naturales, vel in aliquo sit posterior liberô arbitriô; id namquè pertinet ad errorem Pelagii; sed ut dictum est: dicitur subsequens, vel quia sequitur aliam gratiam, seu alium

gratiæ

gratiæ effectum, vel quia datur ad exequendum, quod per gratiam prævenientem eſt volitum.

5tò. Gratia à quibuſdam dividitur in excitantem & adjuvantem. Excitans, quæ à ſomno peccati ad pænitentiam nos movet; adjuvans quæ jam excitatos, & de nolentibus volentes factos adjuvat ad perficiendum, quod volebamus. Sed ut patet: excitans reducitur ad operantem & prævenientem, adjuvans ad cooperantem & ſubſequentem.

6tò. Gratia dividitur in ſufficientem & efficacem. Nota: ſufficiens ad aliquid, dicitur dupliciter. *1mò*: ſimpliciter & ex omni parte, ita; ut nihil aliud requiratur in quovis alio genere. *2dò.* ſecundùm quid & in certo genere, ita, ut nihil ulterius requiratur in iſto genere, licet aliquid aliud requiratur in alio genere. Per gratiam ſufficientem hic intelligimus eam ſecundô modô, quæ in ſuo genere, hoc eſt, in ratione potentiæ agendi ſufficit. Per gratiam autem efficacem intelligimus eam, quæ hanc potentiam applicat ad actum. Huic notioni conveniunt variæ definitiones: Gratia ſufficiens eſt, quæ confert facultatem benè agendi; efficax, quæ præbet bonum uſum hujus facultatis. Item

gratia

R R4

gratia ſufficiens eſt, quæ dat bonum poſſe, ſi velimus; efficax, quæ facit, ut velimus. Gratia ſufficiens, gratia poſſibilitatis; efficax, gratia actionis. Tandem juxta S. Aug: gratia ſufficiens eſt auxilium *ſine quo non;* gratia efficax auxilium *quo.* De utraquè hac gratia plura infra; antè præmittendæ ſunt opiniones & ſyſtemata circa illam. Ergo.

ARTICULUS II.

Varia ſyſtemata circa gratiam ſufficientem & efficacem.

QUænam fuerunt ſyſtemata Pelagianorum & Semi-Pelagianorum circa neceſſitatem, naturam & proprietates utriuſquè gratiæ ſupradictum in Diſſert: 1. Hic tria tantum ſyſtemata proponam, Janſenii, Thomiſtarum, & Moliniſtarum, ſivè Congruiſtarum.

§ 1mus.
Syſtema Janſenii.

I. Radix, unde profluit tota hæreſis Janſenii, eſt diſtinctio, quam fecit inter ſtatum innocentiæ & naturæ lapſæ, in eo ſitam, quod in ſtatu naturæ innocentis

centis non essent, nisi gratiæ sufficientes pendentes à voluntate Adami; in statu autem naturæ lapsæ non sunt nisi gratiæ efficaces absolutè dominantes hominis voluntati. Ita Jansenius in toto suo opere.

II. Ex hoc falso principio non agnoscit aliam causam necessitatis gratiæ efficacis pro præsenti statu, quàm infirmitatem naturæ vulneratæ, & corruptæ per peccatum. Sic S. Thom: 3/1. 8. c. 2.

III. Hæc gratia juxta Jansenium nihil aliud est, quam delectatio spiritualis, seu motus indeliberatus delectationis cælestis; quæ nos movet ad bonum; sicut cupiditas est motus indeliberatus delectationis terrenæ, quæ nos movet ad malum. Lib: 4. de grat: cap: 1. 2. 3. &c. docet Jansenius.

IV. Si delectatio cælestis sit gradu aliquo superior cupiditate, gratia sit victrix, & nos rapit necessario ad bona; si è contra delectatio terrena sit superior, cupiditas sit pariter victtrix, nosquè necessariò rapit ad malum; sicut majus pondus in bilance necessariò elevat minus; Tùm quia, ut centies repetit Jansenius, secundum id, quod magis delectat, necesse est ut operemur; tùm quia juxta ipsum hæc delectatio relative victrix, sivè gratiæ sivè cupidita-

piditatis, diametraliter opponitur indifferentiæ agendi vel non agendi.

Nec id obſtat, quin homo ſit liber juxta ipſum ad merendum & demerendum in electione boni & mali, quia in ejus principiis, hæc indifferentia agendi & non agendi non eſt eſſentialis libertati; cùm enim, juxta ipſum libertas nihil ſit aliud quàm voluntas, hoc ipſo quod vult, infert eſſe liberam; ita, ut ſola coactio & non neceſſitas ſaltem mutabilis repugnet libertati. Ita Jans: lib: 6 de gratia Chriſti cap: 6. & ulterius. Dixi *neceſſitas ſaltem mutabilis*. Quia ipſe diſtingvit duplicem neceſſitatem, unam fixam, immutabilem, quæ in nullis circumſtantiis vinci poteſt, talis eſt neceſſitas, quâ Deus ſeipſum diligit, qua Beati Deum diligunt; hanc neceſſitatem dicit repugnare non quidem libertati eſſentiali, ſed libertati viatoris. Altera neceſſitas mutabilis, tranſitoria, relativa, quæ ſtantibus præſentibus circumſtantiis relative ad vim oppoſitam ſuperiorem vinci non poteſt, licet abſolutè & in aliis circumſtantiis vinci poſſit. Et hanc neceſſitatem contendit Janſenius non repugnare libertati hominis in hac vita, nec impedire, quin bene aut malè agat, ita, ut tota libertas hujus ſtatûs ſita ſit in vertibilita-

te

te de una in alteram neceſſitatem, ſubalternante delectatione terrena vel cæleſti. In hoc potiſſimum ſitum eſt virus hæreſis Janſenianæ.

V. Ex eadem radice contendit voluntatem antecedentem in Deo ſalvandi omnes homines, quam vocat *primam & bonitatis*, non fuiſſe niſi pro ſtatu innocentiæ, non autem pro ſtatu naturæ lapſæ, pro quo agnoſcit ſolùm voluntatem conſequentem, quam vocat *ſecundam & juſtitiæ*. Hinc infert, quod vi voluntatis antecedentis Adam quidem receperit gratias ſufficientes, ſed quod nunc ſit ſterilis erga homines lapſos, nec ex illa eis obveniat ulla gratia, nè quidem mors Chriſti pro omnibus.

VI. Attamen non negat Janſenius dari in hoc ſtatu naturæ lapſæ parvas gratias, quæ hominem utcunquè moveant ad bonum, quæ illius deſideria imperfecta in eo excitent, & quibus reſiſtit. Verùm quod benè notandum, hæ parvæ gratiæ juxta Janſenium, nec ſunt, nec eſſe poſſunt ſufficientes. Quia gratiam ſufficientem eamq; verſatilem ſolùm admiſit pro ſtatu naturæ integræ, & excludit totaliter, à ſtatu lapſæ naturæ. Ergo hæ parvæ gratiæ non ſunt ſufficientes, quia non poſ-

possunt dare verum & sufficiens posse agendi bonum, legem implendi, se convertendi, nec Divina voluntas antecedens sterilis foret erga lapsos, si revera gratias sufficientes præpararet, quod non admittit Jansenius. Ex his.

Collig: Jansenius agnoscit in homine libertatem arbitrii, nomine, non re; reponit enim libertatem arbitrii hominis lapsi in solo voluntario cum perfecta advertentia rationis, seu in immunitate â coactione & à necessitate immutabili, non à necessitate mutabili. Agnoscit indifferentiam contrarietatis & contradictionis, non quæ sit vera potentia activa ad agendum bonum vel malum, sed quæ sit mera flexibilitas in bonum vel malum per delectationem gratiæ & concupiscentiæ alternatim voluntatem captivantis & necessitantis. Agnoscit tandem sub cupiditate dominante potentiam agendi benè & sub gratia victrici veram potentiam peccandi; potentiam scilicet absolutam & abstractam, non relativam ad delectationem superiorem dominantem, vel potentiam ligatam & vinculatam, non expeditam & liberam. De his plura apud Authorem Tract: de Actibus hum: Dissert: 2. a. 1. §. 2. a. 2. 3. & 4. in Digress: histor: ibid: in fine Dissert: 2.

Ex

Ex toto hoc ſyſtemate ſpontè fluunt quinquè famoſæ propoſitiones damnatæ ſupra allatæ.

§. 2dus.

Syſtema S. Thomæ & Thomiſtarum.

SChola Thomiſtica cum ſuo Doctore agnoſcit *1mò:* neceſſitatem duplicis gratiæ ſufficientis, & efficacis pro omni ſtatu. *2dò.* gratiam ſufficientem omnibus dari, aut ſaltem offerri; gratiam efficacem non omnibus conferri. *3tiò.* Utramquè eſſe abſolutè gratuitam. *4tò.* Gratiam efficacem eſſe talem per ſe & ex intrinſecis, hoc eſt ex omnipotentiſſima DEI voluntate. *5tò.* Ex hac efficacia nullum inferri præjudicium libertati. De ſingulis ex principiis S. Thomæ agamus.

Neceſſitas duplicis gratiæ.

1mò. DEUS eſt prima & immediata cauſa omnium entium naturalium & ſupernaturalium.

2dò. Homo eſt cauſa ſecunda ſubordinata primæ in agendo, ex ſe indifferens & indeterminata ad agendum vel non agendum, & inſuper ex ſe incapax, præſertim per peccatum debilitatis viribus, efficiendi ullum actum ſupernaturalem, & & meritorium ſalutis.

3tiò.

5tiò. Actio, & potentia agendi sunt duo entia distincta tam in ordine supernaturali, quàm naturali, quorum primum est nobilius & perfectius secundô.

Ex his principiis, quæ locum habent in omni statu, inferunt Thomistæ necessariam esse tam in statu innocentiæ, quam in statu naturæ lapsæ duplicem gratiam in ordine ad salutem; alteram minus perfectam & minus validam, quæ dat tantùm posse, elevat, & reddit hominem aptum actui supernaturali, & vocatur *sufficiens*, alteram perfectiorem & validiorem, quæ potentiam determinat, & confert actionem, vocatur *efficax*, ita, ut nunquàm contingat, quod hæc potentia, quàm confert gratia sufficiens, agat, & obtineat suum principalem effectum nisi ope gratiæ efficacis, alioquin Deus desineret esse causa prima, & immediata actionis, & creatura, quæ non obstante potentia & elevatione collata per gratiam sufficientem, est semper indifferens, sibi ipsi daret determinationem, quam non habet, fieretquè prima causa suæ salutis; sic tamen, quod sua culpâ careat gratiâ efficaci, quam Deus præstò potest illi dare, & quam offert in sufficienti, nisi mala voluntate peccando cursum gratiæ sufficien-

tis

tis ſiſteret, & efficaci impedimentum apponeret. Hæc ex S. Thom: in cap: 3. ad Eph: Lec: 2. 1. 2. q. 109. a. 1, & 2. ibid: a. 9. & 10. 2. 2. q. 137. a. 3. Cont: gent: c. 88. & 159. 1. 2. q. 113. a. 7. & 10. & alibi.

Quantùm ad ordinem moralem docent, quod cùm vires naturales, quas homo in ſua creatione accepit, non ſunt per peccatum deſtructæ, ſed imminutæ tantùm, poſſit adhuc viribus propriis aliquod bonum morale ſaltem non difficile facere, & ut actu faciat, opus ſit tantùm concurſu generali, qui tamen aliquo ſensû ſit ſpecialis & gratuitus, ut ſupra dictum. Ita S. Thom: q. 24. de Verit: a. 14. 1. 2. q. 85. a. 1. & 2. 2. 2. q, 10. a. 2, & 5.

Diſtributio gratiæ:

Eſt in Deo duplex voluntas ſuper salutem hominum, una antecedens, conditionata, & ineſſicax, vera tamen & ſincera ſalvandi omnes. Altera conſequens abſoluta, efficax ſalvandi aliquos tantùm, ut in ſalvandis eluceat miſericordia, in reprobandis juſtitia, cæteraquè in ambobus Dei attributa, ut dicitur in Tract: de Dei voluntate. Qui verò vult finem, vult media neceſſaria ad finem aſſequendum,

&

& eo modô vult media, quô vult finem. Cùm ergo Deus velit ſincerè, ſed ineffi-caciter ſalvare omnes, debet dare omni-bus auxilia ſufficientia, quibus poſſint ſal-vari; ita, ut ſi non ſalventur, non ſit, quia non poſſunt, ſed quia nolunt, & volunta-riè peccando ponunt obſtaculum gratiæ efficaci, quæ dediſſet velle & agere. Ex altera parte cùm velit efficaciter ſalvare aliquos, debet illis dare gratiæ efficacis media, quibus reipsâ ſalventur. Hæc ex S. Thom: ſuper cap: 12. Hebr: Lect: 3. in 1. d. 46. q. 1. a. 1. Ibid: d. 40. q. 4. a. 2. 2. 2. q. 137. a. 4. 1. p. q. 109. a. 6. & a-libi.

Gratuitas ſeu independentia gratiæ.

Utraquè voluntas in Deo ſuper ſalutem hominum, eſt merus effectus ejus infini-tæ miſericordiæ, prorsùs independens ab eorum meritis, conſequenter gratiæ, quæ ex ea promanant, ſunt pariter merè gra-tuitæ. Unde d. Apoſt: Rom: 11. *Non ex operibus; alioquin non eſt gratia.*

Inſuper homo nihil ex ſe habet, quod ipſi conferat jus ad gratiam, aut Deum adſtringat eam illi dare. Quidquid homo habet ex ſe vel eſt peccatum, vel meri-tum humanum; peccatum reddit ipſum

gratiâ indignum, meritum humanum, cùm ſit inferioris ordinis ad gratiam, non eſt illi ſufficienter proportionatum, ut ſit illius meritum; imò nec diſpoſitio ad illam; diſpoſitio enim debet eſſe ejuſdem ordinis cum forma, ad quam diſponit. Ita S. Th: 1. 2. q. 112. a. 3. & 6. q. 114. a. 5. q. 109. a 6. & alibi.

Efficacia gratiæ.

Suppoſitis, quæ primò dixi, DEUM per gratiam eſſe primam & immediatam cauſam noſtræ ſalutis, omnium actionum noſtrarum ſupernaturalium & meritoriarum, hominem verò cauſam ſecundam primæ ſubordinatam, eamquè ex ſe ſemper indifferentem, & indeterminatam, ſequitur neceſſariò, quod hæc gratia non fiat efficax ſeu non habeat efficaciam ex conſenſu liberi arbitrii, quandoquidem in his principiis iſte conſenſus, quovis modô conſideretur, ſivè in inſtanti, quô datur, ſivè ut præviſus in congruis circumſtantiis, ſit ſemper effectus, & nunquam cauſa hujus efficaciæ; & ſemper ſit verum dicere, arguendo à priori; ideo hominem conſentire, quia gratia eſt efficax; nunquàm verò, ideo gratia eſt efficax, quia homo conſentit; alioquin, ut dictum, DEUS non

eſſet

eſſet cauſa prima & immediata hujus conſensûs, conſequenter nec ſalutis, & creatura hanc ſibi prærogativam arrogaret. Igitur ex potentiſſima Dei voluntate, & ſupremo ejus dominio ſuper voluntates noſtras, hæc gratia habet ſuam vim & efficaciam ineffabilem. Et hoc eſt, quod exprimitur hac phraſi: *gratia per ſe efficax.* Ita S. Thom: q. 6. de malo 1. p. q. 19. a. 8. in 2. dict: 25. q. 1. a. 2. 1. 2. q. 10. a. 4.

Libertas perfecta ſub gratia per ſe efficaci.

Cùm hæc Dei omnipotentia non ſit minus univerſalis, quàm efficax, & ſe extendat ad omnia entia, & omnes differentias & modus entium, motio, quæ ex illa profluit, non ſolùm confert actionis ſubſtantiam, ſed etiam modum, quô fieri debet, conformiter ad naturam cauſæ ſecundæ; ita, ut ſi ſit cauſa neceſſaria, moveat, ut neceſſariò agat; ſi ſit cauſa libera, moveat, ut liberè agat; & ſublata duntaxat indifferentiâ paſſiva, relinquit integram indifferentiam activam, hoc eſt veram & completam potentiam, iisdem ſtantibus circumſtantiis non agendi, illi reſiſtendi, oppoſitum faciendi, non ſecùs ac ſi ipſa voluntas ſola ſe determinaret.

Quod ut clariùs intelligas, attende motionem seu gratiam efficacem ad actum supponere utramquè potentiam agendi & non agendi, neutram auferre, sed actum duntaxat, positio autem actûs non destruit potentiam ad oppositum; sicut homo stando non destruit in se potentiam sedendi; intellige tamen potentiam antecedentem & in sensu diviso. Hæc ex S. Th: Quodlibet 1. a. 7. 1. Perhierm lect: 14. 1. p. q. 19. a, 8. q. 83. a. 1. ad 3 & alibi.

Varia discrimina inter systema Thomistarum & Jansenianum.

Quantum distat ortus ab occidente, tantum unum ab altero distat: *1mò.* Jansenius negat pro hoc statu voluntatem antecedentem in Deo sinceram & activam salvandi omnes; Thomistæ omnibus modis illam defendunt. *2dò.* Non agnoscit (Jansenius) pro hoc statu aliam gratiam, quàm efficacem; Thomistæ ultra efficacem (non in sensu Jansenii) admittunt sufficientem. *3tiò.* Jansenius non agnoscit aliam causam necessitatis gratiæ, quam infirmitatem naturæ lapsæ; Thomistæ & inde & ulterius eam repetunt ex dignitate primæ causæ, & primi motoris, præsertim in ordine salutis, ex subordinatione causa-

caufarum fecundarum ad primam, ex earum indifferentia, & indeterminatione, atquè ex improportione ad opera fupernaturalia. *4tò.* Janfenius fub gratia efficaci non agnofcit veram, expeditam potentiam relativam ad oppofitum; Thomiftæ eam agnofcunt. *5tò.* Janfenius docet folam gratiam efficacem dare verum & completum poffe; Thomiftæ docent gratiam efficacem fupponere verum & completum poffe per gratiam fufficientem collatum, eamquè iftud poffe tantùm applicare ad actum. *6tò.* Janfenius reponit libertatem effentialiter in fola immunitate à coactione; libertatem hujus ftatûs, requifitam ad merendum & demerendum in im̃unitate à neceffitate invariabili, non variabili; Thomiftæ utramquè reponunt in im̃unitate ab omni, fivè utraquè neceffitate. *7mò.* Janfenius non agnofcit in homine lapfo veram & activam potentiam agendi vel non agendi pro nutu, fed meram flexibilitatem ab una neceffitate ad aliam, fub gratia & cupiditate alternatim dominante: Hoc figmentum nunquam venit in mentem Thomiftis, fed deteftantur, veram activam & relativam potentiam profitentes. *8vò.* Quinque damnatis propofitionibus Janfenii, quinquè oppofitas opponunt ex S. Thom: Hæc funt difcrimina inter doctrinam Thomiftarum &

Janſenii, ipſe Janſenius lib: 8. de grat: Chr: cap: 2. ſeptem diſcrimina inter ſuam & Thomiſtarum ſententiam ſtatuit.

§ 3tius.

Syſtema Theologorum, qui Congruiſtæ dicuntur.

I. HI Theologi videntur admittere tria prima capita ſyſtematis Thomiſtici, ſcilicet duplicem gratiam, ſufficientem & efficacem; ſufficientem omnibus ſaltem offerri; utramquè eſſe omnino gratuitam, ſed cùm quartum rejiciant, ſcilicet gratiam efficacem eſſe talem ex ſe, & ex intrinſecis, ſeu ex potentiſſima Dei voluntate, tria priora ſensû diversô à Thomiſtis intelligunt.

II Ludovicus Molina, à quo dicuntur vulgo Moliniſtæ cadente ſæculo XVI. docuit non dari gratiam niſi ſufficientem ex ſe, eamquè fieri efficacem ex conſenſû voluntatis humanæ, Deumque ſæpè offerre iis, qui non convertuntur, gratias fortiores & abundantiores, quàm iis, qui reipſa convertuntur; prædeſtinâſſe autem ad regnum, quos per ſcientiam mediam præſcivit ex innata libertate gratiæ omnibus oblatæ conſenſuros, & in ea perſeveraturos.

III.

III. Hæc doctrina multis nova apparuit, & displicuit; eam inter alios impugnârunt Bellarm: lib: 1. de grat: & lib: arb: c. 12. Henricus Henriques, in duplici censura data anno 1594. & 1567. Mariana de Regim: cap: 4. Eam Patres ordinis nostri coram SS.Pontificibus Clemente VIII. & Paulo V, Pelagianismi aut Semi-Pelagianismi postulârunt, suamquè accusationem per plures annos in famosis disputationibus *de auxiliis* prosecuti sunt. Vide plura apud Authorem de Scientia media, Serry de Auxil:

IV. Re maturius inspectâ Molinæ systema temperatum est à Suaresio, quod cùm statuat gratiam congruam, Congruistarum dictum est. In hoc igitur systemate Congruistæ agnoscunt duplicem gratiam, unam incongruam, alteram congruam. Prima dicitur incongrua, quia non est satis accomodata indoli, inclinationibus, passionibus, habitibus, tempori, loco, aliisq; circumstantiis, in quibus versatur is, qui eam recipit, ut ab illo consensum obtineat, & ideo non est nisi sufficiens. Altera dicitur congrua, quia est accommodata indoli, & aliis circùmstantiis illius, qui eam recipit, & in quibus per scientiam mediam ab æterno Deus præscivit ipsum insal-

infallibiliter confenfurum; ita, ut hæc gratia congrua femper fit efficax, aliàs non foret congrua, & Deus in fua præfcientia falleretur. At hanc infallibilem efficaciam non habet ex fe & intrinfecis, feu ex potentiffima Dei voluntate, ut volunt Thomiftæ; fed juxta aliquos ex fua congruitate, juxta alios ex ipfa præfcientia divina, aut ex utroquè; juxta vero rei veritatem ex ipfa voluntate confentiente, ut in fyftemate Molinæ.

V. Juxta hoc fyftema, quamvis gratia congrua in effe phyfico nihil amplius habeat ex parte Dej, quàm gratia incongrua; dicitur tamen habere quid amplius in effe morali, quatenus Deus ex fpeciali benevolentia & providentia eam huic confert in iis circumftantiis, in quibus prævidit ipfum confenfurum, cùm poffet aliter conferre, & reipfa conferat alteri in iis circumftantiis, in quibus prævidit non confenfurum. Hinc fit, quod hæc gratia congrua juxta fuos affertores fit majus beneficium, quam gratia incongrua, & ab hac diftingvatur non folùm quantùm ad actum fecundum & per confenfum creaturæ, fed etiam quantum ad actum primum, & ex parte Dei.

VI. Moliniftæ ergo efficaciam gratiæ

repe-

repetunt ex confenfu creaturæ; Congruiftæ ex ejus congruitate & præfcientia. At cùm neq; congruitas, nec præfcientia ullam vim intrinfecam conferant gratiæ, & fateantur ipfi nihil reale aut phyficum habere, quod non habeat gratia incongrua feu fufficiens, palam eft, in eorum fyftemate hanc efficaciam infallibilem gratiæ etiam repetendam effe à confenfu voluntatis, ut in fyftemate Molinæ; & in hoc folùm differunt, quod Congruiftæ dicunt, Deum ex fpeciali benevolentia ac intentione boni operis in nobis efficiendi, nos conftituere in iis circumftantiis, in quibus per fcientiam mediam prævidit nos concurfui indifferenti oblato ex innata libertate confenfuros, quam fpecialem benevolentiam non agnofcunt puri Moliniftæ, fed dicunt Deum æquali & generali voluntate gratiam omnibus offerre, quam quilibet pro innata libertate reddit efficacem vel inefficacem.

Circa hæc duo præfata fyftemata. *Obfervandum 1mò.* Theologos, qui dicuntur Auguftiniani, quantùm ad ftatum naturæ integræ confentire cum Moliniftis puris, cum Thomiftis verò quantùm ad ftatum naturæ lapfæ, excepto, quod efficaciam gratiæ repetant ex fola infirmitate natu-

ræ; Thomiſtæ eam inſuper repetant ex dependentia cauſæ ſecundæ à cauſa prima, & ex cauſæ ſecundæ indifferentia.

Obſerv: 2dò. Omnes Theologos, qui ſcientiam mediam rejiciunt, ſtare pro ſyſtemate gratiæ per ſe efficacis quoad ſubſtantiam, diſſentire autem inter ſe duntaxat, quoad modum explicandi hanc efficaciam. Quidam eam explicant per ſympathiam, quidam per motiones morales, quidam per delectationem, quidam per actus indeliberatos, quidam per ſolum divinum decretum, quidam per multiplicationem auxiliorum, quidam per præmotionem phyſicam, ſic Thomiſtæ.

ARTICULUS III.

Utrùm detur in hoc ſtatu naturæ lapſæ gratia ſufficiens?

Dico: PRæter gratiam efficacem datur in ſtatu naturæ lapſæ gratia ſufficiens. Eſt contra Janſenium, nec videtur ſalva fide poſſe negari.

Prob: Gratia ſufficiens eſt, quæ dat poſſe facere bonum ſalutare, etiàm in iis, qui illud non faciunt, ſeu, quæ dat facul-

tatem

tatem sancti operis, ſed effectu carentem culpâ voluntatis creatæ; atqui datur gratia hujusmodi in ſtatu naturæ lapſæ. Ergo. *Maj: eſt notio gratiæ ſufficientis explicatæ. Prob: Min: 1mò* ex Scrip: Iſaiæ 5. dicit Deus. *Quid eſt, quod debui ultra facere vineæ meæ & non feci? An quod exſpectavi, ut faceret uvas, & fecit labruſcas?* Prov: 1. *Vocavi & renuiſtis.* Math: 23. *Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti.* Apoc: 3. Act: 7. 1. ad Theſſ: 5. 2. Cor: 6. habentur ſimilia. His omnibus conſtat gratiæ plures deeſſe, illi reſiſtere, illam extingvere, eam in vacuum recipere; talis autem non eſt efficax, ſed ſufficiens. Ergo.

Prob: 2dò eadem Min: Argumento ex definitionibus Eccleſiæ. De fide eſt mandata Dei eſſe obſervatû poſſibilia juſtis, (quidquid dixerit Janſenius in propoſitione ſua ſupra cit.) qui tamen illa non ſervant; ut definitum à Concil: Trid: Seſſ: 6. cap: 11. & can: 8. & à SS. Pontificibus in condemnatione primæ propoſitionis Janſenii; Ergo datur eis gratia, qua poſſibilia fiant, non enim ſunt poſſibilia viribûs naturæ, præſertim cùm inter ea ſint ſupernaturalia; aliunde hæc gratia non eſt efficax, quia, ut ſuppono, ea non implent; Ergo eſt ſufficiens. *Prob:*

Prob: 3tiò eadem Min: S. Aug: lib: de natura & gratia cap: 43. docet: Deum non præcipere impoſſibilia; Ergo ſuppo-nit dari gratiam, quâ poſſibilia fiant, etiam in iis, qui ea non ſervant; Ergo gratiam ſufficientem. Toto libro de gratia Chriſti obſervat hæc tria à Pelagio diſtincta, poſſibilitatem, voluntatem & actionem. Quamvis Pelagius reponeret poſſibilitatem in natura, fatebatur tamen eam gratiâ adjuvari, & hoc in eo probat Auguſtinus; Ergo S. D. agnoſcit gratiam poſſibilitatis seu ſufficientem diſtinctam à gratia voluntatis & actionis ſeu efficaci. Et lib: de Correp: & grat: refellens excuſationem eorum, qui dicunt, non perſeveravimus, quia perſeverantiam non habuimus dicit: *Homo, in eo quod audieras & tenueras, in ea perſeverares, ſi velles.* Veſtigia S. Aug: ſequitur S. Th: 1. 2. q. 106. a. 2. ad 2. Item in cap: 3 Ephes: hic q. 109. a. 1. 9. 10 Conſentiunt reliqui Patres hac in re. His adde hanc ſecundam Janſenii propoſitionem damnatam: *Interiori gratiæ nunquàm reſiſtitur;* E. aliquando ipſi reſiſtitur; Ergo datur gratia interior, quæ non eſt efficax, ſed ſufficiens tantùm.

Obj: 1mò. Janſeniani plures Scripturæ

textus;

textus; ſed quibus probatur duntaxat dari gratiam efficacem, & eſſe in Deo voluntatem ſcilicet abſolutam & conſequentem, cui non reſiſtitur, quod ultro concedimus, at non excludunt gratiam ſufficientem, & voluntatem Dei antecedentem, cui reſiſtitur. Vel probant omnem gratiam habere aliquem effectum, quod non negamus.

Obj: 2dò. Plures textus Auguſt: quibus requirit gratiam efficacem , ut homo poſſit velle, & facere bonum.

R. Auguſtinum intelligendum eſſe de potentia conſequente & conjuncta cum actu, non de potentia antecedente & meræ poſſibilitatis.

Inſtab: Imò. S. Aug: lib: de Prædeſt: SS. ait: *eos, qui non credunt, foris tantùm audire & non intus.* Ergo deficientes gratiâ, quæ dat credere, non eſt alia interior ſecundum Auguſt:

R: Senſum Aug: eſſe eos, qui non credunt foris tantùm audire quantùm ad effectum *C.* quia non magis credunt, quàm ſi foris tantùm audirent. Quantùm ad ſufficientiam gratiæ, quaſi nullam interiorem haberent *N. Nam oppoſitum patet ex prob:*

Subſumes: Atqui S. Aug: excludit interiorem ſufficientem Prob: Sub: Nam lib:

de

de grat: Chr: cap: 13; ait: *Qui novit, quod fieri debeat, & non facit, nondùm à Deo didicit ſecundum gratiam; ſed ſecundum legem;* atqui his excludit gratiam interiorem ſufficientem. Ergo.

R. D. Min: Excludit gratiam quoad effectum principalem *C*, quantum ad effectum immediatum *N. Min:* Gratiæ ſufficientis duo ſunt effectus, unus mediatus & principalis, qui non habetur, niſi per gratiam efficacem, poteſt tamen haberi per ſufficientem vg. impletio Divini præcepti, alius immediatus, ut quod moveat inefficaciter voluntatem ad implendum vg. præceptum, & hunc effectum ſemper conſequitur gratia ſufficiens. Adde hæc ſolvenda eſſe à Janſenianis, qui admittunt gratias interiores in eis, qui non credunt, nec faciunt.

Inſtab: 2dò. Aug: de Correp: & gratia cap: 10. 11. 12. hoc ſtatuit diſcrimen inter gratiam ſtatus innocentiæ, & naturæ lapſæ, quod gratia ſufficiens eſſet propria ſtatui innnocetiæ; gratia verò efficax propria ſit ſtatui naturæ lapſæ. Ergo.

R. N. Ant: Equidem docet Aug: Adamo datam fuiſſe tantùm gratiam ſufficientem ad perſeverandum, & nunc dari prædeſtinatis efficacem; at non dicit hanc

pro-

propriam esse huic statui, & illam propriam statui innocentiæ. Vid: Dissert: 2. a. 3. & 4.

Obj: 3tiò. Omnis gratia interior etiam sufficiens dicta, secundum Thomistas, habet effectum; Ergo omnis gratia est efficax.

R. D. Ant: Etiam sufficiens habet effectum imperfectum & minùs principalem *C.* perfectum & principalem ad quem datur *N. D. Conseq:* Ergo omnis gratia est efficax secundum quid *C.* simpliciter *N.* Fieri enim non potest, ut illuminet Deus intellectum, & non illuminetur, voluntatem moveat, & voluntas non moveatur, & hic est effectus minus principalis; effectus principalis est illud, propter quod Deus movet voluntatem vg. præcepti impletio, quæ quidem vi gratiæ sufficientis potest fieri, sed actu non fiet; proinde hunc effectum principalem gratia sufficiens non habet. Vid: Auth: hic.

ARTICULUS IV.

Quô sensû sit admittenda gratia sufficiens?

Dico: Admittenda est gratia sufficiens sensû Thomisticô.

Prob: Gratia sufficiens sensû Thomisticô est,

eſt, quæ confert homini facultatem ſeu potentiam benè agendi, ultra quam, ut actu benè agat, & benè utatur hac facultate, requiritur altera validior, ſcilicet efficax; atqui admittenda eſt hoc ſensû gratia ſufficiens; Ergo. Min: quoad 1mam partem probata manet ex art: præc: *Prob: 2da pars*: Actio bona, eſt quid diſtinctum à potentia benè agendi, eſt quid nobilius ipſa, & quod præcipuum eſt, in negotio ſalutis; atqui Deus eſt prima & immediata cauſa ſalutis, & omnis actus ſalutaris. Ergò ſicut per gratiam ſufficientem conſtituitur prima & immediata cauſa benè agendi; ita per gratiam efficacem à ſufficienti diſtinctam conſtitui debet prima & immediata cauſa actus ſalutaris. Utramquè hanc gratiam S. Thom: clarè in Caput 3. Epiſt: ad Eph: Lect: 2. tradit: *Tangit Apoſtolus auxilium ſibi præſtitum & miniſteriorum executionem: Hujuſmodi autem auxilium duplex fuit: Unum quidem facultas exequendi, aliud ipſa operatio ſeu actualitas. Facultatem autem dat Deus infundendo gratiam & virtutem, per quas efficitur homo potens & aptus ad operandum,* en gratiam ſufficientem: *Sed ipſam operationem confert, in quantum in nobis interius operatur, movendo & inſtigando ad bonum*

--- in-

inquantum virtus ejus operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. Vid: etiam 1. 2. q. 109. a. 1. & a. 2. & alibi.

Obj: 1*mò*. Ista gratia non est sufficiens, præter quam requiritur altera; atqui præter gratiam explicato sensu sufficientem, alia requiritur Ergo. Maj: patet: quia sufficiens præter quod nihil aliud requiritur.

R. D: Maj: Ista gratia non est sufficiens ex omni parte & in omni genere præter quam &c. *C. Maj:* non est sufficiens in suo genere, secundum acceptionem hujus vocis sufficiens *N. Maj*: *D. Min*: alia requiritur in diverso genere *C.* in eodem genere *N. Min;* Dicimus gratiam, quæ sic dat homini facultatem benè agendi, ut si non agat, non ideo fit, quia non potest, sed quia non vult; proprio & naturali sensû, & juxta communem loquendi modum, esse sufficientem, quamvis ad actu agendum alia, requiratur nempè efficax. Vid: Auth: Exemplum patet in Passione Christi, quæ ex se sufficiens est ad omnes salvandos, ut tamen actu salventur, plus requiritur.

Instab: Saltem hæc gratia revera est insufficiens ad actu operandum, seu ad actu servandum mandatum; atqui ad hoc debet esse sufficiens, quia Deus non præ-

cipit nobis, ut poſſimus mandata ſervare; ſed ut actu obſervemus. Ergo. *Prob: Maj:* Illa gratia eſt inſufficiens ad actu mandatum obſervandum; cui ad actualem obſervantiam deeſt aliquid, quod non eſt in noſtra poteſtate; atqui gratia efficax, quæ &c. non eſt in noſtra poteſtate & deeſt. Ergo.

R. Probation: D. min: Gratia efficax non eſt in noſtra poteſtate, ut effectus, qui illi ſubſit *C.* ut cauſa, quæ illi præſtò adſit *N.* Deus enim quantum eſt ex ſe, eſt paratus omnibus, qui habent gratiam ſufficientem, dare efficacem, nec eam ulli denegat, niſi propter culpam, quæ ſaltem ordine & naturâ præcedit gratiæ ſubtractionem; nempe efficacis gratiæ. Et hæc eſt conſtans doctrina S. Thom: qui 3. cont: gent: c. 59. ait: *Deus, quantùm in ſe eſt paratus eſt omnibus gratiam dare - - ſed illi ſoli gratia privantur, qui in ſeipſis gratiæ impedimentum præſtant.* Item habet in 1. d. 40. q. 4. a. 2. 1. 2. q. 112. a. 3. & alibi.

Dices: Gratia ſufficiens ſenſû explicatô eſt inutilis E. *Prob: A.* Gratiâ hac nemo unquàm utitur E.

R. cum P. Goudin: Eſt inutilis ex ſe *N.* per accidens ex defectu hominis *C.*

Dat

Dat enim ex ſe verum poſſe, quod eſt utile, quodſi homo eâ non utitur, hominis non gratiæ culpa eſt. Sicut in natura, ſic in gratia multa Deus præſtat ex ſe utilia, quæ noſtro defectu carent effectû. *Ad prob*: Nemo utitur hac gratiâ reduplicativè ut merè ſufficiente *C*. ſpecificativè ut dat facultatem boni *N*. Gratia ſufficiens conſideratur *ɪmò* ut merè talis, ſub qua ratione connotat permiſſionem Dei, ut homo illi deſit, illiq; reſiſtat, & hoc ſenſu verum eſt, neminem illâ benè uti; *2dò* conſideratur quoad propriam entitatem & proprium præcisè effectum, qui eſt dare bonum poſſe, & hoc sensû falſum eâ neminem benè uti. Nam plerique eâ ſic conſiderata benè utuntur, & benè agunt, licet hoc ipſum, quod benè eâ utantur, ſit effectus gratiæ efficacis.

Obj: 2dò. Ex gratia ſufficiente homo fit pejor E. *Prob: Ant:* Si eâ careret, non peccaret; & dùm habet, toties peccat E.

R. *N*. *Ant*: Melior eſt enim, qui poteſt facere, quam qui non poteſt. *Ad prob*. *D*. *Ant:* qui habet gratiam ſufficientem, toties peccat ratione pravæ voluntatis *C*. ratione vel causâ gratiæ *N*. Quin imo per eam gratiam entitativè ſumptam homo ponitur in ſtatu non peccandi, ſed ſuo

defectu fiftit gratiæ curfum, & facit, quod maneat merè fufficiens. Hæc & alia hujusmodi poffunt retorqueri in gratiam Congruiftarum fufficientem.

Hinc habes corrigendam effe hanc falfam gratiæ fufficientis notionem, quam nobis affingunt AA. ut fit fcilicet facultas ex fe fterilis, cui DEUS pro libitu fubtrahit influxum neceffarium, ad eam reducendam in actum, ficquè contingat femper eam effectu fruftrari. Eft enim fecundum nos gratia fufficiens femen Evangelicum, principium boni operis, illud virtute continens, & ad quod perveniret, nifi curfum ejus homo fua defectiva libertate fifteret; ficut bonum femen terræ mandatum fructum ferret, nifi aliquo terræ defectu impediretur. Profitemur, quod ut homo gratiæ non defit, eiquè confentiat, requiratur efficax; fed benè adverte, ut illi defit, ut illi refiftat, ut peccet, fola fufficit defectiva libertas, quia illa refiftentia, illud peccatum præcedit natura & ordine privationem gratiæ efficacis; ideo verum eft dicere hominem privari gratiâ efficaci, quia peccando fufficienti reftitit, non verò peccare, quia privatur gratiâ efficaci.

Petes. Quid & quotuplex fit auxilium gratiæ fufficientis?

R. Amò.

R. 1mò, Auxilium ſufficiens non conſiſtit in aliquo uno determinato, indiviſibili, ſed in pluribus concurrentibus ad actus noſtros, unoquoquè in ſuo genere, & inadæquatè. Nam Deus multiplici modo adjuvat ad bonum, modò exterius per legem, per prædicationes, exhortationes, exempla, miracula, flagella, beneficia &c. Modò interius per mentis illuſtrationes, voluntatis motiones, & habitus infuſos virtutum. Hinc.

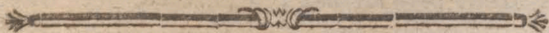
R. 2dò. 1mò Auxilium ſufficiens dividitur in internum, & externum. Ad externum pertinent primò enumerata, ut lex, prædicationes &c. Ad internum, quod Deus intra hominem operatur ad ipſum movendum ad bonum, & avocandum à malo. Hoc eſt duplex: aliud tranſiens, ut ſunt illuſtrationes intellectûs, piæ motiones voluntatis; Alterum permanens, ut ſunt habitus infuſi virtutum.

Aliud eſt morale, aliud phyſicum. Ad moralia pertinent auxilia externa, quibus nos Deus oſtenſione boni, & comminatione mali ad bonum commovet: ad illud etiam pertinent illuſtrationes mentis, quæ quamvis reſpectivè ad mentem ſint phyſicæ, relatæ tamen ad voluntatem sunt morales, quatenus eam tantùm movent

objecti-

objectivè propositione boni vel mali. Physicum est, quo Deus ut causa efficiens hominem movet operando in voluntate, eam immutando.

Aliud proximum, quô quis immediatè potest bonum opus facere, ut sunt habitus infusi respectivè ad suos actus. Remotum aliud, quô quis potest facilius, quod si faciat, perveniet ad actum, vg. peccator non est proximè potens ad superandas graves tentationes, sed potest per gratiam orare, quod si faciat, fiet proximè potens ad vincendas tentationes, ut docet Trid: Sess: 6. cap: 11. His addi auxilium sufficiens collatum & oblatum; immediatum, & mediatum, ut auxilium collatum parentibus pro pueris, qui hujus capaces non sunt.

ARTICULUS V.

Unde repetenda sit efficacia gratiæ, & an sit per se efficax?

Hic gratia efficax sumitur pro ea, quæ reipsa habet effectum, & cui non resistitur. Dari hoc sensû gratiam efficacem nullus negat. Sed difficultas est, unde hæc gratia habeat, quod sit efficax?

ficax? Non dico quomodo habeat vim qualitercunq; efficiendi, quod eſt eſſe efficacem in actu primo, hoc enim à Deo habere rursùs nemo negat; ſed eſt ſermo unde habeat, quod certò & infallibiliter obtineat conſenſùm noſtrum, quod eſt eſſe efficacem in actu ſecundo, & eo modô intelligimus gratiam efficacem.

Puri Moliniſtæ efficaciam gratiæ repetunt ex eventu, nempè quod illam (ſufficientem) ſuô conſensû creatura reddit efficacem; Congruiſtæ ut ſupra dictum, paucis additis in idem coincidunt; Thomiſtæ ex intrinſecis, ſeu ex potentiſſima Dei voluntate deducunt.

Dico: Efficacia gratiæ repetenda non eſt ex eventu, nequè ex directione ſcientiæ mediæ, aut congruitate circumſtantiarum, ſed ex omnipotentiſſima Dei voluntate, atq; ejus ſupremo dominio in voluntates noſtras, ſicquè eſt per ſe infallibiliter efficax, non infallibilitate ſcientiæ tantùm, ſed & cauſalitatis.

Hanc concluſionem omnia probant, quæ traduntur in Tract: de Divina ſcientia contra ſcientiam mediam; & pro decretis per ſe efficacibus.

Prob: 1mò *ex Scrip:* Apoſt: 1. Cor: 4. d. *Quis te diſcernit? Quid habes, quod non acce-*

accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Atqui si gratia non sit efficax, consensûs nostri causativa ex se, homo habet aliquid à se, quod non accepit, & in quo possit gloriari, & discernere se ab alio, qui æquali gratiâ præventus non consentit, nempè per ipsum consensum gratiæ, quem (in hypothesi) non haberet à gratia, sed à se. Ergo. Resp: AA. vide apud Authores. *2dò.* Juxta Scripturam Deus facit, ut faciamus: *Faciam ut in præceptis meis ambuletis.* Ezech: 36. *Operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.* Philip: 2. Facit de nolentibus volentes, auferendo duritiem & resistentiam voluntatis, & dando obedientiam & consensum, Ezech: 11. & 36. Atqui Deus non dat nobis, ut velimus, & faciamus, non aufert cor lapideum, ideft: resistens; non dat cor carneum, ideft: cor docile & consentiens; non aufert duritiem & resistentiam cordis per gratiam versatilem, & permissam libero voluntatis arbitrio, exspectantem ejus obedientiam vel resistentiam; ejus consensum vel repulsum, ut patet; sed per gratiam vi propria effectricem bonæ volitionis, & cordis docilis; obedientis, & consentientis, atquè victricem duritiei & resisten-

ſiſtentiæ voluntatis. Ergo. Hic adjice illud clariſſimum teſtimonium Apoſt: Rom. 9. *Igitur non eſt volentis, nequè currentis, ſed miſerentis Dei;* Atqui in ſenſu AA. eſt potius hominis volentis, (nempè determinantis concurſum Dei indifferentem,) quàm Dei miſerentis. Vid: S. Aug: explanantem hunc textum in Enchyridio cap: 32.

Prob: *ex S. Auguſt*: ex terminis, quibus S. D. exprimit gratiæ efficaciam, lib: 1. de pecc: meritis cap: 9. vocat gratiam efficacem: *Spiritus S. occultiſſimam gratiam.* Lib: de grat: Chr: cap: 24. *Internam, occultam, mirabilem ac ineffabilem poteſtatem, quâ Deus operatur in cordibus hominum non ſolùm veras revelationes, ſed etiam bonas voluntates*. Lib: 4. cont: Julian: c. 8. *Omnipotentiſſimam voluntatem*. Lib: 1. cont: 2. Epiſt: Pelagii cap: 20. *Occultiſſimam & efficaciſſimam voluntatem ac poteſtatem, quæ convertit & transfert corda hominum ab indignatione ad lenitatem*. Lib: de Correp: & grat: *Inclinandorum cordium omnipotentiſſimam poteſtatem*. De Prædes: SS. cap: 8. *Gratia, quæ à nullo duro reſpuitur, quia ad tollendam cordis duritiem primitùs datur;* Atqui hæc ſolùm competunt gratiæ per ſe ex natura ſua efficaci; nullate-

nus

nus gratiæ subditæ libero arbitrio, aut quæ ex ejus consensu, & circumstantiis redditur efficax. *Nam 1mò:* hæc gratia Molinistarum & Congruistarum, non operatur occultis, miris, ineffabilibus modis; causa enim, cur operetur gratia, est in hoc systemate obvia & aperta, scilicet consensus humanæ voluntatis. *2dò.* Non est potentissima & efficacissima, siquidem nihil possit operari, si humana voluntas resistat. *3tiò.* Non efficit, ut homo sit volens & consentiens, cùm è contra sit efficax, quia homo vult & consentit. *4tò.* deniquè non inclinat corda quò, & quando Deo placet, sed in systemate opposito homo divinam potentiam flectit, quò & quando sibi placet.

De S. Thoma nullum est dubium. Vid: in cap: 3. ad Eph: Lect: 2. & 1. 2. q. 109. a. 1. Cont: gent: cap: 89. 1. 2. q. 10. a. 4. 1. p. q. 19. a. 8. q. 22. de verit: a. 8. 1. p. q. 23. a. 5. Ad Rom: 9. Lect: 3. *Unum addo*: Sententia opposita fundatur in scientia media; nostra sequitur ex decretis ex se efficacibus; atqui fatentibus AA. S. Thom: non agnoscit scientiam mediam, & docet decreta per se efficacia. E. Vid: plura de Prædest: & Scientia Dei.

Prob: rationibus. Sublata gratiâ per se efficaci, & posita gratiâ versatili volunta-

tis

tis creatæ consensum & determinationem exspectante, sequitur *Imò:* quod tollatur à Deo ratio primæ causæ, quia voluntas se determinat non determinata à Deo. *2dò.* Quod tollatur ab eo ratio causæ universalis, quia est aliquid, nempè consensus, & libera determinatio voluntatis, quod ejus causalitatem subterfugit. *3tiò.* Quod diminuatur omnipotentia Dei, & supremum ejus dominium, quod habet supra nostras voluntates, quia non potest in quibuscunq; circumstantiis voluntates nostras inclinare in bonum. *4tò.* Quod tollatur præcipua ex parte necessitas orationis, nam in illa sententia non est necesse à Deo petere ut consentiamus gratiæ, cùm id sit à nobis non à Deo. *5tò.* Quod non debeamus Deo gratias agere, pro eo quod est caput in negotio salutis, scilicet pro determinatione ad bonum, quæ est à nobis. *6tò.* Quòd non in sola spe gratiæ inniti debeamus, sed præcipuè in nostra libertate, cùm sit semper nobis liberum eam reddere efficacem; & indè quod non tam anxiè timere debeamus alterius vitæ eventum, nec tanta sollicitudine saluti invigilare; atqui hæc omnia sunt absurda. Ergo.

Obj: Moveri efficacissimè ab alio, est cogi; sed implicat humanam voluntatem

tem cogi; Ergo non datur gratia efficax in ſenſu Thomiſtarum.

R. D. Maj: Moveri, ut inanime quoddam eſt cogi *C.* moveri & ſimul ſeipſum movere eſt cogi *N. Maj:* Voluntas humana non movetur à gratia divina ut inanime quoddam, ut docuit Lutherus, ſed mota per gratiam ſe quoq; movet & accingit ad actionem, quocirca ejus libertas à gratia nullo modo læditur. Vid: S. Th: 1. p. q. 105. ad 1. & 2. 1. 2. q. III. a. 2. ad 2.

Inſtab: Gratia efficax neceſſitat; Ergo tollit rationem & voluntarii & meriti. *Prob*: *Ant:* Illa producit infallibiliter conſenſum, non exſpectando voluntatis humanæ conatum, atqui producere conſenſum, independenter ab electione & deliberatione voluntatis humanæ, eſt illum neceſſari producere, & conſequenter quodcunq; explodere meritum. Ergo.

R. ad prob: *D.* Gratia efficax &c. non exſpectando humanæ voluntatis in ſe relictæ conatum ſeu conſenſum, ut operetur *Conc*: humanæ voluntatis adjutæ. *Subdis*: ut operetur actum primum ſeu primo-primum & incompletum. *Conc.* Actum deliberatum & perfectum *N.* Conſideranda ſunt hic, primo gratia, ejusq; primaria

opera-

operatio, deindè consensus ipsi gratiæ; postea utriusq: simul agentis effectus vg. contritionis actus peccatorem convertentis. Primum est ipsius gratiæ concessio, & ejusdem subitanea impressio, quæ movet efficaciter peccatorem ad conterendum; & hic gratiæ motus est indeliberatus & primo-primus, seu in nobis sine nobis, ut loquitur S. Aug: Secundum est ipsi gratiæ moventi voluntatis obedientia, quæ dicitur consensus, adeòq; actus deliberatus, sed ille actus primariò procedit à gratia, deinde à voluntate mota & adjuta. Ex quo sequitur: consensum esse & à gratia & voluntate, sed primariò à gratia; ita ut à libero hominis arbitrio energiam ad operandum non accipiat; imò potius voluntas à gratia habeat, ut consentiat & velit bonum, quod ipsâ adjuvante id operatur, & hæc est tertia operatio, & actus perfectus vg. contritio producta & à gratia & voluntate humana.

Urgebis: Gratia per se efficax est gratia movens insuperabiliter, & indeclinabiliter: Ergo necessario absq; deliberatione.

R. D. Est movens insuperabiliter secundum quid, in superabilitate orta tum à gratia, tum à voluntate humana mota & adjuta

adjuta *C.* abſolutè *N.* Inſuperabilitas abſoluta eſt, quæ ex omni parte abſoluta & phyſica nuncupatur, quæq; ſecundùm Lutherum ortum habet à decreto ineluctabili & neceſſitante, ita ut voluntas ſub dominio gratiæ merè paſſivè ſe habeat, ut inanime quoddam, hanc ut hæreticam execramur, nempè ab hæreticis excogitatam ad extingvendam libertatem voluntatis humanæ. Inſuperabilitas *ſecundùm quid* & ea hypothetica dicitur, quæ à voluntate ope gratiæ adjuta, & ſuppoſita liberi arbitrii tum deliberatione, tum electione procedit. Ergo duplicem habet cauſam, nempè gratiam ſvaviter ſanantem, roborantem, & moventem voluntatis vires ad bonum, quæ amorem boni ita ſvavem producit, ut liberrimè ſe moveat voluntas ad bonum operandum; quo circa conſenſus effectivus boni & infallibilis habet pro cauſa *2da* voluntatem adjutam. Sic ergo trahitur à Deo per gratiam, & videt bonum, illud etſi infallibiliter, tamen liberrimè & cum amore ſequitur. Et verò quis hominum ſalutis bonum non amplectetur, quandò cor habet dilatatum juxta illud Pſal: 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatâſti cor meum.*

Dices: Eccl: 15. legitur; Deum reliquiſ-

ſe

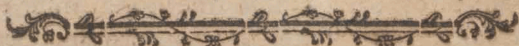
ſe hominem in manu conſilii ſui: Ex quo ſic: per gratiam per ſe efficacem homo applicatur & determinatur ad agendum; Ergò non eſt in manu conſilii ſui, ad hoc enim requireretur, quod ſeipſum applicaret independenter à quocunq;

Reſp: S. Th: 1, p. q. 22. a. 2. ad 4. Dicendum in hoc, quod Deus dicitur reliquiſſe hominem in manu conſilii ſui, non excluditur homo à Divina providentia, ſed oſtenditur, quod non præfigitur ei virtus operativa determinata ad unum, ſicut in naturalibus. Ergo non ſequitur, quod non ſit in manu conſilii ſui, licet applicetur ad agendum, quia gratia applicat illum conformiter naturæ ipſius, ideſt, libere; nec Deus aliter poteſt facere; ſcilicet, quod homo independenter ab illo ſe determinet; ſiquidem eſt de eſſentia creaturæ dependere à ſuo Creatore. Ex his.

Patet quid ſit cenſendum de quinquè modis, quibus gratia per ſe efficax à variis explicatur; *Imò*. Quidam explicant per multitudinem auxiliorum, ſed hi nodum non ſolvunt, ſed quæſtio manet, unde illud ex multis, cui voluntas conſentit, ſit efficax? An propria virtute, an voluntatis Conſensû? Alterum dici non poteſt, quia aliàs auxilium non foret efficax; undè

dè ergò habet hanc virtutem? 2dò. Alii efficaciam gratiæ efficacis per ſe reponunt in auxiliis moralibus infallibiliter moventibus. At auxilium morale ſolùm objective movet alliciendo, ſvadendo &c. hinc voluntas, quia phyſicè non immutatur, ſemper manet in potentia, & indeterminata. 3tiò. Quidam in motibus indeliberatis, pia ſcilicet affectione, quæ ſi ſit fortior tentatione, vincet, & erit efficax. Verùm quamvis pia affectio indeliberata juvet, debet per ulteriorem gratiam ſeu motionem cooperantem determinari, alioquin caſſa manebit, non ſolum ex fortiori tentatione, ſed etiàm ex inſtabilitate voluntatis & aliis cauſis. 4tò. Quidam defendunt delectationem indeliberatam neceſſitantem, ſic Janſenius in tertia propoſitione damnata. Quidam delectationem indeliberatam non neceſſitantem defendunt, ſic Theologi Auguſtiniani. *At 1mò*: delectatio eſt actus vitalis potentiæ, gratia autem non eſt talis actus. *2dò*: delectatio circa bonum ſupernaturale eſt actus bonus; Ergo eſt à gratia. *3tiò*. Gratia non ſemper in nobis operatur delectationem, neq; eâ ſolâ ad bonum inclinamur, ſed variis aliis modis, ut timore Dei &c. *5tò*. Thomiſtæ communiter reponunt efficaciam

ciam gratiæ in præmotione ſeu prædeterminatione phyſica, quæ nihil aliud eſt, quàm applicatio activa potentiæ ad actum ſecundum modum ejus, ſcilicet, ut agat liberè, ſi ſit potentia libera; neceſſario, ſi ſit neceſſaria. Suppoſito, quod datur talis præmotio, nemo negare poteſt, quin ſit modus expeditiſſimus explicandi efficaciam gratiæ; cùm enim repugnet eſſe applicationem activam ſine paſſiva, ſequitur eſſe infallibilem connexionem inter gratiam applicantem voluntatem ad actum, & voluntatem agentem. Qui plura cupit de hac re, adeat Sylvium de motione primi Motoris, P. Antonium Maſſoulie Tom: 1. Diſſert: 1. & 2. ſed potiſſimùm Goudin in Metaph: Diſp: 2. q. 3. qui hanc materiam de præmotione ad captum omnium tractavit.

DISSERTATIO VI.

De cauſa gratiæ.

ARTICULUS I.

Utrùm ſolus Deus ſit cauſa principalis efficiens gratiæ?

QUæſtio eſt de gratia habituali, & nonniſi indirectè de gratia actuali,

quatenus nempè eſt motus ad habitualem, ut ad formam & terminum. Porrò cauſa finalis gratiæ proxima eſt ſalus æterna habentis illam; ulterior Chriſtus; ultima DEUS juxta id 1. Cor: 3. *Omnia veſtra ſunt, vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei.* Cauſa materialis eſt ipſa eſſentia animæ. Cauſa formalis nulla eſt, quia gratia eſt ſimpliciter forma. Cauſa inſtrumentalis eſt Humanitas Chriſti, & Sacramenta novæ legis, ut d. S. Thom: hic a. 1. ad 1. & 2. & 3. p. q. 62. a. 5. Cauſa miniſterialis ſunt Angeli & homines; Angeli ſubminiſtrando illuſtrationes, quibus perveniatur ad gratiam; homines inſtruendo, orando, & Sacramenta miniſtrando. Cauſa meritoria principalis eſt Chriſtus, ut d. S. Thom: infra q. 114. a. 6. & definit Trid: Seſſ: 6. cap: 7. Cauſa meritoria minùs principalis eſſe poteſt homo juſtus, qui & ſibi poteſt mereri de condigno gratiæ augmentum, & alteri de congruo primam gratiam.

Dico: Solus DEUS poteſt eſſe cauſa principalis efficiens gratiæ. Ita S. Th: hic q. 112. a. 1.

Prob: ex S. Scriptura: Job: 14. legitur: *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? Nonne tu, qui ſolus es?*

Pſal:

Psal: 83. *Gratiam & gloriam dabit Dominus;* atqui Deo soli competit dare gloriam, ut nulli alteri competere possit. Ergo pariter. *Suffragatur ratio Theologica:* Illius solum est producere gratiam per modum causæ principalis, cujus est deificare, dare jus ad hæreditatem, & peccata dimittere; ille enim solus potest deificare, qui per seipsum Deus est; ille solus potest dare jus ad hæreditatem, qui Dominus est hæreditatis; ille solus potest peccata dimittere, quem peccata offendunt; atqui hæc soli Deo competunt. Ergo.

Obj: Christus pluries in Scriptura commendatur, aut Author & Causa gratiæ. Sic Joan: 1. *Gratia per JESUM Christum facta est.* Item: *de plenitudine ejus accepimus omnes,* & alia multa. Ergo.

R. S. Thom: Christum ratione Divinitatis esse causam principalem gratiæ; ratione Humanitatis esse causam instrumentalem & meritoriam.

Inst: Imò. S. Thom: in librum 4. distinctione 5. q. 2. a. 2. dicit: *Agens principale baptisando est ipse Deus per authoritatem, & Christus quà homo.* Ergo.

R. S. Thom: Non dixit, quod Christus ut homo sit agens principale per authoritatem, sed per meritum, addit enim: *cu-*

jus meritum operatur in baptiſmo.

Inſtab: 2dò. Chriſtus ut homo eſt Caput aliorum hominum; atqui capitis eſt influere vitam in membra. Ergo per Authoritatem &c.

R. D, Min: Influere ut cauſa principalis *N.* Ut inſtrumentum præcipuum animæ *C.* Sic autem Chriſtus, quatenus homo, ut inſtrumentum conjunctum & præcipuum Divinitatis influit in nobis gratiam.

Inſt: 3tiò. Gratia capitalis Chriſti, quâ influit in nobis gratiam, eſt nobilior noſtrâ; atqui cauſa principalis eſt, quæ agit per formam nobiliorem effectû. Ergo.

R. D. Min: Si illa forma nobilior ſit per ſe effectiva effectûs *C.* Si non ſit ſic effectiva, ſed mota & elevata per virtutem ſuperadditam *N.* Tunc enim ut inſtrumentum, agit, non ut cauſa principalis. Quod ergo gratia Chriſti cooperetur ad profundendam gratiam in nobis, non habet ex ſe, ſed ex Divina virtute per eam ut inſtrumentum operante.

Petes 1mò. Quis eſt modus producendæ gratiæ?

R. Gratia non creatur, nec concreatur, ſed educitur de potentia obedientiali animæ. Ita S, Thom: infra q. 113. a. 9. & q. 27. de Verit: a. 3. ad 9. Ratio primæ partis,

tis, quia creari eſt proprium rei ſubſiſtentis, qualis res non eſt gratia. Ratio 2dæ partis: quia actio productiva gratiæ non creat ſubjectum nempè animam, ſed ſupponit creatam. Ergo. Hinc ſequitur gratiam produci ſivè educi de ſubjecto, à quo in eſſe dependet. Ergo etiam in fieri.

Petes 2dò. Utrùm ad gratiam requiratur aliqua præparatio, ſeu diſpoſitio ex parte hominis?

Quantùm ad gratiam actualem certum eſt, quod nulla præparatio requiratur ex parte hominis, quaſi præveniens divinum auxilium; ſed potius quæcunq; præparatio in homine eſſe poteſt, eſt ex illo auxilio Dei moventis hominem ad bonum. Quæſtio de diſpoſitione ad gratiam habitualem; convenit inter Theologos; requiri diſpoſitionem ex parte hominis; ſed quidam volunt hanc diſpoſitionem tantùm eſſe moralem, & ex inſtitutione divina, non phyſicam.

R. 1*mò.* Juxta communem Providentiæ curſum, requiritur ex parte hominis ſui compotis, quædam diſpoſitio ad gratiam, quæ diſpoſitio eſt actus & motus liberi arbitrii in Deum. Utraq; pars videtur de fide, deciſa à Trid: Seſſ: can: 9. *Si quis dixerit ſola fide impium juſtificari, ita,*

ut

ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse eum suæ voluntatis motu præparari, atq; disponi, anathema sit. Idem apertè innuit Scrip: 1. Reg: 7. *Præparate corda Vestra Domino.* Zach: 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.*

R. 2dò. Actus liberi arbitrii moti à Deo disponunt ad gratiam non solùm moraliter & ex institutione Divina, sed physicè & ex natúra sua, non tamen ad eam effectivè concurrunt, sed dispositivè.

Ratio 1mæ partis. Actus liberi arbitrii moti à Deo, est quædam inchoatio ordinis gratiæ; habet enim se ad gratiam ut motus ad terminum; Ergo est dispositio physica.

Ratio 2dæ partis, Ex Conc: Trid: Sess: 6. c. 7. *Hujus justificationis causæ sunt - - - efficiens misericors Deus - - - instrumentalis Sacramentum baptismi.* Agens autem cap: præc: nempè 6. de actu liberi arbitrii, eum refert ad causam dispositivam, quam distingvit ab efficiente. Hinc S. Thom: q. 28. de Verit: a 8. ad 2. & ad 7. ait: *Motus liberi arbitrii non est causa efficiens infusionis gratiæ &c.*

ARTI-

ARTICULUS II.

Utrum aliquis possit esse certus se esse in gratia?

CErtitudo alia est simpliciter dicta, cui nullo modo potest subesse falsum, & excludit omnem formidinem de opposito; hac certitudine certa sunt à Deo revelata. Altera moralis, conjecturalis, quæ nititur momentis, signis, conjecturis gravibus quidem, at non sic firmis, quin possit etiam moraliter loquendo, eis subesse falsum. Et hæc major est vel minor, pro ratione momentorum, quibus nititur.

Lutherani & Calvinistæ tria circa materiam præsentem asserunt: *Primum:* certa & indubitata fide posse scire se esse in gratia. *Secundum:* unumquemq; id de seipso teneri credere; alioquin nec justus est, nec fidelis. *Tertium*, hac sola fide homines justificari. Duo ultima anathemate confixit Trid: Sess: 6. can: 13. & 14. Primum etsi in Can: anathemate non damnet; attamen cap: 9. sat manifestè improbat.

Dico: Nemo, speciali revelatione seclusâ, potest esse certus, se esse in gratia certitudine

titudine abſolutâ, cui non poſſit ſubeſſe falſum, aut ſaltem, quæ excludat omnem formidinem; ſed ſolùm certitudine morali, ſecundùm quid tali, & conjecturali.

Prob: 1ma pars ex S. Scrip: Eccl: 9. *Sunt juſti atq: ſapientes, & opera eorum in manu Dei; & tamen neſcit homo, utrùm amore an odiô dignus ſit.* Nec dicas: impium ſcire poſſe ſe odio dignum. Hic ut patet, ſermo non eſt de impiis, ſed ſolis juſtis & ſapientibus. Eccl; 5. *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu.* Ad Philip: 2. *Cum metu & tremore ſalutem veſtram operamini.* 1. Cor: 4. *Sed neq; me ipſum judico. Nihil enim mihi conſcius ſum; ſed non in hoc juſtificatus ſum.*

Ex PP. Auguſt: de perfectione juſtorum cap: 15. ait: *Quantalibet juſtitiâ ſit prædi- tus homo, cogitare debet, nè aliquid in illo, quod non videt, inveniatur eſſe culpandum.* Sic etiam alii. Innocentius III. cap: *Accepimus* 5. Decretalium titulo 34. juramentum, quo Archiepiſcopus Biſuntinus volebat ſe purgare à criminibus, de quibus accuſabatur, tanquam dimiſſis per pænitentiam, reprobat ut indiſcretum, temerarium & ineptum; cùm Beatus Job; dicat: *etiamſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorat anima mea.* Hinc Concil: Trid: Seſſ:

6.

6. cap: 9. *Sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, de Sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet; sic quilibet, dùm seipsum suamq; infirmitatem & indispositionem respicit, de sua gratia timere & formidare potest, cùm nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam esse consecutum.* Undè S. Greg: M. lib: 5. Mor: cap: 6. *Sancti viri, cùm mala superant, sua etiam gesta bona formidant, nè cum bona agere appetunt, de actionis imagine fallantur, ne pestifera tabes putredinis, sub boni specie lateat coloris.* Ergo.

Secunda pars, Colligitur ex Scriptura, quæ hæc passim signa indicat. Tria hic refert S. Thomas. Primum delectatio in rebus divinis audiendis, legendis, meditandis, juxta id Joan: 8. *Qui ex Deo est, verba Dei audit.* Secundum: contemptus rerum mundanarum, nam diminutio cupiditatis est signum charitatis. Tertium: quod homo non sit sibi conscius peccati mortalis, sed paratus potiùs mori, quàm Deum offendere; Ad hæc promptam habere voluntatem exequendi ea, quæ sunt placita Deo, & humilitatem servare: *Humilibus enim Deus dat gratiam.* Jacob: 4.

Obj: imò. Cont: 1. p. ex illo 1. Cor; 2: *Nos*

Nos non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed ſpiritum, qui ex Deo eſt, ut ſciamus, quæ à Deo donata ſunt nobis. 1. Joan: 4. *In hoc cognovimus, quoniam in ipſo manemus, & ipſe in nobis; quoniam de ſpiritu ſuo dedit nobis.* Ergo.

R. Explic: Hæc & ſimilia indicant notitiam & certitudinem divinarum promiſſionum & donorum ex parte Dei Conc: ex parte noſtra, quaſi cognoſcamus certò habere conditiones, quibus ea promiſſa mereamur. Nego: Dona ex parte Dei promittentis habent omnimodam certitudinem, eſt enim fidelis Deus in verbis ſuis; At ex parte noſtra, de iis non datur certitudo niſi conjecturalis, quia homo non poteſt omninò eſſe certus ſe habere conditiones requiſitas, ut ſit promiſſorum Dei particeps.

Inſtab; Imò. Rom: 8. *Ipſe Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſimus filii Dei.* Ergo.

R. Expl: Et hoc teſtimonium infallibiliter (excepta revelatione) à nobis cognoſcitur Nego conjecturaliter, & per ſigna. Conc.

Inſtab: 2dò. In hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem. Ergo.

R.

R. Hæc hypotheticè ſunt dicta de omnibus, non de ſingulis. Quia nobis in particulari non conſtat, nec eſt certum, quod diligamus proximum verâ charitate, & non cupidate aut humanô affectû. Certè hæc hypotheſis à Chriſto directa fuit ad omnes diſcipulos, nunquid omnes hanc dilectionem habuerunt? Judas unus fuit in Apoſtolico collegio, qui eam habere videbatur, *numquid hoc ungventum non poteſt venundari multis, & dari pauperibus?* Et reipſa non habuit, ſed cupiditate ductus ungventi venditionem deſiderabat, quia fur erat & loculos habebat.

Inſtab: 3tiò. Joan: 14. *In illo die cognoſcetis quia ego ſum in Patre, & vos in me, & ego in vobis.* Ergo.

R. Hæc ab Aug: & Cyrillo de die futuri ſæculi, intelliguntur in quo viventes beata vitâ certiſſimè cognoſcemus Deum in nobis. Si verò verba referantur ad præſentem vitam, ſensus eſt; quod Apoſtoli poſt reſurrectionem Chriſti, & adventum Spiritûs S. perfectiùs cognituri erant per fidem Spiritum S. & Chriſtum, eum nempè eſſe in Patre per unitatem ejuſdem ſubſtantiæ; nos, naturam noſtram in ipſo, & ipſum in nobis, ideſt, in Eccleſia, tanquàm ejus caput. Ergo pro hæreti-

reticis nihil ex his colligi poteſt. Concedimus enim plurimos eſſe qui ſunt in Chriſto, & Chriſtus in eis; At hi certò dignoſci non poſſunt; concedimus, inquam, ſed inſuper contendimus plures eſſe, in quibus, exiſtimamus, Chriſtum inhabitare, & ſeipſos exiſtimant eſſe in Chriſto, à quo tamen longi ſunt, & tales ſunt cùm Juda hæretici &c.

Obj: 2dò. Gratia eſt in anima; atqui homo cognoſcit, quæ ſunt in ſeipſo: Unde 1. Cor: 2. Apoſt: d. *Quis hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi Spiritus hominis, qui in ipſo eſt:* Ergo.

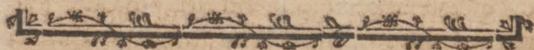
R. D. Min: Cognoſcit omnia *Neg:* aliqua eaq; naturalia tantùm *Conc:* Ex his.

Collig. Cùm fides Divina aut ſcientia ſit ex natura ſua habitus certus, reſidens in intellectu, qui eſt potentia congnoſcitiva & reflexiva ſupra ſeipſam; forma autem (fides, ſcientia) informans ſubjectum, tribuit illi ſuum effectum formalem; fides divina aut ſcientia informans intellectum, tribuit illi infallibilem certitudinem de ſuo objecto, & ſecundariò per reflexum actum certitudinem infallibilem de ſeipſa; quod dici non poteſt de voluntate; tùm quia charitas non includit in ratione sua certitudinem, ſicut fides aut ſcientia; tum

quia

quia voluntas ſecundùm ſe non eſt potentia cognoſcitiva & reflexiva. Hinc ſequitur, quod cùm ſpes ſemper ſequatur fidem, nec deſtruatur niſi per actum deſperationis, & homo poſſit eſſe certus ſe nunquam in actum deſperationis incidiſſe, poſſit etiam eſſe certus de ſua ſpe. Nec ex his ſequitur, quòd ſemper debeamus eſſe anxii, dubii & perplexi, ac non poſſimus licitè ſuſcipere Sacramenta vivorum, quæ ſupponunt gratiam. Nam.

Ut tollatur dubitatio, anxietas, & perplexitas, & licitè accedamus ad Sacramenta vivorum, ſufficit, quod bonam & probabiliorem habeamus fiduciam nos eſſe in gratia, ex dolore de præteritis peccatis, ex firmo propoſito cavendi futura, ex teſtimonio bonæ conſcientiæ, ex ſtudio bonorum operum, aliisq; ſignis.

DISSERTATIO VII.

De juſtificatione peccatoris.

HIc agemus de effectibus gratiæ, quorum præcipui duo ſunt, juſtificatio impii & meritum juſti. De primo, hac in Diſſert: de altero in ſeq; Juſtifica-

tio

tio ex S. Th: hic q. 113. a. 3. dicitur à justitia. Passivè sumpta importat motum ad justitiam. Justitia autem, cùm de sui ratione importet quandam rectitudinem ordinis, dupliciter accipi potest. Uno modô secundùm quod importat ordinem rectum in ipso actu hominis respectivè ad alium, & hac ratione justitia est virtus particularis, de qua alibi. Alio modô dicitur justitia prout importat rectitudinem quandam in ipsa interiori dispositione hominis, prout mens subditur Deo, & inferiores vires menti sivè rationi; & hæc justitia sit in homine (peccatore) secundùm rationem motûs, qui est de contrario in contrarium; & sic justificatio importat quandam transmutationem de statu injustitiæ ad statum justitiæ. Et hoc modô loquimur de justificatione impii, de qua tria præcipuè quæri possunt. Primum: an in justificatione impii peccatum propriè deleatur? Secundum: an sine gratiæ infusione possit remitti? Tertium qui actus ex parte peccatoris requirantur ad justificationem?

ARTI-

ARTICULUS I.

Utrùm in justificatione impii peccata sic remittantur, ut verè deleantur & auferantur, & non solùm tegantur?

JUstificare, est justum facere ea justitiâ, quæ mox est explicata: Potest dupliciter accipi: primo impropriè pro eo, quod est declarare, pronuntiare, reputare aliquem justum, sivè interim sit revera justus, sivè non, usû nempè forensi, dùm judex ex favore aut ignorantia declarat aliquem justum, etiamsi sit reus. Secundo modô sumitur propriè pro eo, quod est revera facere justum, rectum, sanctum, benè interius & exterius ordinatum erga Deum, seipsum & proximum.

Hæretici nostri temporis sumunt justificationem sensû impropriô, contenduntq; in justificatione peccatoris peccata non verè deleri, nec auferri sed ex integro remanere in homine, & ea tantùm tegi, & non imputari; ita, ut justificatio ex parte Dei in eo tantùm consistat, quod peccata non imputet, sed meritis & gratiâ Christi quasi contegat; ex parte autem hominis, ut firmissimè credat, peccata, quæ

com-

commisit & committet, sibi propter Christi merita esse condonata, nec ullatenus ad pænam damnationis esse imputanda. Contra quos.

Dico: In justificatione peccatoris non solùm teguntur, seu non imputantur peccata, sed delentur verè, remittuntur & auferuntur.

Prob: Imò- Ex S. Scriptura, quæ formalissimis terminis hac in re loquitur: Psal: 50. *Dele iniquitatem meam, & omnes iniquitates meas dele.* Isaiæ 34. *Ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me.* Oseæ 14. *Omnem aufer iniquitatem.* Mich: 7. *Quis Deus similis tui, qui aufers iniquitatem?* Joan: 1. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Christus non semel in Evangelio dicit se remittere peccata, sic dixit paralytico, & mulieri peccatrici; nunquam dixit; quod tegat, aut non imputet peccata. Insuper non ideò peccatrici remissa narrantur peccata Luc: cap: 7. quia credidit sibi remissa, seu non imputata, ut dicunt hæretici; sed quia dilexit multum; en causam veram internæ renovationis, nempè gratiam. Similia habes Psal: 50. *Lavabis me &c.* Ezech: 36. 1. Joan: 1. 1, Cor; 6. in quibus dicitur homo à peccatis mundari, lavari, purgari &c. Si

autem

autem peccata folùm teguntur, hæc non verificantur. Quis enim dicet hominem fordibûs inquinatum, effe mundum & ablutum, quia fordes palliô tegit? Ergo. *2dò.* Ex S. Auguftino. Conc: 2. in Pfal: 31. exponens hæc: *Beati, quorum remiffæ funt iniquitates & quorum tecta funt peccata,* quibus maximè confidunt hæretici, ait: *Nec intelligatis peccata cooperta effe, quafi ibi fint & vivant - - - Deus ergo tegat vulnera, non tu: Nam fi tu tegere volueris erubefcens, medicus non curabit. Medicus tegat & curet, emplaftro enim tegit; fub tegmine medici fanatur vulnus.* Sic igitur juxta S. Aug: Deus tegit vulnera, ut tegendo fanet, ficut medicus, qui emplaftro tegit vulnus, & fanat. Quod decretorium eft contra hæreticos. Alios PP. vide apud Bellarminum lib: 2. de juftific: c. 8. & alios. Hinc meritò hunc errorem profcripfit Conc: Trid: Seff: 5. can: 5. & Seff: 6. cap: 7.

Infuper multa abfurda devorare coguntur hæretici: Si in juftificatione impii peccata remaneant, & folùm tegantur, non verò deleantur, fequitur *1mò*: quod homo erit fimul juftus & injuftus; juftus, quia juftificatus, injuftus, quia manet in peccato, quod eft effentialiter injuftitia. *2dò.*

ſequitur, quòd diligat Deus peccatores, ut amicos ſuos, & in ordine ad beatitudinem contra illud Sap: 14. *Odio ſunt Deo impius, & impietas ejus.* 3tiò: quòd Joan: 3. Chriſtus falſum dixerit Apoſtolis: *Iam vos mundi eſtis.* Quomodo enim mundi, ſi peccatis inquinati. 4tò. Quod Chriſtus non ſit Agnus tollens peccata mundi &c.

Objic: illud: Pſal: 31. *Beati, quorum tecta ſunt peccata; beatus cui non imputavit peccatum.*

R. Huic arg: Jam reſponſum ex S. Aug: Deum peccata tegere ea ſanando, ſicut medicus tegendo vulnus ſanat; & quia illa ſanat; non imputat. Inſuper, cùm omnia ſint nuda & óperta oculis Dei, nihil Deo tegitur, niſi quod non eſt.

Dicunt. Apoſt: juſtificationem explicat per hoc, quod induamus Jesum Chriſtum Rom: 13. Similiter ad Galat: 5. ad Ephes: 4. atqui indumentum non tollit, ſed tegit corporis deformitatem. Ergo Pſalmiſta de tegumento externo ſeu non imputatione mera eſt intelligendus.

R. Expl: Quod induamus Chriſtum, ejus merita exterius apprehendendo *N.* per mutationem & renovationem internam, à ſtatu peccati, ad ſtatum innocentiæ deponendo veterem hominem, & omnem af-

fectum

fectum peccati & inchoando vitam novam & immaculatam, ut legimus locis cit: Rom: 13. & ad Ephes: 4. *Conc.*

Reponunt. Sanctificatio importat interiorem hominis renovationem & cordis puritatem; atqui ſanctificatio à juſtificatione diſtingvitur, quæ plus non importat, quàm meram non imputationem peccati, ut patet in exemplo judicis forenſis ſupra allato. Ergo Apoſtolus intelligendus non eſt de interiori hominis mutatione.

℟. 1mò. Fictitiam eſſe diſtinctionem inter juſtificationem & ſanctificationem, nam usû Scripturæ non ſeparatur juſtitia à ſanctitate, & juſtificari eſt ſanctificari juxta illud 1. Cor: 6. *Abluti eſtis, ſanctificati eſtis, juſtificati eſtis.* Ubi nota: *juſtificati eſtis,* ultimò ponitur; ſi ergò ſanctificatio renovat hominem interius, homo juſtificatus interius nullo ſcelere in corde inquinatus erit, ſed ablutus. Ephes: 4. *Induimini novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt* NB. *in juſtitia & ſanctitate.* 2dò. Falſum eſt aliud, quod dicunt, juſtitiam ſolùm importare non imputationem peccati, cùm juxta Scripturam ille ſolum juſtus eſt, qui in rectitudine cordis (cum qua non ſtat peccatum) facit, quod juſtum eſt: *Filioli,*

1. Joan: 3. *nemo vos ſeducat, qui facit juſtitiam, juſtus eſt, 3tiò.* Veritati ac æquitati divinæ valdè eſt injurioſum, quod Deus ad inſtar judicis forenſis pronuntiet & æſtimet juſtum, niſi qui revera juſtus eſt.

Inſtant: Juxta Scripturam nemo eſt ſine peccato; Ergo ſi ad juſtificationem requiratur deſtructio peccati, nemo juſtificatur.

R. D. Ant: Nemo eſt ſine peccato veniali. *Trans:* Sine mortali *N.* Et hoc ſufficit ad juſtificationem.

Quæ opponunt hæretici de fide juſtificante, ſolventur infra.

ARTICULUS II.

Utrùm ad remiſſionem peccati, quæ eſt juſtificatio impii, requiratur gratiæ infuſio?

RES eſt nobis cum Lutheranis & Calviniſtis, qui non agnoſcunt veram & propriam remiſſionem peccatorum in juſtificatione peccatoris, ut dictum art: præc: conſequenter dicunt non haberi eam per formam intrinſecè ſanctificantem & juſtificantem, ſed vel per juſtitiam, quâ Deus juſtus eſt, vel per juſtitiam Chriſti extrinſecè imputatam. Contr: quos

Dico:

Dico: Remiſſio peccatorum, quæ eſt in juſtificatione peccatoris, non fit per imputationem extrinſecam juſtitiæ, quâ Deus juſtus, eſt, aut juſtitiæ Chriſti, ſed per veram intrinſecam juſtitiam, ſeu gratiæ habitualis infuſionem. Eſt de fide definita à Trid: Seſſ: 6. can: 10. & 11. *Si quis dixerit, homines juſtificari vel ſola imputatione juſtitiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratiâ & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum S. diffunditur; atquè illis inhæreat; aut etiam gratiam, quâ juſtificamur, eſſe tantùm favorem Dei, anathema ſit.* Hic eſt Canon: 11. Et cap: 7. *Unica formalis cauſa* (juſtificationis impii) *eſt juſtitia Dei, non quâ ipſe juſtus eſt, ſed quâ nos juſtos facit, quâ videlicet ab eo donati renovamur ſpiritû mentis noſtræ, & non ſolùm reputamur, ſed verè juſti nominamur, & ſumus juſtitiam in nobis recipientes.*

Prob: ex Scrip: 1mò. Ex locis art: præc: laudatis, quibus peccator dicitur, lavari, purgari, renovari, ſanctificari, nemo autem poteſt eſſe lotus, &c. niſi per aliquod internum, quô denominatur & ſit talis 2*dò*. Eadem Scriptura dicit nos habere in nobis gratiam, charitatem & juſtitiam; quâ juſti ſumus. Joan: 1. *De plenitudine*

ejus

ejus omnes nos accepimus, & gratiam pro gratia. Rom: 1. *Per quem accepimus gratiam.* Non plenitudinem nobis imputatam accepimus, ſed *de plenitudine gratiam.* Nequè dicit Paulus: Ejus accepimus gratiam, quaſi nobis imputatam, ſed *per quem,* ut denotaret cauſam efficientem & meritoriam. Rom: 5. ad Ephes: 4. 3*tiò* Apoſt: comparat juſtitiam & obedientiam Chriſti, cum peccato & inobedientia Adæ; atqui peccatum Adæ realiter & intrinſecè contrahimus, & non ſolùm per imputationem extrinſecam; Ergo juſtitia, quæ illi opponitur, & per quam expellitur eſt nobis intrinſeca, & non ſolùm extrinſecè imputata. Inſuper: Chriſtus reddidit nobis, quod in Adam perdidimus; ſed in Adam perdidimus juſtitiam intrinſecam, & quam in poſteros transfudiſſet, ſi in bono perſeveràſſet. Ergo Hinc S. Auguſt: lib: de Spir: & lit: cap: 9. in hæc verba Apoſtoli: *Juſtitia Dei manifeſtata eſt,* ait: *Non dicit Apoſtolus juſtitia hominis, ſed juſtitia Dei, non quâ Deus juſtus eſt, ſed quâ induit hominem, cum juſtificat impium.* Ergo.

Obj: Quosdam textum Scripturæ, ut Rom: 5. *Per unius obeditionem juſti conſtituuntur multi.* Iterum: *per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem.* 1.Cor; 1.

Chri-

Christus dicitur: factus justitia & *sanctificatio nostra*. Ergo.

R. Hæc & similia intelligenda esse in sensu causali, non formali, quatenus Christus est causa efficiens & meritoria justificationis nostræ; quô sensu ibidem dicitur. *Sapientia nostra*: Joan: *Resurrectio & vita;* Deut: 3. *Vita hominum & longitudo dierum*. Textus ex 1. Cor: 1. manifestè Adversariis contrarius est: Nam eodem modo ibi dicitur Christus justitia, ac sanctificatio nostra; atqui sanctificatio juxta ipsos fit per interiorem renovationem hominis, non per solam imputationem sanctitatis Christi nobis factam; Ergo & justificatio.

Instab: Apostolus 1. Cor: 10. reprehendit eos, qui propriam virtutem volunt statuere: *Ignorantes*, inquit, *justitiam Dei, & suam volentes statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti*. Ergo.

R. cum S. Aug; lib: de grat: Et lib: arb: cap: 12. Apostolum reprehendere Judæos, & Pharisæos, qui præsumebant se posse viribus naturæ legem implere, & sic justificari absq: gratia Dei.

Urgent: Juxta Scripturam: nemo est justus coram Deo. Psal: 114. *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*. Job: 9.

9. *Non justificabitur homo compositus Deo.* Hæc autem essent falsa, si homo haberet justitiam intrinsecam. Ergo.

R. Sensum esse, vel quod nemo sit ita justus, ut non inveniatur in aliquibus levibus deliquisse; vel quod nullus sit justus coram Deo ex seipso & propria virtute, sed ex Dei munere; Vel, quod hominis justitia comparata ad justitiam Dei sit, quasi non esset, ob infinitam distantiam & inæqualitatem. Unde Job: 25. *Ecce luna etiam non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus, quantò magis homo putredo & filius hominis vermis.*

Dicunt: Justum dicitur, quod adæquatur regulæ seu legi; atqui in nobis talis justitia non est, cùm in multis saltem levibus peccemus. Ergo.

R. D. Min: Non est in nobis talis justitia, quæ actu adæquatur legi *Conc:* ex qua secundum sè non sit nota sequi adæquatio *N.* Quod ergo actû non adæquetur non est ratione sui, sed ratione viæ, in qua est, in statu imperfecto defectû luminis gloriæ, & visionis beatificæ; ex quo non sequitur, quod non sit justitia, sed tantum, quod non sit perfecta justitia.

ARTI-

ARTICULUS III.

De actibus ad justificationem peccatoris adulti requisitis.

PEccatores adultos propriis actibus ad justificationem debere disponi probat hic S. Thom: art: 3. & nos supra d. Qui autem sint illi actus hic inquirimus cum eodem S. D. Concil: Trid: Sess: 6. cap: 6. sex assignat, scilicet actum fidei, timoris, spei, dilectionis Dei, paenitentiae seu contritionis, tandem propositum suscipiendi Sacramenta instituta ad remissionem peccatorum, inchoandi novam vitam, & mandata Dei servandi, quod propositum includitur saepè in contritione praesertim vehementi. De his hic.

§ 1mus.

Quae fides requiratur ad justificationem?

LUtherani & Calvinistae distinguunt triplicem fidem: *Primam* vocant historicam, (dixissent, dogmaticam;) quâ credunt omnia, quae in sacris Literis continentur. Nos eam dicimus Catholicam, cum hoc addito, quod multa credamus, quae in Verbo Dei tradito comprehenduntur. *Secundam.* Vocant fidem miraculorum,

lorum, per quam fiunt, aut impetrantur miracula. quâ ſcilicet credimus nihil eſſe, quod á Deo fieri non poſſit. *Tertiam* vocant fidem promiſſorum, quâ credimus Deum promiſiſſe remiſſionem peccatorum. Hanc tertiam dividunt in generalem, & particularem: generalem vocant quâ credunt in communi omnibus credentibus promiſiſſe remiſſionem peccatorum & Salutem; ſpecialem dicunt, quâ unusquisq; credit ſeu certò confidit peccata ſibi eſſe remiſſa propter merita Chriſti. Hanc enim malè confundunt cum fiducia, quæ ad ſpem & voluntatem pertinet, non ad intellectum; eſt enim fiducia ex S Th: ſpes roborata. Hanc ergò fidem ſeu fiduciam particularem requiri ad juſtificationem, & eam ſolam juſtificare contendunt. Quamvis quidam, ut peſtilentiſſimi erroris, qui omnibus flagitiis aperit viam, invidiam declinent, requirunt delectionem, contritionem, opera bona, non ut conducentia ad juſtificationem, ſed ut ſigna & proprietates fidei, ſivè fiduciæ juſtificantis. Quæritur ergo, quæ fides requiratur ad juſtificationem? An ſola fides ſufficit in ſequenti § examinabimus.

Suppono, Ut certum & ab omnibus admiſſum, aliquem motum fidei requiri in adultis ad juſtificationem, nàm *ſine fide eſt*

impossibile placere Deo. Hæb: 10. Trid: Sess: 6. cit: Quia requiritur in adulto justificando motus animi se convertentis ad Deum, quia *accedentem ad Deum oportet credere.* Hebr: 11. sed quæ illa fides sit?

Dico: Fides requisita ad justificationem non est fiducia, quâ credimus seu confidimus peccata esse nobis propter Christum remissa; sed quâ credimus omnes veritates nobis à Deo revelatas, propter ejus Authoritatem & veracitatem. Ita definit Conc: Trid: Sess: 1. can: 12. *Si quis dixerit fidem justificantem, nihil esse aliud, quàm fiduciam divinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum; vel eam fiduciam solam esse; anathema sit.*

Prob: 1mò. Ex S. Scripturæ apertissimis testimoniis: Marci ult: *Prædicate Evangelium omni creaturæ, qui crediderit* (Evangelio & veritatibus in eo contentis) *qui crediderit* (non qui solam fiduciam habuerit) *Salvus erit.* Rom: 10. *Hoc est verbum, quod prædicamus, quia si confitearis in ore tuo Dominum JESUM, & credideris in corde tuo, quod Deus suscitavit illum, salvus eris.* Ergo Christus etiàm & ejus *resurrectio,* non sola misericordia Dei peccata remittentis sunt objectum fidei salvantis. Hebr: 10. in finè cùm dixisset Apost:

poſt: *Juſtus ex fide vivit;* ſtatim initio cap: ſeq; explicans, quæ ſit illa, ait: *Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium;* Hæc autem definitio nullo modo competere poteſt fiduciæ, quâ credimus peccata nobis eſſe remiſſa, ſed ſolùm illi fidei, de quâ ibidem: *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo; credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe renumerator eſt.* E. fides *ſine qua &c.* non eſt fiducia remiſſionis peccatorum, ſed quâ credimus DEUM exiſtere ; & eſſe remuneratorem inquirentium illum. Vid: Joan: 11. Joan: ult: *2dò.* Ex Traditione: Eccleſia, ut ab initio, ita nunc, cùm fidem requirit à baptiſandis, non aliam requirit, quàm illam, quâ credimus fidei articulos in ſymbolis contentos; non verò, quâ credimus peccata nobis dimiſſa. Quis enim unquàm Apoſtolorum, Epiſcoporum, aut Miniſtrorum accedentem ad ſe in cauſa juſtificationis docuit: Crede peccata tibi dimitti & ſtatim dimittentur? Legantur Cathecheſes Cyrilli &c. Sermones Cypriani, Auguſtini, Chryſoſtomi & aliorum ad Catechumenos; Ritualia antiquiſſima baptizandorum adultorum, reconciliandorum. Sanè hanc doctrinam abſurdam, & piarum

rum aurium offenſivam explodunt. Legant Acatholici priorum ſæculorum canones pænitentiales; hi oſtendunt clarè, quam arduum ſit opus juſtificationis, nec in ſola fiducia, quæ in hæreticorum ſenſu potius præſumptio dicenda, & peccatum in Spiritum S. quàm cauſa juſtificationis. Vide PP. apud Bellarm: lib: 1. de juſtif: cap: 9. Plura vid: apud Auth:

Objiciunt. Illud Pauli Act: 15. *Notum igitur ſit vobis Viri Fratres, quia per hunc Chriſtum remiſſio peccatorum vobis annuntiatur - - - in hoc omnis, qui credit, juſtificatur;* id eſt, qui credit remiſſioni peccatorum ſibi annuntiatæ, hoc ipſo juſtificatur.

R. Falſam eſſe gloſſam. Hæc enim verba: *in hoc omnis, qui credit, juſtificatur,* non referuntur ad remiſſionem peccatorum tanquàm ad objectum, ſed ad Chriſtum & ejus reſurrectionem, quam ibi prædicabat Apoſtolus; ita, ut ſenſus ſit; per Chriſtum annuntiatur vobis remiſſio peccatorum; & omnis, qui credit in illum, juſtificabatur; Unde juſtificatio eſt effectus hujus fidei, non objectum. Hoc eodem ſensû d. Apos: ad Rom: 10. *Si credideris, quod ſuſcitavit Deus Chriſtum à mortuis, ſalvus eris.*

Inſtant:

Instant: Math: 9. Videns Jesus fidem illorum dixit Paralytico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata.* Ibid: *Confide filia fides tua te salvam fecit.* Quorum verborum sensus esse videtur: Confide peccata tibi remitti & remittentur.

R. Utrumq; locum magis nocere, quàm prodesse hæreticis. Etenim antequam obtinerent peccatorum remissionem, jam habebant fidem; & tamen nondum credebant peccata sibi esse dimissa. Ergo remissio peccatorum in uno particulari non est objectum fidei. Insuper fiducia hic non exigitur tanquàm ratio, vel conditio remissionis peccati; non enim dixit confide & remittentur; nec conditionaliter, si confidas remittentur; sed absolutè, *confide, remittuntur;* ita ut remissio sit causa fiduciæ, non fiducia causa remissionis; quasi diceret, esto bono animô, quia remissa sunt tibi peccata tua: Et mulieri: confide seu noli timere, quod tetigeris vestem meam, quia fides tua, quâ credis in me, te salvam fecit; quô eodem sensû dixit Apostolis trepidantibus: *nolite timere, ego sum.*

Dicit. Calvinus super cap: 5. Epist: ad Galat: *In symbolo habetur, credo sanctam Ecclesiam, quod non est aliud, quàm credo*

do, nullum esse amplius peccatum, nullam mortem in Ecclesia.

R. Credimus Ecclesiam esse sanctam, quia habet Sponsum sanctum, dogmata sancta, leges sanctas, multos filios sanctos, & extra illam nullum esse sanctum, nisi præsumptuosè talem, qui gravibus inquinatus vitiis, sua fiducia putat se esse sanctum; hoc credimus, sed scimus, simulquè credimus; Ecclesiam esse aream, in qua paleæ cum tritico; esse agrum, in quo triticum & zizania; esse rete, in quo sunt boni & mali pisces; tandem esse domum, in qua vasa aurea & lutea, aliud in honorem, aliud in contumeliam. Vid: Melchior Canus de locis Theol:

Reponit Melanhton in Apol: Confess: Augustanæ: *Non est omissa remissio peccatorum in symbolo fidei; atquè illa non est, quam fides justificans propriè intuetur.*

R. Sensus hujus articuli: *Credo remissionem peccatorum*, non est, ut fingunt hæretici: credo peccata mihi esse remissa. Nam hujus articuli fidem Ecclesia exigit à Catechumenis, & tamen non credit eis peccata esse dimissa, sed tantùm dimittenda per baptismum. Sensus ergo Catholicus hujus articuli est: *Credo esse in Ecclesia potestatem remittendi peccata*

per

per baptiſmum, & alia Sacramenta ritè ſuſcepta. Unde Symbolum Nicæno-Conſtantinop: hunc articulum ſic exprimit. *Confiteor unum baptiſma in remiſſionem peccatorum.* Ex his.

Collig: Fidem veram (non fiduciam AA.) quâ credimus ea, quæ à DEO revelata ſunt, eſſe initium juſtificationis, non cauſam, ut mox dicetur. Igitur.

§ 2dus.

Utrum ſola fides ſufficiat ad juſtificationem?

SIc olim dogmatiſarunt Simon Magus quod S. Jren: lib: 1. cap. 20. & poſtea Eunomius apud S. Aug: lib: de hæres: hæreſi 54. & lib: de fide & operibus cap: 14. ex malè intellectis Pauli Ap: verbis ad quem errorem refellendum, ut notant prædicti PP. Petrus, Joannes, Jacobus, & Judas, ſuas ſcripſerunt Epiſtolas. Hunc errorem in cinere ſepultum, ſuſcitarunt Lutherus & Calvinus, cum hoc tamen diſcrimine: quod illi veteres fidem, quam d. ſufficere ad ſalutem, intelligerent eam fidem, quâ credimus omnes articulos fidei; moderni autem intelligunt fidem illam ſpecialem, quâ unusquisq; credit, aut confidit peccata ſibi eſſe remiſſa. Contra utrosq;

Dico:

Dico: Nequè illa fides ſpecialis recentium hæreticorum, quæ vana eſt, & nulla; neque fides vera & Chriſtiana sola ſufficit ad juſtificationem. Ita definitum in Conc: Trid: Seſſ: 6. can: 9. & Can: 19. *Prob:* Ex Apoſtolis, qui ut notavimus ſtudio ſcripſerunt contra hunc errorem. S. Jacob: cap; 2. *Quid proderit Fratres, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides ſalvare eum? - - - Fides, ſi non habet opera, mortua eſt in ſemetipſa - - - Videtis quoniam ex operibus juſtificatur homo, non ex fide tantùm - - fides ſine operibus mortua eſt.* S. Judas hortatur fideles, ut fidei ſuperædificent bona opera, ad vitam æternam conſequendam. Idem facit S. Petrus 2. Epiſt: c. 1. Idem præſtat Joan: Epiſt: 1. c. 3. *Qui facit juſtitiam juſtus eſt*; Ergò ad juſtificationem non ſufficit credere, ſed oportet facere. Sed.

Has Epiſtolas more ſuo AA. non habent pro Canonicis; veniamus ad S. Paulum, cui malè confidunt Novatores, & videamus, quid hac in re ſentiat: 1. Cor: 3. *Si*, inquit, *habuero omnem fidem; ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.* Galat: 5. *In Chriſto JESU nequè circumciſio aliquid valet, neq;*

præputium, ſed fides, quæ per charitatem operatur. Rom: 2. *Non Auditores legis juſtificati ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur.* Tandem Chriſtus in Evang: commendat bona opera, ut neceſſaria ad juſtificationem & ad ſalutem. Math: 5. & 7. & 19. reſpondet juveni: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Demum cap: 28. Non ſolùm monet Apoſtolos, ut fidem prædicent, & baptiſent, ſed etiam vult, ut doceant *ſervare omnia, quæ ipſe mandavit.* Id etiam evincitur iis omnibus locis, quibus Chriſtus annuntiatur, non ſolùm ut Redemptor, ſed & Legislator. Math: 5. 6. 7. &c. Statuens præmia legum obſervatoribus. Math: 19. Luc: 10. Apoc: 3. decernens pænas eorum transgreſſoribus, Math: 5. 7. 25. & alibi.

Objiciunt hæretici. Ex Apoſt: qui, juxta illos totus eſt, ut aſſerat ad juſtificationem ſufficere fidem ſine operibus, ut Rom: 3. *Arbitramur hominem juſtificari per fidem ſine operibus legis.* Ibid: 4. ad Galat: 2. Philip: 3.

R. 1mò. Apoſtolum ſolum excludere opera, quæ vel ante fidem, vel poſt habitam fidem, ſed ſinè fidei gratia fiunt, ideſt opera, quæ ex ſolis viribus naturæ & liberi arbitrii procedunt, qualia erant quædam honeſta juſtitiæ naturalis opera

apud Gentes, & opera Judæorum, qui carnaliter legem Moysis servabant; undè pluries exprimit *opera legis*, non verò excludit opera fidem consequentia, & ex gratia fidei facta. Unde S. Aug: lib: de grat: & lib: arb: c. 7. *Homines*, inquit, *non intelligentes, quod ait ipse Apost: Paulus:* arbitramur hominem justificari per fidem sine operibus legis: *putaverunt eum dicere sufficere homini fidem, etiamsi malè vivat, & bona opera non habeat. Quod absit, ut sentiret vas electionis.*

R. *2dò.* Non favet etiam ex alio cap: Novatoribus Apostolus: Nam ubiquè intelligit fidem Christianam & Catholicam, non verò fidem ridiculam seu fiduciam Novatorum.

Instant: Abraham de quo Rom: 4. & Galatæ ad Galat: 2. jam operabantur ex fide, tempore, quo loquitur Apost: tamen excludit eorum opera: Ergo.

R. Data Maj: D. Min: Excludit eorum opera, quæ fiebant ex gratia fidei *N.* Quæ facta fuerant ante fidem, vel quæ post fidem habitam non fiebant ex gratia *C.* Nihil obstat enim, quod qui habet fidem, aliquando non operetur ex fide, ut dùm facit aliquod morale bonum sine relatione ad Deum.

Reponunt; Apoſt: Rom: 4. d. *Ei, qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum: Ei verò qui non operatur, credenti autem in eum, qui juſtificat, reputatur fides ad juſtitiam ſecundùm propoſitum gratiæ Dei; ſicut David dicit: beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert juſtitiam ſine operibus.* Ergo ut ſit gratuita juſtificatio, nulla in ea habenda eſt ratio operum, ſivè ante, ſivè poſt fidem factorum; alioquin juſtificatio redderetur ex debito.

R. N, Conſeq; Senſus enim verborum Apoſt: hic eſt: *Ei, qui operatur &c.* ideſt, ſi opera noſtra ſine fidei gratia, & ex ſolis viribus naturalibus facta, qualia faciunt Ethnici, obtinerent juſtificationem, non eſſet gratuita, ſed merces debita talibus operibus, nam omni operanti ex propriis, debetur merces. *Ei verò, qui non operatur &c.* id eſt illius, qui juſtificatur non ex operibus; propriis ſecundùm naturæ vires, ſed ex fide in Chriſtum, juſtificatio eſt gratuita; tùm quia ipſa fides, eſt gratia, tùm quia fides ex ſe non meretur tantum donum, licet ad illud diſponat.

Urgent: Apoſtolus excludit merita, ut ne quis glorietur; ſed ſi homo per fidei opera juſtificetur, poſſet de illis gloriari. Ergo.

R.

R. 1*mò*. Inde ſequi, quod neq; per fidem poſſet juſtificari, quia etiàm de actu fidei poſſet gloriari. *Unde R.* 2*dò, D. Min:* gloriari in Deo *C.* in ſeipſo *N.* Ipſa enim fides eſt gratuitum donum Dei, conſequenter & opera ex illa promanantia; Apoſtolus autem permittit gloriationem in Deo: *Qui gloriatur, in Domino glorietur.*

Dicunt: Præfatis Scripturæ teſtimoniis pro probatione citatis, damnari eos, qui olim docebant fidem mortuam & bonis operibus vacuam ſufficere ad ſalutem; at non eos, qui id quidem soli fidei, ſed fidei vivæ, activæ & bonis operibus ſtipatæ, tribuunt, quæ fidem concomitantur, velut ejus ſigna & proprietates & fructus.

R. Hæc Novatores dicunt ad emolliendum immanem horrorem hujus erroris, quæ tam manifeſtè pugnant cum principiis eorum; Nam illi docent 1*mò*: hominem, dum per fidem juſtificatur, non verè fieri juſtum, ſed reputari tantùm; nec ulla ejus opera bona, ſed omnia eſſe peccata mortalia, etſi ei non imputentur propter Chriſtum; quâ fronte ergo, dicunt non ſolam fidem, ſed fidem ſolam junctis tamen operibus bonis juſtificare, cùm ſecundúm illos nulla ſint bona opera. 2*dò docent:* hominem ſemel juſtificatum per fidem, nullô flagitiô à juſtitia excidere

posse. Ita Calvin: lib: 3. Instit: cap: 2. §. 11. & Lutherus in Serm: super hæc verba: *Sic Deus dilexit &c*, excipiens solùm incredulitatem. Sicq; semel justificatus per fidem, quamvis sit fur homicida, adulter, &c. remanet justus. Ergo fides justificat sine operibus bonis, imò cum malis & pessimis, quod est antiqua hæresis damnata in scriptura. *Plura alia objiciunt hæretici* tùm ex S.Scriptura tùm ex SS. PP. quæ soluta habes apud Bellarminum lib: 1. de justif: à cap: 20. ad 25. Interim accipe generales solutiones. *Prima est:* justificatio fidei tribuitur tanquàm ejus initiō & radici, non tamen excludendo alia opera ad eam disponentia. Ita Trid: Sess: 6. cap: 8. *Secunda:* intelligenda est fides viva, quæ per charitatem operatur, ut loquitur Apost: ad Gal: 5. *Tertia:* per fidem aliquando intelliguntur ea, quæ in Evangelica doctrina continentur, faciendo ea, quæ secundùm hanc doctrinam sunt facienda. *Quarta:* quando excluduntur opera, intelligenda sunt opera ante fidem, vel sine fidei gratia facta; vel opera legis Mosaicæ. Sed maximè præ oculis habendum, nos nomine fidei hic non intelligere fidem sivè fiduciam Novatorum, hæc enim non datur; sed fi-

dem

dem Catholicam, quâ aſſenſum præbemus veritatibus à Deo revelatis.

§ 3tius.

De aliis actibus ad juſtificationem adulti requiſitis.

Petes 1mò. Quinam ſunt illi actus?

R. ut ſup: d. Ex Trid: præter fidem, quinquè alios actus requiri ex parte peccatoris adulti ad ſui juſtificationem, nempè: actum timoris, ſpei, dilectionis Dei, contritionis, & propoſitum ſuſcipiendi Sacramentum, & ſervandi mandata divina.

Petes 2dò. Quomodo hi actus deducuntur?

R. Hoc modo. Fides illuſtrans mentem peccatoris exhibet ei hinc divinam juſtitiam pænas præparantem ipſi, illinc divinam miſericordiam veniam offerentem; unde ex primo exurgit in ejus voluntate timor divinæ juſtitiæ; ex ſecundo, deinde, ſpes & fiducia veniæ obtinendæ. Spem ſequitur inchoata dilectio Dei, ut totius juſtitiæ fontis; ex hoc enim, quod Deus miſericors peccatori pænam timenti offerat veniam, non ſolum ſpes excitatur, ſed etiam divinæ bonitatis amor ſaltem inchoatus. Ex fide, timore, ſpe & dilectione inchota ſaltem, oritur peccati deteſta-

tio;

tio; quia hoc ipso, quod peccator novit paratas esse peccatis suis pœnas, & ex eo quod Deum ea sibi condonare paratum diligere incipiat, movetur odiô in peccatum, ut sibi nocivum, & divinæ bonitatis offensivum, Hoc autem odium seu detestatio, contritio dicitur, perfecta quidem, si peccatum displiceat principaliter ut offensivum Dei; imperfecta verò, si principaliter displiceat, ut nocivum peccatori. Hæc autem contritio habet necessariò adjunctum propositum inchoandi novam vitam, & servandi divina mandata; non enim est in aliquo sincerus dolor de peccatis, nisi velit deinceps illa vitare.

Petes 3tio. Utrum necesse sit, ut isti actus requisiti ad justificationem sint formales; an sufficiat, quod sint virtuales & impliciti, contenti in aliquo eminentiori?

R. Actus fidei & dilectionis necessariò debent esse formales, quia neq; in intellectu, nec in voluntate dantur præstantiores, in quibus isti virtualiter contineri possunt. Quantum ad actum spei, quando proceditur in conversione paulatim de imperfecto ad perfectum, requiritur, ut sit formalis; sed si subitò homo moveatur à Deo de peccato ad justitiam, ex sola consideratione Dei & peccati, ut Deo injuriosum,

ſum, non attendendo ut ſibi malum, videtur quod ſufficiat ſpes virtualis contenta in actu charitatis. Actus pænitentiæ ſeu contritionis ordinariè debet eſſe formalis; exigit enim recta ratio, ut qui læſit jus alterius, de hac injuſtitia & injuria doleat; dolor autem de peccato, ut eſt læſivum juris divini, propriè pertinet ad pænitentiam, non ad charitatem, quæ habet solum odiſſe peccatum ut oppoſitum divinæ bonitati. Per accidens tamen, ſi homo ignorans invincibiliter ſe eſſe in peccato, aut de peccatis nihil cogitans eliceret actum perfectæ charitatis, juſtificaretur ſine actu formalis pænitentiæ, ſed cùm virtuali contenta in actu charitatis. Propoſitum quandoq; includitur in actu pænitentiæ, ut ſi peccator ferventiſſimos actus charitatis & doloris eliceret, non attendendo ad propoſitum, juſtificaretur.

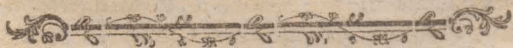
Petes 4tò. Utrùm juſtificatio impii fiat in inſtanti?

R. Si juſtificatio impii ſumitur pro infuſione & remiſſione peccatorum fit in inſtanti. Si autem juſtificatio ſumatur & pro infuſione gratiæ & pro diſpoſitionibus, quibus peccatur, licet poſſit fieri in inſtanti, ut contingit in Paulo, ordinariè tamen fit ſucceſivè.

Petes

Petes 5tò. Utrùm justificatio sit maximum opus Dei?

R. Si justificatio spectetur ex parte modi agendi, creatio est majus opus quàm justificatio; quia præstantissimus operandi modus est facere ex nihilo. Ex parte rei productæ est majus creatione; non tamen glorificatione; quia bonum cretionis est bonum naturæ; justificationis est bonum æternum in spe; bonum autem ad quod terminatur glorificatio, est bonum æternum in re. Si justificatio attendatur juxta proportionem illius, qui glorificatur, est majus opus glorificatione, quia donum gratiæ, plùs excedit impii dignitatem utpotè pænâ digni, quàm donum gloriæ dignitatem justi, qui erat dignus gloriâ.

DISSERTATIO VIII.

De Merito justi.

Alter Divinæ gratiæ effectus est meritum justi; cùm enim operari sequatur ad esse, ex hoc, quod gratia hominem justum constituat, sequitur, per eam radicaliter opera justa & sancta, proinde meritoria fieri. Ergo sit.

ARTI-

ARTICULUS I.

Quid & quotuplex ſit meritum, quas conditiones requirat?

MEritum latiùs ſumptùm deſignat dignitatem rei, ob quam exigit aliquid; ſic dicitur, quod elegans pictura mereatur videri, ager fertilis coli. Meritum propriè ſumptum convenit actibus tantum, eſtq; proprietas actûs humani moraliter boni, dicens proportionem ad præmium; loquimur enim de merito in bonam partem, non in malam, quod causâ diſtinctionis dicitur demeritum. Porrò.

Duplex eſt hujusmodi meritum; unum de condigno, alterum de congruo. Meritum de condigno eſt, cujus valor æquat valorem præmii, & cui redditur præmium ex juſtitia. Meritum de congruo, eſt opus, cujus valor non æquat valorem præmii, & cui non debetur præmium ex juſtitia, ſed ex congruitate tantùm & ex decentia, amicitia & liberalitate præmiantis. Meritum de condigno eſt propriè meritum; meritum de congruo impropriè & ſecundùm quid, quia non habet æqua-

litatem

litatem ad id, quod ejus intuitu datur. Exemplum poni ſolet in milite generoſo, cui proprium ſtipendium datur de condigno, de congruo autem beneficium nobilitatis, aut aliquod donativum à Rege.

Meritum de condigno eſt duplex; unum de rigore juſtitiæ, quod ſic importat valorem æqualem ad præmium, ut excludat omnem gratiam factam perſonæ merenti à præmiante, & tale fuit meritum Chriſti; Alterum de condignitate tantùm, quod importat quidem valorem æqualem ad præmium, ſed ſuppoſitâ aliqua gratiâ facta perſonæ merenti à præmiante, & de hoc ſecundo hic præcipuè agitur.

Sex conditiones requiruntur ad meritum. Prima: ut opus ſit liberum. *Secunda:* ut ſit bonum. *Tertia:* ut fiat in obſequium præmiantis. *Quarta:* ut operans ſit viator. *Quinta:* ut ſit in ſtatu gratiæ. *Sexta:* ut ejus opus ſit à Deo ordinatum in præmium.

Hæ conditiones expenduntur.

Prima conditio: Ut opus ſit liberum. Eſt de fide ex damnatione tertiæ propoſitionis Janſenii, & longè ante tradita à S. Thoma q. de malo, art. unico. Et patet:

tet: quia intantùm aliquis meretur, seu est præmiô & laude dignus, inquantùm est Author sui operis, & aliquid ponit de suo in obsequium præmiantis; est enim inter merentem & præmiantem contractus: ut merens exhibeat suum obsequium, & præmians tribuat mercedem; atqui hoc supponit opus liberum. Ergo.

Secunda conditio: Ut sit opus bonum, ut patet: quia opus malum est pænâ dignum.

Tertia: Ut opus fiat in obsequium præmiantis; quia alioquin non esset ratio, cur ab eo exspectaretur retributio.

Quarta: Status viatoris. Hanc apertè innuit Scriptura Joan: 9. *Venit nox,* id est, mors, *quando nemo potest operari,* nempè meritoriè, & alibi.

Quinta conditio, Est status gratiæ; colligitur ex Scriptura, quæ passim docet opera hominis esse mortua, nisi vivat per charitatem, ut 1. Cor: 13. Charitas autem non est sine gratia. Item ex Trid: Sess: 6. cap: 8.

Sexta conditio. Est ordinatio seu promissio & pactum Dei ordinantis bonum opus ad præmium seu mercedem; non quod bonum opus valorem seu condignitatem suam intrinsecam habeat ex illa promissione, sed quia ultra dignitatem,

quam

quam totam habet ex gratia, necessaria sit promissio de mercede reddenda ad hoc, ut qui ex gratia est benè operatus, habeat jus ad mercedem, & Deus obligetur illi reddere, juxta illud Jacobi 1. *Qui suffert tentationem, cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam Deus repromisit diligentibus se.* Similiter ad Hæbr: 6. & 9. Math: 19. 2. ad Tim: 4. ubi vita æterna ut corona justitiæ reddenda dicitur. Trid: Sess; 6. cap: 16. Hinc S. Aug: Serm: 16. de verbis Apost: *Deus debitor factus est, aliquid à nobis accipiendo; sed, quod ei placuit promittendo.* Vid: S. Thom: hic art: 1.

Posset addi septima conditio. Ad merendum influxus charitatis, de quo infra dicetur.

Petes. An Deus præmia retribuat meritis ex fidelitate tantùm, aut gratitudine, an ex justitia?

R. Deum præmia meritis retribuere etiam ex justitia, non commutativa sed distributiva, quæ servat modum justitiæ commutativæ.

Ratio 1mæ, Patr: Quia homo nihil potest dare Deo, quod ipsius Dei non est, & sub ejus dominio, etiam ipsa libera actio seu communicatio Dei est. *Quis prior dedit*

illi,

illi, & retribuitur ei? Rom: 11. *Ratio 2dæ p.* Juſtitia diſtributiva eſt, qua Superior dat inferioribus, unicuiq; ſecundùm ſuam dignitatem & meritum, quod maximè convenit Deo.

Ratio 3tiæ p. Quia licet retributio præmii in Deo deficiat à ratione juſtitiæ commutativæ in hoc, quod homo nihil det Deo, quod non ſit Dei; Deus tamen ſervat æqualitatem meriti ad mercedem, in quantùm tantum dat pro tanto, quod eſt modus juſtitiæ commutativæ.

ARTICULUS II.

Utrùm homo poſſit aliquid mereri apud Deum?

Lutherani & Calviniſtæ, qui volunt hominem lapſum non juſtificari intrinſece, ſed tantùm denominativè & extrinſecè per imputationem juſtitiæ Chriſti; & ejus omnia opera eſſe mala, negant conſequenter ipſum aliquod opus bonum poſſe facere, quod ſit meritorium apud Deum ſaltem vitæ æternæ. Falſum eorum principium in Diſſ: præc: impugnavimus, nunc alium errorem ex illo manantem rejiciemus.

Dico:

Dico: Homo justificatus potest verè & propriè apud Deum mereri aliquid, etiam ipsam vitam æternam. Est de fide decisa in variis Concil: Araus: II. can: 18. Lateran: sub Innoc: III. Cap: *firmiter.* Trid: Sess: 6. cap: 16. & Can: 32.

Prob: & *Imò ex S. Scrip:* Per meritum nihil aliud intelligitur, quam bonum opus comparatum ad mercedem; atqui Scriptura nobis passim proponit vitam æternam, ut mercedem bonis justorum operibus reddendam, ut Eccl: 8. *Nè verearis usquè ad mortem justificari, quoniam merces Dei manet in æternum.* Math: 5. *Merces vestra copiosa est in cælis;* ibid: cap: 19. simile legitur. Porrò quærenti, quæ merces erit derelinquenti terrena pro Christo? Respondet Christus: *Centuplum accipiet, & vitam æternam habebit:* cap: 20. Vide etiam cap: 25. & 2. Cor: 4. Hebr: 6. & 13. Rom: 7. 2. ad Timot: 4. Ergo juxta Scripturam bonis justorum operibus, promittitur non qualecunq; præmium, ut dicunt Sectarii; sed ipsa vita æterna, non ex sola liberalitate, ut aliis visum, sed ex justitia, ideoq; ut merito propriè dicto.

2dò, Ratione: Deus confert homini per gratiam virtutem benè operandi, & ejus

operi-

operibus ex gratia factis promittit certum præmium, imò ipſam gloriam, ut mox dictum, omnesq; aliæ conditiones ad meritum requiſitæ poſſunt concurrere, nulla enim repugnat; Ergò poteſt mereri gloriam etiam æternam.

Objiciunt hæretici: Omnia juſtorum opera coram Deo ſunt peccata, aut certè variis peccatis admixta; Ergo. *Prob: Ant:* ex illo. Jſaiæ 46. *Quaſi pannus menſtruatæ omnes juſtitiæ noſtræ.* Pſal: 124. *Non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens.* Item Pſal: 129. Ergo.

R. N. Ant: Scriptura enim multa Sanctorum opera agnoſcit & laudat ut Abrahami fidem, & obedientiam, Jobi innocentiam &c. *Ad prob:* locus Jsaiæ non eſt ad propoſitum; ibi enim sermo non eſt de operibus juſtorum, ſed de obſervantiis legalibus judæorum, qui ſe juſtos exiſtimabant, ſi hæc exteriora ſervabant, dum potiora violabant. *Ad alia & ſimilia;* ſenſus eſt, quod nullus ſit tam juſtus, qui identidem in aliquibus venialiter non delinquat; & hoc ſensû indiget miſericordiâ Dei condonante; ſed hæc levia meritum aliorum bonorum operum non evacuant; ſiquidem cum illis ſtat charitas, quæ eſt plenitudo legis.

Inſtant: S. Hyeron: in dialogo cont: Pelag: d. *Tunc juſti ſumus quando nos peccatores fatemur, & juſtitia noſtra non ex proprio merito, ſed ex Dei miſericordia conſiſtit.* Item S. Aug: lib: 9. Confeſſ: cap: 13.

R, His loquendi modis non intendunt SS. PP. expungere merita SS. ſed volunt tantùm merita non eſſe ex nobis, ut aſſerebant Pelagiani, ſed nobis dari per gratiam Dei, quâ perpetuò egemus, ut permaneamus juſti; eaquè variis admiſceri maculis, quæ continuò veniâ miſericordiæ indigent, & ideò ſemper eſt in hac vita imploranda.

Dicunt: Juxta Scripturam: omnia nobis ſunt donata à Chriſto; Ergo ejus merita ſufficiunt, & noſtra ſuperfluunt; imò injuriam meritis Chriſti facimus, cùm humana merita adſtruimus.

R. Omnia nobis donata ſunt à Chriſto, non ut nihil agamus, ſed ut quod agimus; ex ejus meritis vim merendi habeat; eſt enim ipſe nobis principium benè operandi & merendi; Unde Joan: 14. d. *Ego ſum vitis, vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multùm.* Tandem tantum abeſt, ut merita noſtra quidquam gloriæ Chriſti detrahant; quin imò magis attollunt, cùm ſit maxima

ma Christi gloria, quod non solùm potuerit pro se mereri, sed etiam quod suis meritis nobis obtinuerit vim merendi.

Reponunt: Vita æterna datur ex misericordia Dei & gratia Rom: 6. *Gratia Dei vita æterna.* Idem Rom: 11. Ephes: 2. Tit: 3. affirmat nos salvos fieri ex gratia & non ex operibus. Ergo.

R. Vitam æternam dici gratiam Dei, non quod non sit merces bonorum operum, sed quia ipsa bona opera sunt gratis nobis data; atq; ita vera gratia. Ita S. Aug: de Correp: & grat: cap: 13. *Sine ulla dubitatione confitendum est, ideò gratiam vitam æternam vocari, quia his meritis redditur, quæ gratia contulit hominibus.* Dicitur etiam vita æterna gratia, quia gratuitò promissa est, ut merces bonorum operum: *Promissum est ex misericordia, sed ex justitia solvendum* ait S. Bern: de grat:

Instant: Si vita æterna sit revera merces bonorum operum, cur Apost: Rom: 6. sicut dicit: *stipendium peccati mors,* non dixit simpliciter stipendium bonorum operum vita æterna?

R. Cum S. Aug: Epist: 105. ita potuisse loqui Apostolum, sed abstinuisse, ne de humano merito extolleremur; ac insu-

per opera bona non sunt ex se meritoria vitæ æternæ, sed requiritur DEI gratia & promissio; peccatum autem est meritorium pænæ æternæ de se. Unde ait S. Doct: *Homo, si accepturus es vitam æternam, justitiæ quidem stipendium est, sed tibi gratia est, cui gratia est ipsa justitia.*

Ad Apost: d. nos salvos fieri non ex operibus, sed ex gratia, respondet Aug: de grat: & lib: arb: c. 9. intelligendum esse de operibus ex nobis factis, non per gratiam nobis datis; merces enim reddita meritis rectè dicitur gratia, juxta illud. Joan: 1. *Accepimus gratiam pro gratia.* Quod autem ulterius reponit Calvinus lib: 3. Instit: cap: 18. Vitam æternam promitti quidem bonis operibus in Scripturis, ea tamen non esse meritoria, quia non sunt DEO digna, nec alicujus pretii apud ipsum; omninò falsum est, & apertè contrarium Scripturæ asserenti opera justorum esse pretiosa apud DEUM, iisquè sanctos effici dignos vitâ æterna. Psal: 114. *Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus.* Colols: 1. *Ut ambuletis dignè Deo in omni opere bono fructificantes.* Sap: 8. *Deus tentavit* (probavit) *eos, & invenit eos dignos se.* Vide plura apud Auth:

ARTI-

ARTICULUS III.

Utrum opera juſtorum quæ fiunt ex gratia ſint meritoria de condigno vitæ æternæ?

SEnſus quæſtionis eſt, utrùm in operibus juſtorum ex gratia factis ſit condignitas ad gloriam?

Dico: Opera juſtorum ex gratia inhabitante & movente facta ſunt propriè & intrinſecè meritoria de condigno vitæ æternæ.

Prob: Ex S.Scripturis art:præc:laudatis, quibus juſti per opera bona dicuntur digni Deo, Sap: 8. 1. Collos: 1. His adde 2. Theſſ: 1. *Sic omnes tribulationes ſuſtinetis, ut digni habeamini regno Dei.* Ad Ephes: 1. gratia dicitur pignus hæreditatis noſtræ; pignus autem ſaltem tantùm valet, quantum res, ut dicit S. Thom: in hunc locum Lect: 5. Inſuper: quod redditur ſecundùm juſtum judicium eſt merces condigna; ſi enim non eſſet condigna, ſed ſuperaret dignitatem meriti, non redderetur ex juſto judicio; ſed ex liberalitate; atqui vita æterna redditur à Deo ſecundùm judicium juſtum, juxta illud 2. ad Timoth: 4. *In rèliquo repoſita eſt mihi*

corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex. Ergo.

Obj: Illud Rom: 8. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* 2. Cor: 4. *Momentaneum & leve tribulationis nostræ æternum gloriæ pondus operatur.* Ergo opera nostra sunt inferioris valoris ad gloriam cælestem, ideoq; nec illâ digna.

R. Cum S. Thom: hic a. 3. ad 1. Hæc & similia intelligenda esse de operibus Sanctorum consideratis secundùm substantiam rei operatæ; ita, ut quæ patimur vel facimus propter Deum sint res modici valoris respectu bonorum cælestium; at non de operibus SS. prout sunt à Spiritu S. & à gratia, sic enim sunt digna Deo.

Instab: Gloria excedit opera Sanctorum etiam prout sunt à gratiâ; illa enim est æterna, ista temporanea; illa est gratia consummata, ista inchoata. Ergo.

R. D. Ant: Gloria excedit excessu perfectionis actualis *C.* excessu virtutis *N.* Gratia præsens est instar seminis; semen autem licet non sit æquale arbori quantum ad molem, est tamen æquale in virtute; est enim in eo virtus ad totam arborem; ita similiter licet gratia gloriæ sit perfectior actu, quàm gratia & opera viæ;

hæc

hæc tamen ejus perfectio continetur in virtute gratiæ viæ.

Repones: Ex communi effato Theologorum : Deus remuneratur juſtos ultra condignum: juxta illud Luc: 6. *Menſuram bonam - - - & ſuperfluentem dabunt in ſinum veſtrum.* Ergo.

R. N. Conſeq; Quod Deus remuneretur ultra condignum, non ſic eſt intelligendum, quaſi opera juſtorum non mereantur de condigno vitam æternam, sed quod ultra gloriæ gradum, quem de condigno merentur, Deus ex ſua liberalitate aliquid aliud adjiciat amplius, quod non negamus.

Obj: 2. Meritum de condigno eſt, cui debetur ex juſtitia præmium, ita, quod non poſſit ei denegari ſine injuſtitia; atqui Deus habenti merita gratiæ poſſet ſecluſa præmiſſione, denegare præmium ſine injuſtitia; quia eſt Dominus potens merentem etiam annihilare. Ergo.

R. N. Maj: Ad ſenſum Concl: Quia meritum de condigno, prout nos hic ſumimus, ideſt condignitas meriti, non attenditur penes debitum, ſed penes æqualitatem valoris operis ad præmium, quod autem tali operi condigno Deus debeat præmium, id convenit ex conventione præ-

mium

mium illi retribuendi; ex qua conventione resultat in Deo obligatio justitiæ latioris, quia supponit gratiam factam merendi à præmiante; bona enim opera sunt ex ejus gratia, & nonnisi ex liberalitate & gratia illa acceptat ad præmium, quàmvis ex se ad illud habeant condignitatem. Vid: Aut: hic.

ARTICULUS IV.

Utrùm ad meritum vitæ æternæ requiratur influxus saltem virtualis charitatis?

SUppono: Ex dictis habitum gratiæ esse principium tantùm remotum meriti, quatenùs dat esse deiforme, & elevat ad ordinem supernaturalem, idoneum tamen, qui per virtutes à se derivatas, tanquàm per principia proxima possit benè operari & mereri. Quæstio hic est, utrum possit per omnes virtutes à se derivatas tam acquisitas, quàm infusas mereri vitam æternam sine aliquo influxu charitatis. Dico *vitam æternam*, quæ est præmium essentiale, quia nemo negat actibus virtutum sine influxus charitatis in justo correspondere aliquod præmium accidentale, ut d. S. Thom: 1. p. q. 95. a. 4.

Dico:

Dico: Nullus actus virtutis sivè acquisitæ, sivè infusæ in justo est meritorius vitæ æternæ de condigno, nisi fiat ex influxu saltem virtuali charitatis.

Prob: Ex S. Scriptura ad Galat: 5. *In Christi JESU neq; circumcisio neq; præputium aliquid valet, sed fides, quæ per dilectionem operatur.* Eadem Scrip: sic promittit præmium bonis operibus, ut etiam addat conditionem, si fiant in gloriam Dei, vel in nomine Christi, vel propter Christum. Math: 18. *Qui recipit unum ex his pusillis in nomine meo, me suscipit.* 19. *Qui reliquerit domum, aut Patrem - - - - propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Idem Marci 9. Quæ omnia important relationem aliquam in Deum, ut ultimum finem, consequenter in objectum charitatis. Unde Apost: sollicitus hoc motivum inculcare, ne fraudemur præmio 1. Cor: 10. hortatur: *Sivè manducatis sivè bibitis, sivè quidquid aliud facitis, omnia in Dei gloriam facite.* Simil: ad Coloss: 3. Unde S. Thomas hic a. 4. ait: *Charitas inquantum habet ultimum finem pro objecto, movet alias virtutes ad operandum; semper enim habitus ad quem pertinet finis, imperat habitibus, ad quos pertinent ea, quæ sunt ad finem.*

Obj:

Obj: In pluribus S. Scrip: locis, ut Math: 10. 12. Luc: 10. 1. Cor: 15. Trid: Seff: 6. cap: 16. & Can: 32. vita æterna promittitur abfolutè cuilibet bono operi juftorum: Ergo.

R. His & fimilibus locis fubintelligi conditionem, quam Scriptura alibi sæpe requirit; fcilicet, ut opera fiant propter DEUM, in nomine DEI, ad gloriam ejus &c. Neq; id tacuit Trid: cùm ibi loquatur de operibus *cooperante fide* factis, fide nempe formata, quæ per dilectionem operatur: Item *de operibus in Deo factis*, ideft propter DEUM.

Dices: S. Thom: q. 2. de malo a. 5. ad 7. *Habentibus charitatem omnis actus eft meritorius, vel demeritorius*; atqui fi ad meritum requiritur influxus charitatis, poterit dari actus, qui neq; fit meritorius, neq; demeritorius, fcilicet actus bonus moraliter, cui deeft influxus charitatis: Ergo.

R. *N*. *Min*: *Imò*. Quia ifte actus bonus fine influxu charitatis foret meritorius alicujus præmii accidentalis. *2dò*: quia omnes actus virtutum in homine jufto funt ex influxu virtuali charitatis, quatenùs non folùm in inftanti juftificationis, fed fæpè elicit & elicere tenetur actum charitatis,

virtute

virtute cujus omnia referuntur ad Deum, ut docet S. Thom: q. 2. de virtutibus a. 11.

Instab: Ex hac responsione sequitur, quod in homine justo non possit dari actus otiosus, cùm juxta illam nullus careat debito fine, sed omnes referantur in finem charitatis.

R. N. Seq; Non enim attenditur actus otiosus ex fine ultimo, sed ex proximo, qui non sit bonus, hoc ipso enim quod non habet finem proximum bonum, non est referibilis in Deum, ut finem ultimum, & sic remanet venialiter malus.

Repones: Ut opus sit satisfactorium non requiritur influxus charitatis; Ergo neq; ut sit meritorium.

R. Omisso Ant: de quo alibi, N, Conseq; Disp: est, quod condignitas satisfactionis attendatur secundùm æqualitatem pænæ cum culpa; condignitas autem meriti attenditur secundùm adæquationem valoris operis cum excellentia præmii, qui valor æqualis non habetur sine influxu charitatis.

Oppones: Saltem actus virtutum infusarum habent omnes conditiones requisitas ad meritum sine influxu charitatis: Ergo.

R. N. Ant: Nam sine influxu charitatis deest ordinatio in bonum & obsequium Dei.

Pro

Pro Corollario obſervandum, quod cùm meritum admittat latitudinem, ſit majus vel minus meritum ſecundum quod charitas plus vel minus, proximius, vel remotius influit in opus.

ARTICULUS V.

De his quæ cadunt ſub merito.

O*Bſervandum:* nos diſtingvere cum S. Thom: hic art: 6. duplex meritum de congruo; unum proprium & ſtrictum; alterum latum & improprium. Primum reponimus in jure amicabili ad præmium, per quod diſtingvitur à merito de condigno, quod importat debitum juſtitiæ. Meritum de congruo latè reponimus in exigentia formæ per modum diſpoſitionis aut impetrationis. Poſita hac obſervatione ſententiæ oppoſitæ ſibi facile conciliantur. Igr:

§ 1mus.

Utrùm homo poſſit ſibi mereri primam gratiam?

QUæſtio eſt de gratia habituali, quia de actuali nullus Catholicus dubitat. Ita quippè definitum eſt contra Pelagianos,

nos, quam definitionem innovat Trid: Seſſ: 6. cap: 5. & patet ex ſupra dictis, nullum ex viribus naturæ ne quidem poſſe ſe diſponere ad primam gratiam actualem.

Dico: Nemo poteſt ſibi mereri primam gratiam habitualem, neq; de condigno, neq; de congruo proprio, ſed tantùm improprio.

Prob: prima pars: quæ videtur eſſe de fide: Nam Rom: 2. d. Apoſt: *juſtificati gratis per gratiam.* Trid; Seſſ: 6. cap: 8. exponens præfata verba ait: *Gratis juſtificari ideo dicimur, quia nihil eorum, quæ juſtificationem præcedunt, ſivè fides, ſivè opera, ipſam juſtificationis gratiam promeretur.* Aliundè principium meriti, non poteſt cadere ſub merito; atqui prima gratia habitualis eſt principium meriti: Ergo.

Ex his ſequitur ſecunda pars: per verba enim Scripturæ & Tridentini generaliter ſtatuentis opera juſtificationem præcedentia, illam non mereri; hinc enim videtur excludi meritum propriè etiàm de congruo, nam quod propriè meremur de congruo, non dicitur propriè gratuitum, & dari abſq; merito.

Tertia pars conſtat: Quia opera bona præcedentia juſtificationem, & orationes peccatoris humiliati exigunt gratiam per

modum

modum diſpoſitionis & impetrationis, in quo reponimus meritum de congruo latè ſumptum. Et de hoc merito intelligendus S. Aug: Tract: 44. in Joan: quod confeſſio publicani meruit juſtificationem; & Epiſt: 15. *Quod ipſa peccatorum remiſſio non ſine aliquo merito eſt, ſi fides hanc impetrat, nec enim nullum eſt meritum fidei.* Non enim Aug: aliquod tribuit, hic, meritum perſonæ, ſed operi; ut innuat aliquam congruitatem ex parte operis, quod eſt meritum de congruo latè ſumptum.

Obj: Deus promittit gratiam juſtificationis iis, qui toto corde convertuntur ad ipſum; juxta illud: *Convertimini ad me, & ego convertar;* atqui bonum promiſſum ſub conditione operis eſt ejus præmium, ſicq; reſpectu illius opus eſt meritorium: Ergo.

R. Bonum promiſſum ſub conditione operis eſt ejus præmium, & opus illius eſt meritorium, ſi operans ſit in ſtatu merendi *C.* ſecùs *N. Min:* Tunc enim opus non habet niſi rationem diſpoſitionis aut impetrationis, cui bonum promiſſum erit reddendum ad ſummum ex fidelitate, non ex juſtitia. Porrò homo ante gratiam juſtificantem, cùm ſit in ſtatu peccati, non eſt in ſtatu merendi

Subſu-

Subſumes: Atqui ſe convertendi ad Deum gratia datur ex juſtitia, juxta illud Joan: Epiſt: 1. cap: 1. *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt Deus, & juſtus, ut illa remittat:* Ergo.

R. S. Joannem ſumere juſtitiam latiori modô, pro executione promiſſorum; quô ſenſu dicitur Pſal: 50. *Ut juſtificeris in ſermonibus tuis*, id eſt, ut videaris fidelis in promiſſis tuis. Vel intelligit juſtitiam reſpectivè ad Chriſtum,qui nobis meruit remiſſionem peccatorum; unde addit: *Si quis peccaverit, Advocatum habemus Chriſtum* &c.

Inſiſtes: Deus non dat gratiam niſi dignis; atqui non dicitur aliquis beneficio dignus, niſi qui ipſum meruit de condigno: Ergo

R. Equidem Deum non dare gratiam niſi dignis, non ita tamen, quod prius digni fuerint, ſed quia ipſe per gratiam eos dignos facit, qui ſolus poteſt facere mundum de immundo ſemine.

Inferes: Ergo ſaltem homo per bona opera ſubſequentia poterit mereri gratiam prius ſibi datam intuitû iſtorum bonorum operum ſubſequentium; ſicut videmus vg. quod milites arma ſibi data à Rege intuitu meritorum ſubſequentium, illa mereantur per bonum uſum illorum.

R.

R· N. Ilatum: Disp: est, quod ipsa gratia tribuat bonum sui usum, sitquè ideo principium adæquatum meriti, unde cadere non potest sub merito.

Petes. Utrùm justus possit alteri mereri primam gratiam?

R. Nullus præter Christum potest alteri mereri primam gratiam de condigno, benè tamen de congruo. *Ratio 1mæ p.* Quia gratia puro homini collata est particularis, ipsumq; movet ad propriam perfectionem, non verò ut alios sanctificet; id namq; proprium est gratiæ Capitis, qualis fuit in Christo, quæ secundum præsentem providentiam nulli particulari justo conceditur. *Ratio 2dæ p.* Quia cùm homo in gratia constitutus Deo gratus & amicus ejus impleat voluntatem, congruum est secundùm amicitiæ proportionem, ut Deus impleat voluntatem hominis in salvatione alterius, modò tamen non adsit impedimentum nimiæ obstinationis, aut aliud ex parte illius, cujus justificationem desiderat Sanctus.

Petes 2dò. Utrum homo justus possit sibi mereri reparationem post lapsum?

R. Negative. Ne quidem merito congruo propriè tali. Ratio ex illo cap: 18. Ezech: *Si averterit se justus à justitia sua,*

&

& fecerit iniquitatem, omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur. Ergo nihil valent illi præcedentia merita, ut resurgat. De merito congruo propriè etiam patet: Quia justus non habet jus amicabile ad reparationem post lapsum, quia per peccatum perditur Dei amicitia, fit indignus beneficiorum.

Petes 3tiò. Utrùm homo justus possit sibi mereri augmentum gratiæ vel charitatis?

R. Affirm: Et quidem de condigno, juxta illud: S. Aug: Tract: 5. in Epist: Joan: *Charitas meretur augeri, ut aucta mereatur perfici.* Ita definivit sub Anathemate Trid: Sess: 6. can: 32. & constat ex Scriptura, quæ sæpiùs nos hortatur ad illud augmentum per opera consequendum, ut ad Ephes: 4, & alibi.

Insuper: Quia illud sub merito condigni cadit, ad quod motio Dei se extendit, motio autem alicujus moventis non solùm se extendit ad ultimum motûs, sed ad totum progressum in motu; atqui terminus motûs gratiæ est vita æterna, progressus verò in hoc motu est augmentum gratiæ vel charitatis secundùm illud Prov: 4. *Justorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usquè ad perfectum diem,* qui est dies gratiæ consummatæ, scilicet gloriæ.

Observa: Quod quamvis quomodo fiat augmentum gratiæ, non ſit ita compertum, S. Thom: tamen hic a. 8. ad 3. abſolutè reſolvit, quod quolibet actu meritoriô homo mereatur augmentum gratiæ, ſicut & gratiæ conſummationem, quæ eſt vita æterna, ſed ſicut vita æterna non ſtatim redditur, ſed ſuô tempore, ita nec gratia ſtatim augetur, ſed ſuô tempore, cùm ſcilicet aliquis fuerit ſufficienter diſpoſitus ad gratiæ augmentum.

§ 2dus.

Utrùm homo poſſit ſibi mereri donum perſeverantiæ finalis?

PEr donum perſeverantiæ finalis hic intelligimus permanentiam in gratia uſquè ad mortem; ſeu conjunctionem ſtatûs gratiæ cùm morte. Undè perſeverantia finalis eſt illud ſpeciale & magnum donum, quô fit, ut homo in ſtatu gratiæ permaneat uſquè ad mortem, & de illo quæritur, an cadat ſub merito?

Dico: Nemo poteſt mereri de condigno perſeverantiæ donum. Ita omnes Catholici cum S. Thoma hic a. 9.

Colligitur ex S. Scrip: Ad Phil:. 2 dicente: *Deus eſt, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.* Non dicit pro meritis, ſed pro bona voluntate, ita, quod

ſicut

ſicut initium, ita finalis perſeverantia ſit à ſolo Deo. Item ex Trid: Seſſ: 6. cap: 13. *Quod quidem* (donum) *aliundè haberi non poteſt, niſi ab eo, qui potens eſt eum ſtatuere, ut perſeveranter ſtet, & eum qui cadit reſtituere.* Quod autem meretur homo, etſi principaliter ſit à Deo, non tamen à ſolo Deo, ſed etiam ab homine per ſua merita.

Prob: ex principio S. Thom: ab omnibus recepto: Principium meriti non cadit ſub merito operis ab ipſo principio procedentis; nihil enim poteſt eſſe ſui ipſius meritum & præmium, cauſa & effectus; atqui ſi donum perſeverantiæ caderet ſub merito, principium meriti caderet ſub merito operis, ab ipſo principio procedentis: Ergo. *Prob: Min:* Donum perſeverantiæ conſiſtit in divina motione conſervativa gratiæ primùm datæ; atqui motio divina ut conſervativa gratiæ eſt principium meriti, ſeu ſe tenet ex parte principii: Ergo: *Prob*: *Min*: Motio divina ut conſervativa gratiæ, eſt eadem entitativè, ac prima productio gratiæ; conſervatio enim rei, eſt continuata ejus productio, conſequenter actio conſervativa rei non diſtingvitur entitativè à prima ejus productione, ut clarè tradit S. Doct: 1. p. q. 114. a. 1.

ad 4. Atqui prima productio gratiæ eſt principium meriti; ſeu ſe tenet ex parte principii. Itaq; ſicut nemo poteſt mereri ſuam conſervationem, quia conſervatio non eſt actio diſtincta à creatione, quæ non cadit ſub merito; ita nemo poteſt mereri perſeverantiam in bono, quia nihil eſt aliud, quàm gratiæ conſervatio, quæ non diſtingvitur à prima ejus productione, quæ non cadit ſub merito, ut supra probatum eſt.

Confirm: Omne, quod quis meretur de condigno, illud à Deo obtinet infallibiliter, niſi impediatur per peccatum. Si ergo perſeverantia caderet ſub merito, cùm vix ullus ſit juſtus, qui non habeat opera meritoria, vix ullus eſſet, qui non haberet donum perſeverantiæ, contra illud: *multi vocati pauci electi.*

Dices: Multos juſtos ideò non perſeverare, quia per peccatum amittunt meritum, quô ſibi donum perſeverantiæ meruerunt: Ergo.

R. Hoc ipſum enim, quod eſt peccare, opponitur perſeverantiæ; ita ut ſi aliquis perſeverantiam mereretur, Deus non permitteret illum cadere in peccatum.

Obj: Qui poteſt mereri majus, poteſt & minus; atqui juſtus poteſt mereri de condigno vitam æternam, & in ea permanen-

tiam; item augmentum gratiæ, quæ sunt quid majus ipsâ perseverantiâ viæ: Ergo.

R. D. Maj: Potest minus, cæteris paribus *C.* cæteris imparibus *N.* *Disparitas autem hic est*, quod tam vita æterna, quàm in ea permanentia ac augmentum gratiæ comparentur ad motum meritorium liberi arbitrii, (proindè ad gratiam, quæ est hujus motûs principium meritorium) ut terminus, non autem donum perseverantiæ quod, ut dictum in prob: non distingvitur ab illa prima gratia, quæ est principium meriti, ideòq; respectu illius non habet rationem termini.

Instab: Qui potest mereri finem, potest mereri media ad finem necessaria; atqui perseverantia est medium ad vitam æternam: Ergo.

R. 1mò: Maj: universaliter vera non est. Merita namquè sunt media necessaria ad vitam æternam, & tamen merita non meremur. Sufficit ergo media quomodocunquè habere. *R. 2dò N. Min:* Perseverantia enim est quidem necessaria ad vitæ æternæ consecutionem, non verò ad illam merendam. Homo ergò justus per bona opera independenter à perseverantia, meretur absolutè vitam æternam, non tamen absolutè meretur ejus consecutionem, sed

si

si in gratia decesserit, ut dicit Triden: Sess: 6. cap: 16. & can: 32.

Repones: Justus per bonum opus præsens potest mereri auxilium efficax ad bonum opus sequens & sic ad finem: Ergo potest mereri donum perseverantiæ.

R. Omissô Ant: N. Conseq; Etsi enim justus per bonum opus præsens mereatur auxilium efficax ad opus sequens, illud tamen non obtinebit infallibiliter, nisi inquantùm perseverabit in gratia, quod autem perseverat in gratia, mereri non potest, quia illud donum se tenet ex parte principii meriti, ut dictum.

Omissi Ant: Non enim omnibus probatur auxilium efficax cadere sub merito; nullibi enim habetur, quod sit propositum ut præmium meriti, & illud, de quo dicit Aug: quod cui datur, ex misericordia datur, cui non datur, ex justitia non datur.

Dices: Id, quod homo obtinet petendo, potest cadere sub merito habentis gratiam; atqui perseverantiam petendo homines obtinent; alioquin frustra peteretur à Deo: Ergo.

R, N. Maj: Universaliter sumptam; non enim, quæ obtinemus petendo, meremur. Sic Deus audit peccatores peccatorum veniam petentes, quam non merentur, ut d. S. Aug: Tract: 44. in Joan: Igitur per-

ſeverantiam aliquis petendo impetrat, vel ſibi, vel alteri, quamvis ſub merito non cadat, ait S. Thom: hic ad 1.

Petes: Utrum donum perſeverantiæ cadere poſſit ſub merito ſaltem de congruo? *Diſſentiunt etiam Thomiſtæ.*

At ſi intelligatur de merito congruo ſtrictè & propriè tali, videtur conformius principiis & menti S. Thomæ, donum perſeverantiæ non poſſe cadere ſub illo, ſed tantùm ſub merito congruo latè & impropriè.

Imò. Non minus repugnat principium meriti cadere ſub merito de congruo propriè, quàm ſub merito de condigno. *2dò.* Quia meritum de congruo propriè tale infallibiliter etiam obtinet mercedem; cum enim fundetur in jure amicabili, Deus non denegat homini, quæ ipſi ſecundùm leges amicitiæ ſunt debita; ex quo nempè ex merito de congruo propriè ſequeretur omnes fermè juſtos fore perſeverantes.

Reſtat igitur juſtum poſſe mereri donum perſeverantiæ ex merito de congruo latè ſumpto, pro impetratione fundata in liberalitate, & benignitate Dei. Et hoc ſenſu intelligendus S. Aug: de dono perſever: cap: 6. *Hoc Dei donum ſuppliciter emereri poteſt,* ut innuit: to *ſuppliciter.*

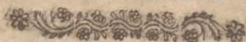
§ 3tius.

Utrum bona temporalia cadant ſub merito?

Dico: SI bona temporalia conſiderentur, prout ſunt utilia ad ſalutem, cadunt ſub merito, ſicut augmentum gratiæ, & omnia illa, quibus homo adjuvatur ad vitam æternam conſequendam, quia in bonis operibus comparatis ad bona temporalia ſic conſiderata poſſunt reperiri omnes conditiones requiſitæ ad meritum, & reſpectu illorum operum habent rationem termini.

Si verò bona temporalia conſiderentur ſecundùm ſe, cùm non ſint bona ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, ita nec cadunt ſub merito ſimpliciter, quod reſpicit ſolam vitam æternam, & ea quæ ad illam conducunt; ſed ſub merito ſecundùm quid, quatenus attenta DEI bonitate & liberalitate, congruum aliquô modô videtur, quod operibus moraliter bonis, bonum aliquod reddat ejuſdem ordinis. Unde S. Aug: lib: 5. de Civ: DEI cap: 15. obſervat Romanis propter bonos quoſdam eorum mores mercedem temporalem fuiſſe redditam. Et hæc ſufficiunt. Sint ergo huc uſquè dicta.

In laudem Gloriæ Gratiæ DEI. Ephes: 1.

JNDEX

Dissertationum, Articulorum, Paragraphorum, & aliorum, quæ in. hoc Tractatu de gratia Christi, Justificatione impii & Merito Justi continentur.

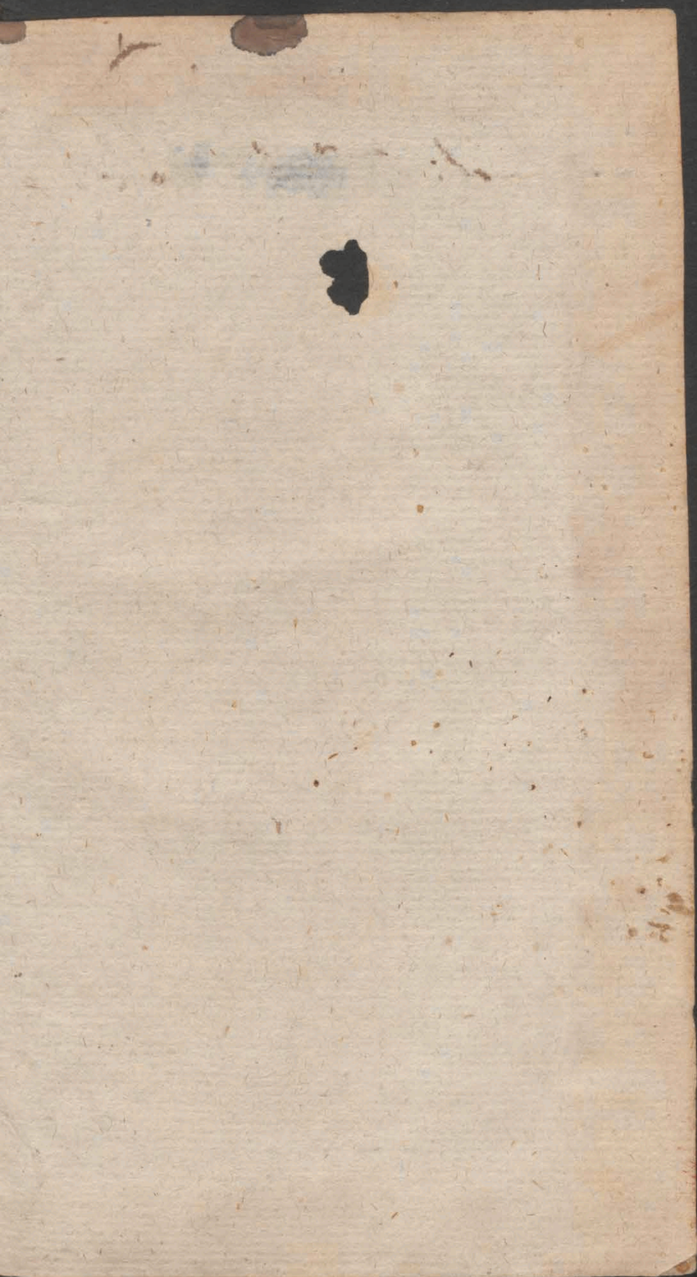
Petes

Art:

Errata				*Lege*
Pag: 2.	℣.	1.	Episct: lege	Epiſtola
Pag: 8.	℣	18.	e. aren	Suarem
Ibidem	℣	19.	prop	*Prob:*
Pag: 26.	℣	13.	P. Goud in	P. Goudin
Pag: 56.	℣	28.	Coovverterent	Converterent
Pag; 57.	℣	17	coquæus	Coquæus
Pag: 68.	℣	3.	Diſſertatio II	III
Pag: 75.	℣	20.	Gratlam	gratiam
Pag: 1:7.	℣	14.	præpare	præparare
Pag: 120.	℣	7.	Cyrllus	Cyrillus
Pag: 125.	℣	11.	per quam	per quem
Pag: 129.	℣	23.	jaxta	juxta
Pag: 142.	℣	1.	attibuta	attributa
Pag: 163.	℣	11.	effiaci	efficaci
Pag: 227.	℣	11.	apera	opera

Dominicus Niewiadomski
a Jaworski Podlaski

Ignatius Weller-

Jacobus Jaworski

